

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

2014
6

Maros András prózája | Gerevich András, Kukorelly
Endre, Sopotnik Zoltán versei | Poós Zoltán
visszatekintése a Nyelvtérület formációra | Kritikák
az Animal Cannibals, a Barbárfivérek, a Killakikitt &
Snowgoons és Gazsi Rap Show albumairól

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

Szerkesztők:

Pápay György (*főszerkesztő*), Vass Norbert, Vincze Ferenc, Zsávolya Zoltán

Főmunkatársak:

Buda Attila, Csillag István, Zahari István, Zsolnai György

Szerkesztőségi titkár:

Demus Zsófia

A szerkesztőség címe:

Postacím: 1462 Budapest, Pf.: 629.

Tel./fax: (1) 321-4757 • E-mail: szif@racio.hu

www.szepirodalmifigyelelo.hu

Fedélterv: P. Szathmáry István

Nyomdai előkészítés: Layout Factory Grafikai Stúdió

Megjelenik minden második hónap 15-én

Előfizetési díj: 3000 Ft

A Szépirodalmi Figyelő által feldolgozott folyóiratok:

2000, Alföld, Ambroozia, Apokrif, Bárka, Beszélő, Confessio, Credo,
Duna-part, Dunatükör, Élet és Irodalom, Életünk, Eső, Ex Symposion,
Ezredvég, Forrás, Helikon (Kolozsvár), Hévíz, Híd, Hitel, Holmi, Irodalmi Jelen,
Irodalmi Szemle, Jelenkor, Kalligram, Kortárs, Korunk, Látó, Liget,
Lyukasóra, Magyar Lettre Internationale, Magyar Műhely, Magyar Napló,
Mozgó Világ, Múlt és Jövő, Műhely, Műút, Napút, Opus, Ózon, Palócföld,
Pannonhalmi Szemle, Pannon Tükör, Parnasszus, Partium, PoLíSz,
Prae, Sikoly, Somogy, Spanyolnátha, Székelyföld, Tekintet, Tempevölgy,
Tiszatáj, Új Dunatáj, Új Forrás, Üzenet, Vár, Várad, Vár Ucca Műhely,
Vigilia, A Vörös Postakocsi, Zempléni Múza

Lapunk előfizethető a szerkesztőségben,
terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág.

Előfizethető továbbá közvetlenül a postai kézbesítőknél,
az ország bármely postáján, a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban
és a Központi Hírlap Centrumnál

(Budapest, VIII. ker. Orczy tér 1., tel.: 06-1/477-6300; postacím: Bp., 1900).

További információ: 06-80/444-444; e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

Nyomdai munkák: *mondAt Kft.*, www.mondat.hu, Lázy Kft. • Budapest

Kiadja a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány

Felelős kiadó: a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány elnöke

ISSN 1585-3829

TARTALOM

■ SZEMLE

Kukorelly Endre: <i>Napló</i> (Kalligram, 2014/10.)	3
Schreiner Dénes: <i>Időszakadék</i> (Bárka, 2014/5.)	4
Fellinger Károly: <i>János</i> (Korunk, 2014/10.)	11
Tóth Kinga: <i>BÁNK 2014</i> (Spanyolnátha, 2014/5.)	12
Maros András: <i>Pezsgő és pogácsa</i> (Alföld, 2014/10.)	13
Murányi Zita: <i>pánt</i> (Mozgó Világ, 2014/10.)	21
Gerevich András: <i>Anna</i> (Ex Symposion, 86. [2014. szám])	22
Sopotnik Zoltán: <i>Hamvas Béla/film/nap/kert</i> (Tiszatáj, 2014/10.)	24

■ MAGYAR RAP

Angyalosy Eszter: <i>Az új stílus</i>	26
<i>Adok-kapok: magyar rapkörkép</i>	36

■ KÖZÜGY

Poós Zoltán: <i>Nyelvterület, avagy pop és kultúra</i>	49

■ KRITIKA

Bába Tibor: <i>Petőfi és a Pilvaker kör: a Szavak ReForradalma</i> (<i>Red Bull Pilvaker</i>)	53
Barna Péter: <i>Számtalanszor megfújt rap-kódok</i> (<i>Animal Cannibals: QR kód</i>)	58
Tinkó Máté: „ <i>Nálam egymással szexel a new wave meg a retró</i> ” (<i>Barbárfivérek: Napalm</i>)	61
Rédai Gergely: <i>A rosszfiú-toposz vadhajtsái</i> (<i>Killakikitt & Snowgoons: KillaGoons</i>)	65
Rónai András: „ <i>Csak szóvá teszem, hogy ha már néztem</i> ” (<i>Gazsi Rap Show: M.U.R.Zs.I.</i>)	73
Pataki Viktor: <i>RAPrezentáció</i> (<i>Stíluspakk V.</i>)	78

■ BIBLIOGRÁFIA

2014. szeptember–október (Zahari István) 83

Számunk szerzői 104

Lapszámunk borítóján P. Szathmáry István grafikája látható.

Lapunk megjelenését támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

dunafin

Dunafin Kft.

aLap Kft.

SZEMLE

Kukorelly Endre

NAPLÓ

Este még leírom, amit csináltam.
Ez azt jelentené, hogy egyedül vagyok.
Csak másnap reggel írom le, vagy másnap
este, és néha napok múlva sem.
Nem kivételezek, bár van kivétel.
8 cselekedet, nem jó, nem pocsék,
nem túl komoly, így komolyan leírva.
Ez munka. Ezért vagyok egyedül,
látszik is, de lehet, hogy rosszul látszik,
vagy én tudom rosszul, az is lehet.
Közben furkálom az orrom, felállok,

intézek a konyhában valamit,
kimegyek, hogy legyen miért bejönni.
Nem azért vagyok egyedül, csak így hívom.
Azért vagyok, mert nem tudom, mihez
fogok majd kezdeni a nem tudom, mikor.
Majd egyszer. Mert még el se kezdtem.
Így nekifogni, a vége felé,
nem kínos, csak talán unalmasabb.
Nem is kell. Már nem is kell
elkezdeni ahhoz, hogy véget érjen.
Annál sokkal kevesebb is elég.

Kalligram, 2014/10.

Kukorelly Endre 1951-ben született Budapesten. Verset és prózát is ír. József Attila- és Babérkoszorú-díjas.

Schreiner Dénes

IDŐSZAKADÉK

„oly időkben barangolunk,
amelyek nem a mi birtokunk”

(Blaise Pascal)

És fizetni ki fog? – méltatlankodik a sánta trafikosnő, miután ő köszönés nélkül kirohant a boltból. Utánabiceg, de az ajtóban megáll. Hadd menjen, úgyis hiába.

S akinek úgyis hiába, az szinte végigkommentálja az életét. Magában beszél, belül, hangtalanul, egyes szám harmadik személyben. Mintha közvetítene vagy mesélne valamit egyfolytában. Ilyenkor híres focista, kiváló tudós, zseniális művész, mikor hogy. Vagy éppen lángoló szerelmes, érző szívű apa, megértő barát. Esetleg áldozatkész segítő, segítőkész áldozat, és így tovább. Egyszóval egy hős. Bár van valódi élete, nem is unalmas talán, de mindig ott van az a másik is, az az elmesélt, melyben megtörténik az, aminek nincs neve. A névtelen történetbe lép be, a lappangóba, mely megkísérti. De ez mégsem képzeletvilág, nem is belső képek áramlása. Nincs szó kigondolt történetekről, melyek legkülönbözőbb helyszíneken, régmúlt korokban, messzi jövőben játszódának. Talán előfordul ilyen, de ritkábban, csak mintegy kapcsolódásképpen. Mert nem a fantáziavilág izgatja, hanem az élet fantasztikus megélése, mondhatni, a világ fantáziája.

Megy az utcán, baktat valahol valamikor, s mégis, úgy képzelet, ez most valami kaland, vagy történet, mese, mítosz, miegymás. Például kedd van, csúsznak az utak, latyak és sár mindenütt, rajta farmernadrág, kockás kabát és hosszú csíkos sál, éppen száll fel a buszra. S akkor egyszer csak jön. Látja magát, amint felszáll, mert valami fontos küldetése van, gallérja felhajtva, utazik, hogy teljesítse azt. Máskor belép egy kávézóba, kávé kér, hozzá szódavizet, fáradtan lerogy a kissé billegő tonett székbe. De már más ül ott, pont úgy néz ki, mint ő, ugyanabban a ruhában, ugyanott, ugyanakkor. Olvas, leveszi a kardigánját, gondolkodik valamin, nagyszerű találmány, világra szóló felfedezés van készülöben, csak leugrott szusszanni egy kicsit. Vagy netán a postán áll sorban, csekket, számlát, pénzfelvét, ilyesmit. Másnak unalmasnak tűnhetne, neki nem az. Mert amíg várakozik, s tehetetlenül szemléli, ahogy elé furakodnak, rászólnak vagy csak megvetően végig-

mérik, végre lépne egyet, de megtorpan. Mert az a sötét inges valaki, aki ő kell legyen, most egy szenzációs kéziratra vár, ami egy csapásra megváltoztat mindent. Megint máskor taxiba vágódik, előreszól valamit a taxisnak, s már robognak is. De visszahőköl, mert érzi, várják valahol, fellépése van egy megnevezetlen helyen, a tömeg morajlik, ő pedig mindjárt ott terem, vakuk villannak a szemébe, szerényen elhárítja a közeledéseket, tétován integet.

Mégis visszatér mindig, de legalábbis megpróbálja.

Ül ilyenkor, néz kifelé az ablakon. Vagy ellenkezőleg, befelé. De nem magába, nem az üres bensőbe, hanem házakba, lakásokba les be. Téli délutánokon, esteiken, mikor már ég a lámpa. A függönyök félig behúzva, hatalmas csillár lóg le a plafonról, alatta roskadozó könyvespolc, szellemképes TV, szekrény oldalára kiakasztott zakó. Nem kukkol, az emberekkel egyáltalán nem foglalkozik. Csak a lakás érdekli, a belseje, ahová soha nem fog eljutni. De nem is vágyik rá, mert ha csak egyszer belépne, az szobáival együtt eltűnne, szertefoszlana végképp. Számtalan lakás van, ahol nem volt és nem is lesz soha, s a lehetőségtől szinte megrészegül.

Tapasztalatmegvonás, talán ezen múlik minden.

Hisz az a másik, a történet szereplője, az lakik csak ott.

Vagy visszatér, de beszippantja az idő. Ilyenkor elkezd kiágítani a jelent. Ott van benne, mégis kilép belőle, be a múltba, vagy a jövőbe. De mégsem helyezi át magát. Ezzel csak szegényes képzeletű fantaszták vagy korlátolt szellemű időutazók elégednek meg. Ő a jelenét veszi szemügyre, de kívülről, a múltból vagy a jövőből. Imbolyogni kezd a jelene, egy elmúlt idő jövőjévé vagy egy eljövendő múltjává változik át. Különösen az utóbbit szereti. Mert elfolyik ilyenkor a most, elillan a jelenbeli pillanat, és menet közben úgyszólván történetté rögzül. Igen, egy történetben találja magát, amit éppen mesél valaki, halvány, szakadozott emlékeit visszaidézetve. Ő ez a halvány emlék, s most önmagára emlékezik.

Időszakadék, így nevezte el egykor mindezt.

Mert már ifjú korától fogva érezte, valamiképp a múlt foglya. De nem a sajátjáé, hanem egy jövőbeli valakié, aki, meglehet, éppen ő lesz. Nem mintha öregebb akart volna lenni, mint sietős, koravén, idétlen kamaszok, mint oly könnyen előreszaladó tapasztalatlan szüzek. Nem, ezzel egyáltalán nem törődött. Rájött ugyanis, hogy a múltból nem tud kilépni, úgy főképp nem, ha sietteti a jövőt. Mert a jövő nem a múltat követi, hanem egészen máshol van. Az ő múltjait további múltak

követik minduntalan, ez a történetbe zártság ára. Énekké vált, melyet ő maga énekel titokban.

Múlt lett így a jelenéből, s ez létezésének ifjonti melankóliát, nosztalgiát kölcsönzött. Mert a nosztalgia a fiatalság sajátja, nem az öregségé, főleg nem az érett koré. A fiatal van ugyanis legközelebb az elmúláshoz. Nem feltétlenül a halálhoz, bár ez is megeshet. Az ifjak később eltávolodnak ettől is, hogy ne vegyenek róla tudomást. Elfelejtik, elhessegetik, odébb rakják. Felnőttként az emberek félreteszik a halált, úgyszólván elmúlik, kitörlődik belőlük.

De most nem erről volt szó, hanem arról, hogy az elmúlás mikor múlik el. Egyfolytában, vágnák rá kapásból, jóllehet elhamarkodottan, a jól értesült metafizikusok, de velük nem foglalkozott, csak ha bőven volt ráérő ideje éppen. Mert mintha az ő elmúlása nem múlna el sosem. Hiába emlékezett a fiatalságára, az mintha nem akarna véget érni. Mert a fiatalság velejárója az elmúlás, az ő fiatalságáé mindenképpen, mikor még oly közel volt az idő betöréséhez, felfakadásához, hogy az megdöbbsentette. Kezdett elsuhanni önmaga mellől, emlékei lettek, noha az élet még előtte állt, ahogy mondták neki. S ez lenyűgözte, felkavarta, nem hagyta nyugodni. Még nem szokta meg, még nem illesztette be a világképébe, mivel még egyáltalán nem rendelkezett ilyesmivel. Tiszteességes ember volt, ugyebár, egy friss elmúló, egy igazi kezdő.

A trafikoszó mosolyog magában. Interurbán legenda, R-beszélgetés, csak éppen ez a balfácán önmagának telefonált! Hiába szaladsz, aranyom, jobb, ha feladod!

Igen, saját magát hívta fel egy másik, idegen városból, amivé a lakás tárgult. A téli délutánok és esték lámpafényes otthona. Talán túl sokáig leskelődött, tovább, mint kellett volna. Egy idegen városban pedig mindig hétvége van, ünnepnap, az úton levők tudják ezt. Csak azt nem értik, mit tesz-vesz a sok helybéli ilyenkor. Tudják, de nem értik, talán ezért van minden utazón valami vasárnapi melankólia. Mint ahogy egy idegen lakásban is mindig történik valami. Izgalmas dolog, esemény, kaland, akármi. Csak nála áll egyfolytában az a kurva idő.

Mert az a másik, a történet szereplője, az lakik csak ott.

Vasúton utazott abba a városba, kénytelen-kelletlen menetiránynak háttal. De ahogy bámult kifelé, legalább nem kellett közelednie semmihez, csak távolodott mindentől egyre. Hisz ő mindenekelőtt nem valahová utazott, hanem el valahonnan. A szakadéktól, a kávéháztól, a postától. El a buszoktól és a taxiktól, ahonnan mindig vissza kellett

térnie. El akart utazni a visszatérés elől. Látta a távolodó állomást, egy vasúti ember integetett felé, jóllehet bizonyára nem neki, de azért mégis örült ennek. Mintha búcsúztatná valaki.

Mellette a vagonban emberek, egyfolytában méltatlankodtak, panaszkodtak, magyaráztak. Hogy megint késik, már harmadszor a héten, hát mit hisznek ezek. Ki fizeti meg a drága idejüket, egyébként is, milyen mocskos a végé. Nem tudott nem odafigyelni, de erre felkapta a fejét. Hogy akkor viheti majd magával az összes cuccát, ha rájön megint. Be se fog férni, nem is rakhatja le csak úgy a piszokba. Megkérhetné a szomszédjait, ám ezek valahogy furcsán méregetik őt. Igen, fél szemmel figyelik, ezt most már határozottan érezte a hátán, a vállán, meg elől is, a mellkasában, a szegycsontja hegyén. Szemmel tartják, és csak a megfelelő pillanatra várnak. Ki kéne választani valakit, akihez bizalommal fordulhatna. Hogy legalább addig, értse meg, mindjárt visszajön, ne nézze valaki olyannak, de most muszáj kimennie. Talán így védelmet kapna. Mert még az is lehet, hogy elfoglalják a helyét, és néznek csodálkozva, ha visszatér. Keres valakit? Hogyhogy eddig elmaradt, mi tartott ilyen sokáig? Időben kellett volna! Meg az út is oly rövid két falu között, minden kihallatszik, pláne, ha már bent állnak az állomáson. Ez meg ráadásul minden bokornál megáll. Aztán jön a kalauz, s azt hiszi, hogy bujkál, nincs jegye, vagy valami jogosulatlan kedvezmény esete forog fenn. És szégyenszemre ott fog állni egyik lábáról a másikra, magyarázkodik, de végül mindent beismer.

Nem, akkor inkább csak néz ki az ablakon, amíg lehet.

És valóban, nézett kifelé, szeme előtt képek suhantak el, vegytisztán látott mindent. Látóterében éles körvonalakkal rajzolódott ki a vonatfülke, a frissen tisztára mosott ablakok. Azon túl sínek, villanyoszlopok, sorompók. Látta mögöttük a bakterházakat fehérre meszelt kerítésükkel, a súlyos szatyrokat cipelő asszonyokat, akik a kerítés mellett befordultak a töltésre. Távolabb emberek, biciklisták, autók, mindegyik tartott valahova, vagy várt valamire.

De éppen mert olyan átlátszó volt minden, kezdett gyanússá válni a dolog. Hogy hiába néz, hiába figyel, hiába lát mindent, valami nem stimmel. Mintha hiányozna valami. Meresztgette a szemét, próbált koncentrálni, de még nem jött rá, hogy mi. Szemben egy anyuka ült, valamit mutogatott a gyerekének, az nem figyelt rá. Az ülést rugdos-ta, s egyre csak hajtogatta magában.

Értsd meg, anya, nincsen!

Mi nincsen, drágaságom, vetette közbe a fiatalasszony, de azért rendületlenül magyarázott tovább a házak felé intve.

És érezte akkor ott mellettük, hogy megint jön. Hogy utazik egy vasúton, el kell mennie valahova, ahol majd. Kétségbeesetten újra kezdte. El kell mennie valahova, ahol majd. De ahol majd mi? Nem tudta folytatni. Állt a kép, megállt a történet, úgyszólván megállt minden. S amikor rémülten kipillantott az ablakon, megdöbbsent, mert már észrevette, most már tisztán látta, amit eddig csak halványan sejtett.

Hogy nincs táj. Igen, egyáltalán nincsen táj.

Csak sínek vannak, villanyoszlopok és sorompók. Meg bakterházak fehérre meszelt kerítéssel, súlyos szatyrokat cipelő asszonyok, akik befordulnak a kerítés mellett a töltésre. Emberek, biciklisták, autók. Képek vannak, de nem állnak össze semmivé, csak lebegnek előtte kimerevedve. Nem tudnak illeszkedni, összetapadni, mert nincs mivé egyberendeződniük. Elveszett, kifogyott a ragasztó, a fugaanyag, isten tudja, mi. Ami kitöltené a hézagokat az illesztéseknél, a hajszálrepedéseknél, s ami egyszersmind összetapasztaná őket.

Rettenetesen közel van minden. És ő utazik egy kitalálhatatlan történetbe, melyből nincs visszatérés.

Nem volt más választása, a távolságba kellett menekülnie e közelség elől.

Öregember, a földekről tér most haza éppen, egykedvűen nyugtázza, hogy a délutáni gyors ma néhány percet késik. Fel se néz, csak tolja maga előtt kerékpárját a hepehupás úton, mely a vonatsínek és a búzatáblák között kanyarog. Vállán átvetve súlyos bőrtáskája, már itt-ott kifényesedett, minden lépésnél az oldalához verődik. A kormányra akasztva nejlonzacskó, ide-oda himbálódzik, ahogy a bicikli zötykölődik a kőkeményre száradt kátyúk között. Aztán mégis feltekint egy pillanatra, megszedül, megtántorodik, mégis sikerül visszafognia az esést. Elkapja az ütött-kopott drótszamarat, de nem áll le közben, úgyszólván a mozgásba kapaszkodik bele, az útba, mely hazafele viszi.

Tovább kell menekülnie.

Sofőr egy autó volánja mögött, a sorompón túl. Türelmetlenül vár, hogy áthaladjon a vonat. Ásít nagyokat, elmorzsol egy könnycseppet a szeme sarkában. Csak nehogy elaludjon megint. Messze maga mögött hagyta már azt az útszakaszt, de volt néhány másodperc, talán csak egyetlen pillanat, amire nem emlékszik. Ami kiesett, míg százzal száguldott a sztrádán. Le kellett kanyarodnia a mellékútra, ahol most hosszú kocsisor kígyózik a vasúti átjárónál. Itt vesztegelnek már percek

óta, motorosok cikáznak az autók között, lábuk a földet súrolja, igyekeznek előre furakodni. Kávéra van szüksége, túlságosan is jól ismeri a falusi presszót, ahová be fog térni, ahogy ilyenkor szokott.

Még tovább kell menekülnie.

Szomszédból előszaladó kislány, integet, mint mindig, a masinisztnak, cseng a füle az éles vonatfüttytől. S ahogy gyorsan elfordítja a fejét, szinte megáll a fülke, mit megcéloz a tekintetével. Évekig gyakorolta a műveletet, végül tökélyre fejlesztette. Pontosan olyan sebességgel kell forgatni, hogy ha jóformán csak egy pillanatra is, de egyhelyben álljon a vonat. És akkor belép ebbe a pillanatba, kitágítja, széthúzza. Majd ott bent szemügyre vesz valakit, aki épp kifelé bámészkodik az ablakon, vagy oldalra dőlve bóbiskol, s a rázkódásoktól a feje meg-megdöccen. Látja az ismeretlen fiatalembert, kétségbeesett tekintettel bámul valahova a messzeségbe, arca rálapul az üvegre. Kilehelt pára mögött elmosódott kép. Mögötte anyuka, gyerekkel, olyan vele egykorú lehet, rugdossa az ülést, hajtogat valamit. Csak egy pillanat az egész, s már jön a szomszéd bácsi a mezőről, dörög valamit az orra alá, anyja kiabál, azonnal vissza, már megint, pedig hányszor mondtam.

De még tovább kell menekülnie.

Apró bogár, vasúti talpfák között él, durva közüzalékok között. Ritkán merészkedik a sínekre. Megérzi olyankor lábacskaival a több kilométernyi távolságból feléje közeledő mozdonyt, miként indiánok hallják a lódobogást, ha fülüket a földre nyomják. Néha évekre kivonnak a forgalomból egy felesleges sínszakaszt. A gaz benővi, szép fényes felülete besötétedik, itt-ott rozsdafoltok jelennek meg a tetején, használaton kívüli szerelvény vesztegel rajta, míg pihenőideje letelik, aztán elvontatják vagy újra munkába állítják. A növények közt eltűnő sínpárt is elhordják idővel, beolvasztják, újraöntik a hatalmas kemencékben. Vagy gondosan rendbe hozzák, hogy ismét távolságokat hidaljanak át vele, összekössék azt, amit nem lehet. Ezzel is így történt, amelyiknél mostanság lakik, barnás kövek, kavicsok között, eső, hűg és olaj áztatva birodalomban, mely fölött időről időre átzúg az a borzasztó valami.

De hiába a távolság, hiába az idegen terek, nem menekülhet. Mert valóban nincs táj, csak képek vannak, mozaikszerű szilánkok, melyekbe görcsösen kapaszkodik. El kéne utaznia innen. El kéne utazni az utazásból, a visszatérést hazudó történetből, a világ fantáziájából.

Miért is engedett annak a telefonnak? Talán egy soha véget nem érő hétvégére vágyott, ünnepre, isten sabbatjára, mikor egy pillanatra újra megáll minden? Mikor semmi sem történik, csak a figyelő tekintet

pásztázza végig a teremtest? Nem tudta a választ, csak azt, hogy reggel, de talán még délelőtt is, egy ideje mindig jobban van egy kicsit, ráér, bármit elkezdhet, mert még nem késő. De délután már egyre pocskékból érzi magát, s mikor estébe fordul a nap, rájön, hogy menthetetlen az egész. Talán ha nyugatnak utazna egyfolytában, menekülven a napnyugta elől, talán akkor sikerülne, így semmiképp.

A trafikosnő lassan visszabiceg a boltba, dűnnyög magában. Bezzeg a képeslapot itt hagyta, hát megírni ki fogja, talán én?! No mindegy, szaladj csak, aranyom, végül is megfizetted már mindenért, most az egyszer elengedlek.

Nem bírja tovább visszatartani a nevetését, az valósággal kitör belőle.

Azért egyet ne felejtél el, te ördögfióka! Az a másik, a történet szereplője, az lakik csak ott, érted?

De ő már nem tud megállni.

Friss elműlő lett végül, úgyszólván gyermek. Saját jövőjét látja maga előtt, annak múltjában találja magát. Törékeny képzelete ide-oda csapong, alig bírja egybetartani. Vonaton utazik, makacsul, dühösen rugdossa az előtte lévő ülést. Nem akarja, hogy mindez így legyen, előre utálja a fiatalembert, aki majd lesz belőle. Legszívesebben lelökné a vonatról, essen ki onnan, zuhanjon bele a képbe, váljon eggyé vele. Gyerek akar maradni, mondhatni, egy kezdő, ha egyáltalán van ennek még itt értelme. Mert gyerekeknek lenni inkább befejezés, lezárás, egy folyamat vége, mely után már nem folyik semmi, abbamarad a képek csodálatos rajzása, az együgyű kinyilatkoztatások kavalkádja. Vad játékai, erőszakossága, sőt, brutalitása annak szól, aki ezt tette vele. Minden gyermek egy jóízű káromkodás, faggatása az üres egeknek, lázadás a teremtés könyörtelensége ellen. Az önmagát megunt öröklét szörnyű fintora.

Igen, gyerek akar maradni, akiben nincsen semmi, csak a végtelen benső táj, ahol nem múlik az a kurva idő. Miközben anyja egyfolytában magyaráz, mutogat neki valamit, ő csak hajtogatja magában.

Hogy semmi más nincs, csak a táj. Értsd meg, anya, nincsen.

Bárka, 2014/5.

Fellinger Károly

JÁNOS

A karácsonyi ünnepek után még egyszer sem szedte le az oly törékeny díszeket a házuk előtti fenyőfáról, ha az az ötlete támad, hogy áramot vezessen az izzókba, vagyis hogy a több méteres vezetékbe, hát megteszi, minden lelkiismeretfurdalás nélkül és minden alantas meg hátsó szándékot kizárva, persze nézzék csak paprikajancsinak, akár július közepén, rozsaratókor, ha kipislan egy égő, ma még minden további nélkül helyettesíthető bármelyik láthatatlan égtesttel.

Korunk, 2014/10.

Tóth Kinga

BÁNK 2014

a hős
kimerevedik mint a plakáton
két arcot készít a tükör felét egy kartonnal
takarja el

fáj ahogy beszél a fogsora
nagyobb a szájánál
egy ín kiszakad minden mondatnál
amikor elgondolkodik ahogy elhúzza
nem akarja mondani
ha felszakad látni majd a helyét
mint most ahogy húzza vár
hogyan eldőljön mondja ki

a kórus
fütyül a diszkógömbbel
elindul a kávéfőző nyekereg
a diszkógömb technót csinálnak

a végén
rohannak a tűzkerék elől
a függönykarnis elkapja parókájukat
turnékocsik várnak a parkolóban
a kipufogó füstje kivonja
a festéket a szoknyákból
kettőt pördülnek a kötélén
egyet a nevük helyére
egyet a hazának

Spanyolnátha, 2014/5.

■ Tóth Kinga 1983-ban született Sárváron. Verset ír.

Maros András

PEZSGŐ ÉS POGÁCSA

Milyen típusú helyszínt válasszak? Sokat töprengtem rajta. Nem terveztem ugyan minden részletében megidézni a múltat, mégis azt gondoltam, célszerű volna olyan helyre csálnom, ahol a beszélgetés várható témájához, a „szövegkörnyezethez” valamelyest passzolnak a díszletek. A szokásos választásaim – népszerű kávézók, forgalmas belvárosi éttermek – szóba se jöhettek, helyettük egy, a régi rendszerre emlékeztető, a nyilvánosság elől eldugott zugra vadásztam. Olyan biztonságos terepen szerettem volna faggatni interjúalanyomat, ahol a lehető legotthonosabban érzi magát – már amennyiben ez a szó, hogy otthonos, még bármiféle jelentéssel bír olyasvalaki számára, aki évtizedek óta menekül önmaga és a múltja elől. Csakhogy neki éppen a múltja a legérdekesebb, az az, ami őt meghatározza; egy konkrét évszám: 1980. Természetesen én is erről az időszakról készítettem kérdezgetni, mi másról?! Nehéz feladatnak ígérkezett. Biztosra vettem, hogy elege van a kíváncsiskodókból, utálja és kerüli az embereket; fél, hogy okostelefonok kijelzőjére kerül, onnan e-mail listákra, virtuális közösségi terekbe.

A Korszellem Bisztróra esett a választásom. Korábban sosem jártam itt, a szerkesztőségben ajánlotta egy gyakornok. Azt mondta, „a világ-végén van és retró”. Remekül hangzott.

Óbuda egyik mellékutójába rejtették a Korszellemet. Tevékenységét a tulaj ittasellátóként határozta meg. Felülről négy emelet, oldalról két-két ötemeletes lakóház nyomja, préseli ezt a földszinti térből kihasított kis kocsmát, mely tökéletesen észrevétlenül húzza meg magát az épületsorban; szerénysége egyúttal magabiztosságot is hirdet, hogy tudniillik nem tart igényt új vendégekre, megteheti, hogy bujkál, a törzsfogyasztók kiszolgálása elegendő munkát ad a személyzetnek, elegendő bevételt a tulajdonosnak, nem kell több. Ha a magamfajta, nehezen tájékozódó járókelő átugorja tekintetével a csöppnyi kirakatot (benne az aprócska faasztallal), a bejárat végképp el fogja kerülni a figyelmét. A szeszínű ajtó úgy olvad bele a környezetébe, akár egy krimi esti jelenetében a házfalhoz simuló, arra plusz vakolati rétegként rákenődő üldözőtt, aki csak akkor ugrik elő és lesz újra háromdimenziós ember, amikor végérvényesen meggyőződött róla, hogy tiszta a levegő. Felirat sehol. Miután kétszer elgyalogoltam a Korszellem előtt, útbaigazítást

kértem egy Nemzeti Dohányboltban (amit már messziről kiszúrtam). Ha nekem csak segítséggel sikerült megtalálnom a kocsmát, vendégem vélhetően sosem leli meg. Egyeztetni nincs lehetőség, a mobilszámomat nem tudja, én se az övét (mellesleg kétkem, hogy neki egyáltalán van mobilja); a találkozónkat egy Borisz néven bemutatkozó közvetítő fél szervezte, ő hívott fel, kétszer is, hívásakor a telefonszáma helyett a Blocked szót írta ki a készülékem, így őt sem tudom elérni. Kémregénybe illő módon szerveződött a találkozó: Borisz először csak annyit közölt, hogy rendben van a dolog, vállalja az illető a beszélgetést, de a második hívása sem tartott tovább az elsőnél, ekkor csak a helyszínre és az időpontra kérdezett rá.

Égett szag fogadott a Korszellemben. Az alig két méter hosszú pulton elterpeszkedő, hatalmas melegszendvicssütő készülékben éppen készült valami, miközben a gép pattogó hangot hallatott, fekete füstöt eresztett ki a lapjai közül; a füst aztán eloszlott, pontosabban valamiféle sejtelmesen hullámozó homállyá alakult. A szendvicsmelegítő eszközön kívül két nagy gyertya és egy nagyobbfajta hangszóró is a pulton kapott helyet. Az mp3-lejátszóból az A-ha együttes *Take On Me* című száma szólt. Az első benyomásom tökéletesen igazolta a szerkesztőségi gyakornok leírását: a kocsmá eldugott és retró. (A lejátszót úgy állították be, hogy egy szám egymásután háromszor hangozzék el, a *Take On Me* után másik két *Take On Me* következett, ezt követte három *Forever Young* a német Alphaville-től.)

A Korszellem két kis helyiségből áll, egy alacsony boltív választja el őket egymástól, az átlagosnál nagyobb testmagasságúak csak behúzott nyakkal tudnak áthaladni alatta. A boltív peremét középen mindkét irányból simára gyalulták az odakoccanó fejek.

A hátsó helyiségben ültem le. Itt aztán nyugtunk lesz, gondoltam. Eldugott kocsmá eldugott zuga. Három kicsi körasztal. Ide, hátulra szuszakolták be a relikviákat, melyek a tulaj elképzelése szerint a kocsmá névválasztásával hozhatók összefüggésbe. A falon rajszögekkel rögzített, gyűrött Szovjetunió térkép, fellógatott érmek, tornaünnepélyek bekeretezett fotói, illetve egy-egy nevezetes fénykép reprodukciója; Kádár János és Leonyid Brezsnyev vált elvtársi csókot szemmagasságban, de egy arasszal arrébb, mit sem törődve Kádár jelenlétével, Honcekerrel is smárol Brezsnyev (a vén ribanc).

A madárfejű, vékonyka pincérnő, aki a csapos is egyben, felvette a rendelésemet. Nem nézett le rám, egyenesen tartotta a fejét, Kádárhoz és Brezsnyevhez intézte a kérdést, „Mit hozhatok?“, tudniillik megla-

zult szárú drótkeretes szemüvege a legenyhébb fejbiccentéstől rácsúszott horgas orrára, folyton visszatologatni körülményes lett volna, legtöbbször mindkét keze foglalt (csapolás, üvegnyitás, tálca vagy két korsó asztalhoz szállítása), egyszerűbbnek találta nem mozgatni a pici fejét. Gyors léptekkel hozta ki a két deci fehérbort, úgy sietett, mintha más asztaloknál türelmetlenül várahoztak volna a rendelésükre. De „más asztalok” nem voltak, két vendég ült csupán a Korszellemben, két egymásra hasonlító férfi sörözgetett a kinti (fő)helyiségben, szótlantul, testvérek lehettek. A pincémő jelenlétében látványosan szemrevételeztem a relikviákat, közben cinikusan mosolyogtam, a fejemet csóváltam, és olykor a nőre pislantottam, hogy leolvassam a reakcióját – az én reakciómra adott reakcióját –, arra keresvén a választ, mennyi itt az irónia és mennyi a tulaj valódi, őszinte tisztelgése a múlt előtt. A csókolózó politikusok elvileg átbillentették az összképet az irónia felé, ám a politika mai szédítő szélviharában semmiben sem lehet biztos az ember. Hogy miért voltam minderre kíváncsi? Mert ekkor már éreztem, hogy rettenően rossz helyszínt választottam. Ez így már túl sok volt a múltból.

A pincérnő nem reagált a nevetésemre. Miután rogyasztott térdel és egyenes fejtartással letette elém a bort és letörölte a szomszédos asztalt, a boltív alatt átsurranya távozott. Ismét végigfuttattam a tekintetemet a falra aggatott tárgyakon, képeken, és megláttam valamit, ami az első szemle alatt elkerülte a figyelmemet: Misa mackó bekerezett képe! A kiállítás peremén húzódott meg szerényen, a szemközti fal szélén, onnan szemlélte világhírű mosolyával a középén díszelgő nagykutyákat. Kapkodva leakasztottam Misát, és arccal befelé a sarokba állítottam, mint egy büntetésbe küldött gyereket. Mivel én voltam az egyedüli vendég a hátsó „teremben”, nem keltettem feltűnést. Lihegve visszaültem az asztalomhoz, belekortyoltam a savanyú borba. Keresztülbámultam a két helyiség közötti átjárón, az utcai ajtón tartottam a tekintetemet. Amikor már húsz perce ültem így, biztosra véve, hogy meghívott vendégem nem jön el (mert nem talál ide), egyszer csak kinyílt az ajtó, és vidám „Szió, Böském!” kiáltással bedőlt egy már italos ötvenes férfi, baseballsapkáját úriember módjára megemelte. (Ittasellátó – jutott eszembe az intézmény műfaji megjelölése; ide valóban ittasok térnek be, hogy ellássák őket további piával.) Betette maga mögött az ajtót, illetve csak kísérletet tett rá, mert az nem zárult be tökéletesen, valami ellenállt neki. Megpróbálta erőből becsapni, de úgy sem ment elsőre. A részeg férfi nem törődött azzal, hogy megnézzé, mi az akadály, így az, az akadály, némi fájdalommal az oldalában (ahová

az ajtó éle csapódott), észrevétlenül hátra tudott osonni. Fürgén. Egyenesen hozzám. Se a söröző testvérpár, se a csapos nő nem vette észre.

Ő volt az. A vendégem, akire vártam. Megjött. Odacsukták az ajtóhoz, de vagy háromszor, zokszó nélkül tűrte, nem volt más választása. Egy nyűszítést sem engedhetett meg magának.

Sejtelmem sem volt, mekkora. Egyszerűen nem gondoltam végig, nem elmélkedtem a méretén, nem vettem számba az eshetőségeket. Magam sem értem, miért nem, holott ez volt az egyik legalapvetőbb kérdés. Első pillantásra, még mikor apró lábacskaít szedve, megereszkedett popsiját a földön húzva hátrasietett, felmértem: körülbelül akkora, mint egy félliteres ásványvizes palack. Intettem, bátorítottam, jöjjön, egyedül vagyok, nincs veszély. Megértette. Az utolsó lépéseket cammogva tette meg. Az asztal tövében eltaposott egy pókot. Felkapaszkodott a velem szemközti szék egyik lábára, merev karjaival felhúzta pocakos testét, a szék háttámlájának dőlve megpihent. Rám nézett és rekedt, halk férfihangon suttogva üdvözölt, oroszul. Természetesen nem mutatkozott be, erre nem volt szükség, mert bár jóllehet, sokat változott 1980 óta, azért még bárki, aki ránézett, tudta, hogy ő az. Misa mackó. Én is suttogtam: Zdrásztvujtye, Misá! Mindannak az ártatlanságnak, tisztaságnak, vidámságnak és kedvességnek, amit annak idején Viktor Csizsikov gyermekkönyv-illusztrátor néhány vonással az ábrázatára rajzolt – és aminek a művész az 1977-es olimpiai kabalafigura-pályázat győzelmét köszönhet – nyoma sem volt. Barátságos tekintete gyanakvóvá vált, szabályos pufi fején a két pofazacskó megereszkedett, aszimmetrikusan. Félkörszemai lejjebb csúsztak. Egykor feketén csillogó orrának fénye megkopott, orra töve megbarnult. Színes, olimpiai ötkarikás öve helyén egy foszladozó fekete szalagot viselt, mely látszólag szorosabbra volt húzva a kelleténél, viszont, ellentétben a régi olimpiai dísszel, ennek funkciója is volt: Misa szétfolyó egybe testének adott némi struktúrát – elválasztotta a felsőmacit az alsómacitól. Karmai nem a képekről ismert módon, enyhén felfelé ívelve, párhuzamosan meredtek ki a mancsából, hanem girbegurbán; egyik végtagján két karom összeakadt. Lapátfülein nem láttam változást. Ott ült velem szemben, néztem, tanulmányoztam, de nem láttam meg benne azt a régi nagy hőst, aki volt. Márpedig az volt, igazi hős, ő trappolta ki az ösvényt a Nyugatnak, hogy bevonulhasson Moszkvába – ne legyen senkiben kétely: Misa volt az, aki előkészítette a fogyasztói társadalom megerősödését a Szovjetunióban. Vették, vitték, fogyasztották a kitűzőkre, matricákra, plakátokra, bögrékre, termoszkokra, lendkerekes

autókra és még ki tudja, milyen más árucikkekre nyomtatott mackót. Misa átalakította az alapvető szükségletekre épülő szocialista fogyasztási struktúrát, megreformálta a „kulturális törekvést”. Misa maci forradalmár volt. Pillanatok alatt beleszeretett a fél világ; a kabalafigurák közül kereskedelmi árucikként is eladási rekordot ért el, a későbbi szarajevói olimpia híres kisfarkasából, Vučkóból sem adtak el annyit, mint Misából, de a '72-es müncheni játékok csikos testű bajor tacsója, a kitartást és gyorsaságot jelképező Waldi sem közelítette meg Misa népszerűségét. A maci igazi sztár lett. Berobbant a közéletbe. Még a világűrbe is eljutott! De ami talán még ennél is jelentősebb sikernek számított: vendégművészként bekerült a *No, megállj csak!* című szovjet rajzfilmsorozathoz, külön az ő kedvéért egy olimpiai jelenetet komponáltak a történetbe.

Hozzá akartam érni, játékosan megnyomkodni a pocakját, meghuzigálni a fülét, de éreztem, hogy a közvetlenség e fokának eléréséig még igen hosszú az út (ha egyáltalán létezik odavezető út).

Még mielőtt bármiről szó eshetett volna, Misa megesketett, hogy nem készíték titokban fényképet, hangfelvételt. Azután három pontba foglalta és (parancsoló hangnemben) ismertette biztonsági óvintézkedéseit. Ezek egyike: akasszam be hátulról mindkét lábfejemet az ő székének két első lábába, és abban a pillanatban, hogy belép valaki, lábammal rántsam be a székét, így ő az asztallap takarásába kerül. Ne aggódjak, nem fog leesni, végig kapaszkodik. Nyilvános helyen mindig így ad interjút. Megkért, hogy rendeljek neki pezsgőt. Felhívtam a figyelmét, hogy a Korszellem nem tipikusan az a hely, ahol tanácsos pezsgőzni, kizárt, hogy itt minőségi szovjet pezsgőt tartsanak, Misa maci erre mérgesen összehúzta a szemöldökét. (Ki hitte volna, hogy ilyen képet is tud vágni?) Kikiabáltam a pincérnőnek, hozzon pezsgőt, jól hallott-e, hogy pezsgőt, kiáltott vissza, igen, jól hallotta, ordítottam, nevetve visszaüvöltötte, hogy mázlim van, véletlenül van egy üveg kommersz pezsgője a hűtőben, itt hagyta valaki, ha ragaszkodom hozzá, hajlandó szervírozni, poharaként kétszázért. De ugye nem azért kérem, mert rossz a bor? Ó, dehogyis, egészen másért: megkívántam. Jót röhögött. Hallottam a dugó pukkanását. Amikor kihozta az első pohár pezsgőt, Misával kipróbáltuk a székberántós technikát. Ragyogóan működött.

Misa körbenézett. Nem tetszett neki, amit látott. A relikviák. Nagyfokú pimaszságnak tartotta, hogy ide citáltam. Tiszteletlenségnek. Megértettem a felháborodását. Szégyenkezve lesütöttem a szemem – így

óhatatlanul belepislantottam a nyitott jegyzetfüzetembe; gyorsan végigfuttattam a tekintetem a sorokon... Ha a szocialista kitüntetések, érmek, munkaéremrendek és a smacizó Brezsnyev jelenlétét tiszteltlenségnek tartja, akkor vajon mit szólna, ha végigmennék az előre összeírt kérdéseimen? Csupa szemtelen provokáció. A kérdéssor aljára érve ijedten eszméltem, hogy hangulatoldó, barátkozó, „tapogatózó jellegű” mondat nincs is a listámon. Nem gondoltam, hogy szükség lehet effélére, nem hittem, hogy eleve irritált lesz a medve. Mindegyik sor kötekedő, zaklató. A legenyhébb kérdés sem egyéb, mint egy egyenes szembesítés egy hat évvel ezelőtti cikkel, melyben román újságíróknak nyilatkozza, hogy „két altatóval fekszik, három kávéval kel”. Vajon most is így van ez? – érdeklődtem volna, de nem merem. Egy sorral lejjebb: volt-e tudomása Misának a szovjetek csalásairól a moszkvai olimpián? Például tudta-e, netán volt-e köze hozzá, hogy a szovjet gerelyhajító, Kula minden egyes dobásánál kinyitották a moszkvai stadion kapuit, hogy a hátszélre ráülő gerely messzebbre repüljön? Kula a hazai bírók közreműködése nélkül be se jutott volna a döntőbe. Bennünket, magyarokat különösen fájdalmasan érintett ez az eset, mert a vert mezőnyben ott volt a verseny első számú esélyese, Paragi Ferenc, aki nem sokkal az olimpia előtt dobott világcsúcsot.

Nagymellénnyel duzzasztottam, díszítettem újságírói csokromat a szerkesztőségben, kérdéseim zöme Misa magánéleti válságát és alkoholproblémáit feszegette, egyik kérdés szülte a másikat, ám itt, az interjú helyszínén, látva a maci gyűrött arcát, szívfacsaró keserűségét, dühkitörés előtti remegését, ínamba szállt a bátorság. Legalább annyira féltém tőle, mint ő tőlem. A kölcsönös rettegésben annyi „átkötést” sikerült rögtönözni, hogy elmeséltem, én mivel foglalkoztam a '80-as olimpia idején. (Beszéd közben orosz nyelvtudásom meglepően gyorsan frissült.) Épp sofőr voltam, meséltem – a pincérnő a másik helyiségben felhangosította Eddie Rabbitt *I Love A Rainy Night* című számát, mely már másodszorra szólt –, konkrétan egy mentőautó gázpedálját tapostam két műszakban, egészen addig, amíg egy nyálkás novemberi napon fel nem borult velem a Nysa. Mondták, hogy borulékony paripa, tudtam is, éreztem, már többször megbicsaklott alattam, de most menni kellett, tépni, harmincas pulzussal hívott egy idős úr Kőbányán, nyomtam neki, szirénáztunk, az Élessaroknál meg... hát ott felborultunk. Fejjel lefelé csúsztuk a 37-es villamos elé, aminek a vezetője alig bírta lefékezni a járművet, szikrázott a sín, nem sikerült leállítanom a szirénázást, beragadt; a feje tetején álló kocsí másképp

szólt, mint néhány perccel korábban, a városban cikázva, az utat törő, tolakodó szirénázás a villamossínen kétségbeesett sírássá alakult; a mentőorvos boruláskor reflexszerűen megtámasztotta magát, a csuklója elrepedt, nekem kiugrott a vállam a helyéről, egyéb sérülés nem történt. Hazájában, Lengyelországban a munkásörök gépkocsija volt a Nysa, mi mentőautóként használtuk. Úgy borultak, mint a tekebábuk. A pincérnő még feljebb csavarta a hangerőt. Misa, hogy szavaimat jobban értse, az asztalra ugrott... Na, erre vonatkozóan nem volt biztonsági intézkedés. Mi van, ha most lép be a pincérnő? Ha a medve az asztalon van, hiába rángatom a széket a lábammal. Úgy látszik, magával ragadta a mesém. Ez jólesett. Úgy éreztem, repedezik köztünk a vastag fal. Mivel azonban még mindig kicsit morcosnak látszott, történetem végeztével, szusszanásnyi szünetet sem engedve magamnak, gyorsan felidéztem egy régi Brezsnyeves (olimpiás) viccet: Brezsnyev elvtárs a dobogóra lép, az olimpiai játékokat készül megnyitni, kezében a megírt beszéd, a közönség lelkesen tapsol, az SZKP főtitkára ekképp kezdi, „o... o... o...”, ekkor odasúgják neki, hogy „Brezsnyev elvtárs, az öt karikát nem kell felolvasni!” Mintha csak a poénra – mint végszóra – várt volna a takarásban álló pincérnő, most váratlanul belépett kérdő, „Mind den rendben?” pillantással, magas árfekvésű éttermekben szokták efféle nézéssel letámadni a vendéget, hogy falatonként szedjék ki belőle, elégedett-e az étellel. Nem tudtam, merre forduljak, a pincérnő felé-e vagy az asztalon ácsorgó Misa irányába... Végül valamiért a nő reakciója lett a fontosabb, őrá pillantottam, de miután a megütközés legapróbb jelét sem mutatta, az asztal felé irányítottam a tekintetemet. Misának hűlt helye! Hogy ízlik a pezsgő, kérdezte mosolyogva a pincérnő. Finom, finom, finom, finom, mondtam. Ennyire nem lehet finom, nevetett a nő, és sarkon fordult. Szememmel körbelézerkardoztam a helyiséget, de Misát nem láttam sehol. Hova a jó égbe tudott ilyen gyorsan elrejtőzni? Lezuhant? Szerettem volna megkímélni magam a medvevér hirtelen látványától, ezért lassan, centiméterről centiméterre eresztettem le a pillantásomat, de az eltaposott pókon kívül egyebet nem találtam a talajon. Benéztem az asztal alá, ott se volt. Egyszerre csak megmozdult a fal felé fordított Misa-kép, mintha ellökte volna magát a faltól. Aztán felborult. A képen ábrázolt vidám maci a plafon felé nézett, úgy maradt, az interjúalany maci meg feldúltan kilépett a fekvő kép mögül. Sajnos nagyon szórakoztató látványt nyújt egy félliteres ásványvizet palack nagyságú megöregedett bocs dühös járása... Nem is sikerült megállnom mosoly nélkül. De a derű pillanatok alatt szertefoszlott, és

egyre tisztábban átéreztem, milyen emocionális utat tett meg az alatt a két perc alatt, amíg rejtekhelyén várakozva fiatalkori másával nézett farkasszemet. Az interjúnak lőttek, ebben biztos voltam, a nagy újságírói opus magnumom ezúttal sem fog megszületni, nincs kitörés, szürkülök tovább, mindössze a szürke tónusa változik, sötétedik, küldözgetnek vidékre korpás-tokás képviselőjelöltek álmosító sajtótájékoztatóira... Efelől már nem volt kétségem. Azt viszont nem gondoltam, hogy interjúalanyom, akinek még egy kérdést se tudtam feltenni, képes lesz az arcomba lötyyinteni a pezsgőt, amit – nevetségessé téve magamat – az ő kedvéért rendeltem egy, nevezzük nevén, lakótelepi kocsmában.

A képembe öntötte a pezsgőt, igen, aztán az öve mögül kirántott egy levél gyógyszer, rutinos mozdulattal kinyomott egy szem tablettát, bekapta, és a maradék boromat ráhúzta. Innentől mérgezett kísérleti állatként kezdett viselkedni: először kirohant az elülső helyiségbe, körbe se nézett előtte, egészen az ajtóig sprintelt, mint Speedy Gonzales, aztán meg, miután megérintette az ajtót, visszaiszkolt hozzám. Miben reménykedett ez a buta medve? Hogy mire odaér, az ajtó fotocellássá változik? Vagy egy láthatatlan kéz majd kitarja az orra előtt? Vagy pont akkor lép be valaki, és a nyitott ajtón át kislisszolhat? Tett két gyors kört az asztalunk körül, majd felmászott a szemközti székre. Hevesen fűjtatott. Mereven belebámult a szemembe, én meg sűrűn pislogtam, próbáltam kikönnyezni a ragacos pezsgőt. Hallgatom az első kérdést, mondta. És... és elmosolyodott. Nem úgy, mint rég, mint Csizsikov rajzán, annál sokkal szomorúbban, tanácstalanabban. De mosoly volt. Méghozzá ismerős mosoly. Úgy éreztem, ez az ő igazi mosolya, nem a Csizsikov-féle. Hatalmas sóhajt eresztettem ki magamból, megborítottam vele Misa szőrét. Kikértem az egész üveg pezsgőt. Amikor kihozta a pincérnő, kitűnően alkalmaztam a székberántós technikát. Ha ennyire ízlik, nevetett a nő, akkor a szájába öntse, ne a fejére! Kihozott egy óriási sajtos pogácsát, a Korszellem ajándéka. Elfeleztük Misával.

Alföld, 2014/10.

Murányi Zita

PÁNT

a nap narancssárga pánt
az ég alján aranyba öntik csőrüket a galambok
a szökökút kávéjában hátha megszomjaznál
négy szürke fej egyszerre merül víz alá
csak a test van a kövön nyolc láb
a fűtől harmatos bokám
elveszíteni a repülés súlytalanságát
mintha örökre késő maradna
a minden máshoz korán
centiket növekszik a bal szélső farktollán
az a fehér folt nyeli el a szivárványt.

Mozgó Világ, 2014/10.

Gerevich András

ANNA*Marno Jánosnak, szeretettel*

nem jött el, de talán ott andalgott
 a park fái között, és dalolgatott,
 elmédben, amikor Nárцisz zaklatott
 álmában egy őszi éjjel egymásba
 botlottunk. Forgolódott, gyűrte a párnát,
 mormolta a szavakat, hányingertől
 kábán, talán fel is üvöltött fél-éberen,
 félig életben, önelégült félelmében,
 de lenyugodott néhány percre,
 ahogy a sötétben átosontunk benne,
 mint a tolvajok, pillantásokat loptunk,
 boldog perceket rejtegettünk, titkokat
 csempészünk húsba, agyvelőbe rejtve,
 álomszűkületben szuszogunk. Most
 a szavaidat is ellopom, beléd bújok,
 és kutya bőrében ébredsz magunkra,
 ahogy vadul ugat és nyüszít, koponyád
 visszhangozza, de tébolyra hajazva
 az acsargás boldogsággá szelídül,
 hiába köpködöd a keserű szavakat,
 fröcsköl a pofádból a keserű nyál.
 Én meg a legnagyobb gonddal
 sem tudom elkerülni, hogy szerkezete
 legyen a versnek, eleje, közepe –
 vége nem lesz, mert ön maga végzete.
 Tavaszi nimfát, mézédés fügét
 hoztam neked. Ketten maradtunk.
 A harmadik, ki velünk volt, halott,
 a levegő megrohadt körülötte,
 a Duna nyelte el, és bomlott, lerágott,
 ismeretlen testet köpött vissza –
 csak te éled túl minden halálodat,

nem tud kinyírni a sorsod, saját húsodból
 faragsz mulandó szobrot Saját szavakból.
 Az én gyerekem nem tudott megfoganni,
 hiába akart élni, akár keserű fél-életet,
 véresen lökte ki magából a női test,
 ahogy engem a vágy, nem tudunk
 soha megtapadni. Húsodba beleragadt,
 belenőtt egy életre saját halálokat.
 Testedet évről évre görgeted magad előtt,
 mint ganajtúró bogár, matatsz a földben,
 keresed, ami halandó, ami halott, belülről
 tapogatóz ki a testemet, a szerveimet,
 ahogy a vaksi sötétben keresed
 rémálmom vidámparkjából a kiutat.

Ex Symposion, 86. (2014)

Sopotnik Zoltán

HAMVAS BÉLA/FILM/NAP/KERT

Ki kellene sétálnia a kertbe, leszedni a cseresznyét a fáról, szögelni valamit a kamrában, nem baj, ha nincsen, elszundítani közben, kicsit megütni az ujját kalapáccsal, ahogy az istenek szokták, így emlékezni fontos dolgokra, amik foltot hagynak a röntgenképen, szétszálazni a sápadt elmét, gereblyézni a fakéreg-felhőket, mosolyogni, na, igen, tejet önteni a vidám macskának, nem baj, ha nincsen, elgondolkodni a tört filmen, nap mint nap, kegyetlen tekercseket befűzni, megkergetni a korhely mítoszlopókat, vinnék fillérekért a hagyatékat, üvölni, hogy kísértsd őket, Béla, lélekszakadásig, vedd el az árnyékukat, nem baj, ha nincsen.

Tiszatáj, 2014/10.

■ Sopotnik Zoltán 1974-ben született Salgótarjánban. Verset és prózát is ír.

MAGYAR RAP

Bizonyára vannak, akik számára teljesen magától értetődő, ha egy irodalmi lap a magyar rappel foglalkozik, és olyanok is, akik szerint ez magyarázatra szorul. A „magáért beszél” közhelynek a rap esetében mindenképpen van létjogosultsága, s bízunk benne, hogy a jelen lapszámban szereplő írásokat végigolvasva ez témaválasztásunkról is elmondható. Hiszen a rap a legszövegcentrikusabb zenei műfaj – még akkor is, ha az immár hagyományosnak mondható év végi körkérdésünket felvezető tanulmányból éppen az derül ki, mennyit köszönhet a hazai hip-hop szubkultúra a közvetlenül a rendszerváltás előtt kialakult breaktáncos közegnek. Nem véletlenül rúccanak át időnként írók-költők is erre a terepre: ehhez lásd „retrospektív” Közügy rovatunkat. Rendhagyónak mondható kritikáinkban pedig – melyek ezúttal nem könyvekkel, hanem albumokkal foglalkoznak – a műfajiság és a „lírai” szerep olyan kérdései merülnek fel, amelyek minden irodalmi elemzésnek becsületére válnának. Magyarázatnak ez talán épp elég, de *intrónak* már sok is, így végezetül csak annyit tudunk hozzátenni: kezeket a magasba! És SZIF-et a kezekbe...

Angyalosy Eszter

AZ ÚJ STÍLUS

*A magyar hip-hop kezdetei**

Hétvége volt, és mivel nem volt iskola, egész délelőtt a tévét néztem. Ment egy műsor *Zenebutik* címmel. Egy elfuserált forma volt a műsorvezetője, a Juhász Előd, akin mindig jókat röhögtem. Ez a műsor ment aznap is. Bemutattak egy új táncot, a *breaket*. *Fenyő Miklós hozta haza Amerikából, és most bemutatjuk önöknek!* – mondta Juhász Előd. És akkor kész. Nekem személy szerint végem lett. Kimondhatatlanul, leírhatatlanul tetszett. Egész délelőtt breakeltem, már amennyit el tudtam lesni a tévéből. [...] Ebéd után lekönyörögtem magam a térre, és alig hittem el, amit láttam. Mindenki megőrült. Ott állt a sok gyerek, és mind breakelt.

Így emlékszik vissza a magyarországi hip-hop mozgalom születésére Váradi József, azaz Kicsi Tyson – ma már csak Tyson –, a hazai rap-szcéna egyik meghatározó dalszerzője és előadója önéletrajzi ihletésű regényében, *Az utca hercege*-ben.

Az a helyzet, hogy egyáltalán nem túloz: a breaktánc a nyolcvanas években egyik pillanatról a másikra meghódította az egész országot. Az új tánc természetesen egy új zenei stílus felbukkanását is jelentette, amit aztán újfajta viselkedés, öltözködés és gondolkodás is kísért. A kilencvenes évekre egyértelműen kifejlődött hazánkban is a világon addigra már komoly népszerűségnek örvendő hip-hop stílus köré szerveződő csoportkultúra – saját rapelődókkal, breaktáncsapatokkal, graffitiművészekkel, klubokkal, versenyekkel, világnézettel és konfliktusokkal.

Mindennek azonban megvolt a maga előzménye – a történet épp harminc évvel ezelőtt kezdődött el, méghozzá, ahogy Tyson is írja könyvében, a breaktáncsal.

De vajon miért volt ekkora hatással ez az új táncforma a magyarországi fiatalokra? És hogyan válhatott ez az amerikai szubkultúrában

gyökerező tánc annyira népszerűvé, hogy 1987-ben a szocialista országok nagy bemutatózó gáláján már többek között a Superiors nevű breakscapat képviselte Magyarországot, 1988-ban a Harlem Company break show-ja csoportos tánc kategóriában második lett a *Ki mit tud?* című népszerű televíziós tehetségkutató műsorban, Szabó György pedig electric boogie-jával egyéni tánc kategóriában elhozta az első helyet? És van-e az egésznek bármi köze a rendszerváltáshoz, vagy mindez csak véletlen egybeesés?

A hip-hop születése

Ahhoz, hogy közelebb jussunk a magyarországi történések megértéséhez, onnan kell elindulnunk, ahol az egész elkezdődött.

Az Egyesült Államok keleti részén, New York Bronx nevű, főleg bevándorlók lakta negyedében nagyjából az 1950-es évekig pezsgő élet zajlott. A város vezetésének azonban más elképzelései voltak a terület sorsával kapcsolatban, mint a helyieknek. A különböző fejlesztéseknek, beruházásoknak köszönhetően addigra Manhattan egyértelműen kezdett az üzleti élet középpontjává válni, aminek köszönhetően egyre többen költöztek el innen virágzó vállalkozásaikkal együtt Manhattan vonzáskörzetébe. A Cross-Bronx Expressway megépülésekor további sok száz embert kényszerítettek költözésre. Az itt maradtak – főleg Puerto Ricó-i és afrikai-amerikai családok – számára óriási lakótelepeket építettek.

Hamarosan kilátástalan lett a helyzet a környéken. Nagy volt a munkanélküliség, és a szörnyű állapotoknak köszönhetően egyre nőtt a bűnözés. Saját biztonságuk megóvása érdekében a fiatalok bandákat alakítottak, amelyek véres összecsapásokat vívtak egymás ellen. A hetvenes években egyre többen elégték meg ezt az életformát. A háborúzás helyett elkezdtek az önkifejezés új módjait keresni.

Mivel a bronxi fiataloknak nem tellett a menő New York-i klubokra, saját házibulikat, „block-partykat” tartottak. A bulikon környékbeli DJ-k játszottak, akik meglepő ötletekkel igyekeztek elkápráztatni a közönségüket. Kool Herc például, aki megfigyelte, hogy a közönség valósággal megőrül a lemezek dobszólóinál, kifejlesztett egy olyan technikát, amivel ezekből a rövid, ritmusra épülő részekből egy új számot hozott létre: két lemezjátszón egymás után újra és újra

* Készült Semperger András (Crazy Four Team, Superiors, USA Harlem Gang) és Fóti Tamás (USA Harlem Gang) közreműködésével.

elindította ezeket ugyanannak a lemeznek két példányán. Grandmaster Flash volt az első, aki összerakott egy olyan rendszert, aminek köszönhetően keverés közben bele tudott hallgatni egy fülhallgató segítségével a másik lemezbe, és a legenda szerint pártfogolta, Grandwizard Theodore nevéhez kötődik a *scratch* technika felfedezése.

A zene fejlődésével párhuzamosan megjelentek az MC-k, akik rímes, ritmusos szövegeket improvizáltak a zenékhez, és a táncosok, akik a mozgásban kerestek az új zenéhez illő új lehetőségeket.

Az ártalmatlan szórakozásból hamar határozott állásfoglalás lett. Grandmaster Flash szövegei sokszor már komoly politikai tartalommal, üzenettel rendelkeztek: „don’t push me, ’cos I am close to the edge” – énekelte azóta legendássá vált *The Message* című számában. Afrika Bambaata, a hip-hop mozgalom ma is aktív előadója – mondhatjuk, élő legendája – kifejezetten azzal a céllal hirdette meg bulijait, hogy összebékítse egymással az embereket. Terve, ha nem is egyből, de működött: a bandák helyét szép lassan átvették a breakcsapatok, akik táncpárbajok formájában rendezték vitás ügyeiket.

Mindeközben Bronx utcáinak a képe is megváltozott. A romos, kiégett, dűledező házakon, a Cross-Bronx Expresswayen dübörgő vonatszerelvényeken megjelentek a graffitik. Bár ez a művészeti forma eredetileg nem a hip-hop mozgalomhoz kötődött – Philadelphiában született az 1960-as években –, hamar megtalálta a helyét a szubkultúrában. A saját *tagek*, azaz afféle aláírások elhelyezése minél kockázatosabb és minél feltűnőbb helyeken szintén teret engedett a versengésnek, a rivalizálásnak, majd egyre látványosabbá és összetettebbé lettek az elkészült alkotások, így az önkifejezés egy újabb formájává váltak, és közvetíteni tudták a világnak az üzenetet: mi is itt vagyunk, érdemes odafigyelnetek ránk.

Az új irányzat hamar kinőtte Bronxot, és az egész világot meghódította. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az 1984-es Los Angeles-i olimpia záróünnepélyén Lionel Richie előadása közben több száz b-boy és b-girl – breaktáncos fiúk és lányok – pörgött-forgott körülötte a színpadon, a közönség nem kis örömeire.

Magyarország azonban, ahogy a keleti blokk legtöbb országa, nem volt ott az 1984-es olimpián, és mit sem sejtett arról, mi zajlik Bronxban. Csakhogy mivel addigra már lukacsosra marta a vasfüggönyt a rozsdá, az új stílusnak épp az olimpiával egy időben, 1984-ben több csatornán keresztül is sikerült beszivárognia hazánkba.

Jön a break

Ahogy Tyson *Az utca hercege*-ben nem túlzott, amikor leírta, milyen viharosan, egyik napról a másikra hódította meg az új stílus Magyarországot, a történetben az sem kitaláció, hogy az egész nagyrészt Fenyő Miklósnak köszönhető.

1983-ban az akkor már igencsak népszerű popsztár egy külföldi fellépése alkalmával találkozott először az új irányzattal: Nyugat-Berlin egyik utcájában sétálgatva véletlenül meglátott egy csapatnyi utcán táncoló fiatait. Annyira megtetszett neki az egész, hogy hazaérve felvett egy új számot *Lépjük a lépcsőt* címmel, amibe belecsempészte az új zenei stílust, illetve hazahozott magával három nyugatnémet breakest is, három török származású srácot, hogy a fellépésein és a videoklipjeiben táncoljanak. Sok tinédzsernek okoztak ezek a budapesti és balatoni szórakozóhelyeken tartott fellépések feledhetetlen élményt, akik a műsor után hazatérve azonnal nekiláttak a fura, nyaktörő mozdulatokat és mutatványokat gyakorolni.

Fenyő 1984-es *Jól nézünk MIKI* című albumán további számokat is találunk, amelyek már az új stílust képviselik: többek között a címadó dalt, amelynek a klipjében komoly break látható, vagy a sokatmondó *Jön a break* című szerzeményt.

De nem csak Fenyőnek köszönhetően csodálkoztak rá a magyar tinédzserek erre a különös mozgásformára. 1985-ben megérkezett a hazai mozikba a *Breakin’* című film első és második része, ami tovább fokozta az örületet. A film első részében egy kaliforniai jazztáncos lány csatlakozik egy breakcsapathoz, hogy együtt egy egészen egyedi táncelőadást hozzanak létre. Nem tudni, miért tűzték a magyar mozik épp ezt a filmet műsorra – semelyik másik keleti blokkba tartozó országban nem mutatták be –, mindenesetre azok a jelenetek, amikor Kelly a táncleépéseket tanulja Ozone-tól és Turbótól, valószínűleg hasznos segítséget nyújtottak a nyolcvanas évek reménybeli magyar breakeseinek.

Nem a *Breakin’* volt az egyetlen, a hip-hopról szóló film, ami népszerű lett akkoriban Magyarországon. A *Wild Style* című, a graffitiről szóló alkotás vagy az 1984-es *Beat Street* a nyolcvanas évek második felében videokazettán keringett a magyar breakesek között.

A *Beat Street*-ről azért érdemes hosszabban is megemlékezni, mert valójában egy szórakoztató köntösbe öltöztetett hip-hop „oktatófilm”. Nemcsak bemutatja az irányzat négy alappilléret – a DJ-zést; a rit-

mikus, rímes szövegelést, a rappet; a graffitizést és a breaktáncot –, de a műfaj legnagyobbjai szerepelnek benne: Afrika Bambataa, Grandmaster Melle Mel, Kool Herc, a legendás Rock Steady Crew nevű break-csapat, és még sokan mások. Ha valakit érdekel a szubkultúra lényege, üzenete és alapjai, maig nem talál jobb kiindulópontot.

Celeti blokk és vasfüggöny ide vagy oda, 1983-tól kezdve tehát egyre több formában találkozhattak a magyar fiatalok az új, amerikai stílussal, és ennek meg is lett a hatása.

Break az utcákon, break a klubokban

1984-ben már a budapesti Vörösmarty téren vagy a Felszabadulás téren – ma Ferenciek tere – is felbukkantak fiatal srácok magnóval a hónuk alatt, és látványos, nyaktörő mutatványokkal szórakoztatták a járőke-lőket. A hobbiból aztán komoly szenvedély és hamarosan megélhetési lehetőség is lett. Az ügyesebb táncosok nemcsak Budapesten kalapoztak össze jelentős összegeket, hanem Nyugat-Berlinben is, ahol aztán a videoklipekből és filmekből ellesett, a stílushoz tartozó ruhadarabokat is be tudták szerezni, amiket, ha úgy adódott, haza is hoztak és továbbadtak a barátaiknak.

Hamar felfigyeltek az új, utcai táncstílusra a hivatásos szórakoztatók is. Az 1985-ös diszkótáncversenyen, amit a televízió is közvetített, Szabó György komoly sikert ért el breakelőadásával. A műsort közvetítő Antal Imre így nyilatkozott a fellépésről: „Egy-egy ravaszabb, kifinomultabb lépés, mozdulat után a jelenlévők, az értők üdvrivalgásban törnek ki.” Szabó Gyuri – Gillich Sándorral és az angolai származású Paulóval együtt – alapító tagja volt az egyik első hazai, komoly ismertségre szert tevő breakcsapatnak, a Turbo Break Companynek, amely sokáig volt riválisa a Crazy Four Teamnek, Semperger András „Sempi”, Papp Tibor „Gepárd”, Pasaréti Zsolt „Pasa” és Szénási Lajos „Lugi” csapatának. Mindaddig, amíg össze nem álltak, és Superiors néven minden korábbinál nagyobb sikereket értek el.

Remekül bizonyítja, mennyire komolyan vették magasabb szinten is a breaktánc népszerűségét, hogy a Crazy Four Team 1986-ban fellépett a *Sztárok a gyermekekért* jótékonysági koncerten, amit az SOS Gyermekfalu javára rendeztek, és olyan hazai, illetve nemzetközi előadók szerepeltek a programban, mint az R-Go, a Dolly Roll, a Neoton Família, a Boney M vagy a Bad Boys Blue.

1986-tól működött a Petőfi Csarnokban a népszerű Csillagfény Diszkó, ahol évekig minden szombat este teltházass bulikat tartottak, és a korszak legnépszerűbb lemezlovasai, B. Tóth László, Éliás Gyula és Dvoracsek György pörgették a lemezeket. Hamarosan ezeken a bulikon is állandó fellépők lettek a legügyesebb magyar breaktáncosok, majd saját klubestet is kaptak. Egyre több szórakozóhelyen lettek mindennaposak a breakestek, a csapatok pedig amerikai mintára komoly csatákat, *battle*-ket rendeztek. De a mozgalom nemcsak a fővárost érte el: 1986-tól kezdve évekig megrendezték az Országos Breaktánc Találkozót, ahol számos vidéki városból is bemutatkoztak nagyszerű táncosok.

Sokan kezdtek el breaktáncot gyakorolni, de csak kevesen voltak, akik ki is tartottak. Azokra, akik igazán komolyan gondolták, kemény munka, de karrierlehetőség is várt. Mivel egy idő után nemcsak klubokban és diszkókban, de szállodákban is felléptek, színházi előadásokon vettek részt, hamarosan követelmény lett, hogy az addig autodidakta módon tanuló fiúk részt vegyenek a Színház- és Filmművészeti Főiskola képzésén. De emellett is órákat gyakoroltak a csapatok mindennap.

A kemény munkának meglelt az eredménye: a nyolcvanas években mindenki elkezdte meglátni a lehetőséget a fejen pörgő kamaszokban. Reklámok, hazai és külföldi előadások, nemzetközi versenyek következtek. Az Adidas cég, amely 1986-ban nyitotta első magyarországi üzletét, több breaktáncost is szponzorált. 1987-ben Tari János filmrendező a breakről készítette vizsga-dokumentumfilmjét a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. A Superiors leszerződhetett volna egy német hajóra állandó fellépőnek, amit végül két tag kötelező sorkatonai szolgálata hiúsított meg.

Ugyanez az ok – az egyik tag, Fóti Tamás bevonulása – vezettet a USA Harlem Gang nevű formáció felbomlásához, pedig ők voltak a nyolcvanas évek legmeghatározóbb breakcsapata. Nagy László, Fóti Tamás, Kassai Zoltán, Kecskés Gábor „Hagyma”, Fehér György „Bolongd Sanyi”, Mahner József és Semperger András „Sempi” tulajdonképpen a *Ki mit tud?* miatt állt össze 1988-ban, és *Uno, due* című műsorukkal megörjítették a közönséget. Simán megnyerték a selejtező kört és az elődöntőt is. A döntőbe már nem sikerült bejutniuk, mert csak az elődöntő után tudták meg, hogy a középdöntőben nem szerepelhetnek ugyanazzal a számmal, így két hetük volt egy teljesen új koreográfia összeállítására és begyakorlására.

Érdekes fordulat, hogy az ellenük induló szombathelyi akrobatikus rock'n'roll formáció a Harlemmel ellentétben a korábbi számával szerepelt a középöntőben. Talán annak is lehetett némi szerepe abban, hogy nem a Harlem jutott tovább, hogy már a nevük sem volt túlzottan televízió-kompatibilis, pedig a műsorkészítők kérésére az eredeti USA Harlem Gang elnevezést Harlem Company formára szelídítették. Azzal kapcsolatban, hogy volt-e szerepük ideológiai kérdéseknek az 1988-as *Ki mit tud?* végeredményében, ma már csak találgatni lehet. Az azonban biztos, hogy a breakesek a nyolcvanas években nemcsak táncoltak, hanem egyfajta gondolkodásmódot is képviseltek.

A break üzenete

Érdekes, hogy bár a magyarországi breakesek nem sokat tudhattak a hip-hop születésének kiváltó okairól és körülményeiről, számukra is nagyjából ugyanaz lett a szubkultúra jelentősége, mint a tőlük több ezer kilométerre táncoló fiataloknak: mindegy, honnan jön vagy kicsoda az illető, a táncon keresztül valódi esélyt kapott arra, hogy megmutassa magát, tehetségét, kreativitását a világnak, hogy váljon valakivé.

Azok, akik beleszerettek az új stílusba, a breaken keresztül felfedezett szabadságba, lazaságba és gondtalanságba szerettek bele; számukra ez volt a legfontosabb a szubkultúra által közvetített tartalmak közül. Kétségtelenül megjelent némi provokáció, lázadás abban, hogy a táncosok amerikai zászlós melegítőkből, dzsekikből léptek fel nagy, a televízió által is közvetített versenyeken. Kollár István „Steve” és Kis András „Dugó” egy ilyen versenyen például az USA-t és a Szovjetuniót jelképező jelmezekben adtak elő egy táncpárbajt – az amerikai csapatok mintájára, akik szintén ebben a formában rendezték a konfliktusait.

A magyar breakesek üzenete a nyolcvanas években egyértelmű volt: engedjete minket táncolni, jól érezni magunkat, hagyjátok, hogy azt csináljuk, amit akarunk. És az üzenet politikai értelemben is meghallgatásra talált, amikor 1989-ben véget ért a régi korszak, és elkezdődhetett végre az új.

Betekintés a magyar hip-hop történetének második felvonásába

A rendszerváltás komoly változásokat jelentett a hip-hop köré szerveződött csoportkultúra életében. Hirtelen kinyílt a világ, és nemcsak bezúduló rengeteg új információ és inger, de a magyar breakesek is „kiszabadultak”, s a kilencvenes években meghódították az egész világot. Magyarország break Európa-bajnokságot rendezett, a különböző break-csapatok pedig sorra kiemelkedően szerepeltek a hazai és a külföldi megmérettetéseken. A legsikeresebb mind közül talán az Enemy Squad nevű formáció lett, amely budapesti, pécsi és szombathelyi breakesekből állt össze, és 1993-ban megnyerte a *Ki mit tud?*-ot, majd éveken keresztül a dobogón végzett a *Battle of the Year* nevű világversenyen.

A kilencvenes években a break mellett azonban egyre jobban fel erősödött a hip-hop további alkotóelemeinek a jelentősége. Bár ké szültek graffitik már a nyolcvanas években is – feliratokkal díszítették a breakesek a ruháikat, a próbatermek és a klubok falait –, az utcai festészet a kilencvenes években lendült fel, és megjelentek az első kizárólag rappel foglalkozó előadók is.

Ha a magyar rap gyökereit keressük, természetesen szintén a nyolcvanas évektől, Fenyő Miklóstól és az ő korábban már említett szerzeményeitől kell elindulnunk. Rajta kívül is találni néhány próbálkozást, ám ezek inkább afféle kísérletezésnek tekinthetők a rap beépítésére egyéb műfajokba. Geszti Péter 1984-ben írta az Első Emelet számára a *Dadogós break* című számot, Pajor Tamás pedig 1985-ben a Neurotic nagy hatású, azóta sokak által feldolgozott *Brékkjét*.

Az első igazán meghatározó, kifejezetten rapzenével foglalkozó együttesnek az 1989-ben alakult Animal Cannibals tekinthető. Ez a zenekar a rap nyelvi játékoságra összpontosító, könnyedebb irányzatát képviselte, mint Magyarországon sokáig a legtöbb komoly sikert elérő rapelőadó. Ugyanakkor a zenekar rengeteget tett a stílus fellendítéséért mind az underground, mind pedig a populáris zene világában. 1996-tól négy éven keresztül megrendezték a *Fila Rap Jam* elnevezésű tehetségkutató vetélkedőt, ahol először tűnt fel sok későbbi meghatározó előadó, többek között Sub Bass Monster, a Fekete Vonat, az Árral Szemben vagy a Hátshow Sor.

A kilencvenes évek elején szintén a populáris vonalat képviselte Geszti Péter Rapülökje. Bár a zenekar sok ezernyi háztartásba jutatta el a rap műfaját, és emiatt a jelentősége kétségbevonhatatlan, mégis inkább az előző korszak kísérletező kezdeményezései közé sorolható.

Ugyancsak a kilencvenes évek fejleménye volt a Sex Action – később Action – zenekarból érkező dobos, Zana Zoltán „Ganxsta Zolee-vá” válása, és ezzel a *gangsta rap* irányzat megjelenése Magyarországon. A körülötte tevékenykedő előadók között bukkant fel először Dopeman is, aki mellett aztán sokan mások – többek között Kicsi Tyson, majd később Majka – is bekerültek a köztudatba.

A populáris rapelőadók mellett természetesen komoly fejlődésnek indult az underground szcéna is. Ennek képviselői a játékoság helyett inkább az összetettebb, mélyebb üzenetre összpontosítottak. A rendszerváltás után az érdeklődő DJ-k végre mélyebben megismerhették és megismertethették a magyar hip-hop rajongókkal is a műfaj klaszikusait. A korszak meghatározó szereplője volt Györemix!, aki számos, később népszerűvé vált előadót segített hozzá a bemutatkozáshoz, és ma is aktív szereplője a hazai hip-hop szubkultúrának.

Az underground hip-hop azonban már inkább a harmadik felvonásban, a kétezres években vált meghatározóvá, az első független magyar rapkiadó, a VacuumAirs megalakulása után, amely olyan előadók első lemezeit jelentette meg, mint Bobakrome vagy az Akkezdett Phiai.

Az új stílus

Összességében elmondható, hogy magyar hip-hop kezdeti időszakát még egyértelműen a breaktánc népszerűsége fémjelezte. A kilencvenes évekre a tánc egyre inkább háttérbe szorult, és átengedte a központi szerepet a graffitinek és a rapnek. Mára inkább csak egy szűkebb, „szakmaibb” közönség körében tart számot érdeklődésre, ugyanakkor a szubkultúra minden igazán elkötelezett követője ismeri Fenyő Miki *Lépjük a lépcsőt* című számát vagy a Harlem Company nevét.

Ha a szubkultúra hazai megjelenéséről, annak hatásairól gondolkodunk, egyértelműen 1984-től kell elindulnunk. Ezekből az alapokból fejlődött ki és ágazott szét a sokszínű és változatos magyarországi hip-hop mozgalom. Ezeknek az elágazásoknak a vizsgálata – ami jelen tanulmány keretei közé már nem fért volna be –, további fontos következtetésekhez vezethet el, amelyek mind hozzájárulhatnak a szubkultúra jobb megismeréséhez.

Források

- DRÁVAI Tamás, *Hip-Hop. A kezdetek*, e-könyv, 2010.
- Jurij GANJOV, *Egyetemes Hip-Hop történelem – Az első rész*, Hip-hop.hu 2005. 11. 15., www.hip-hop.hu/index.php?pg=news_11_409.
- GÁNÓCZI GÁNÓ Gábor, *Rap*, szerzői kiadás, 2001.
- GYÖREMIX!, *Lépjük a lépcsőt. Harminc év a magyar Hip-Hopban*, Recorder.blog.hu 2013. 06. 26., http://recorder.blog.hu/2013/06/26/leujuk_a_lepcsot_30_ev_a_magyar_hiphopban_idovonal.
- GYÖREMIX!, *A magyar Hip-Hop történelme, 1. rész*, Hip-hop.hu 2005. 09. 11., www.hip-hop.hu/index.php?pg=news_11_316.
- Hungarian Break Dance 1984—2014. Photo History Lexikon*, www.facebook.com/HungarianBreakDance19842012PhotoHistory?fref=ts.
- SEMPERGER András, *Magyar break*, Szellemkép 2007/4.
- The Roots*, www.spartanic.ch/b-boy-knowledge/the-roots.
- Breakstylers – Breakdance csapatok*, www.breakstylers.hu/breakdance_crews_csapat.html.
- TYSON, *Az utca hercege*, Libri, Budapest, 2013.

ADOK-KAPOK: MAGYAR RAPKÖRKÉP

A rap ritmikus gimnasztika. Szakavatott légzéstechnikusok tarthatnának tehát gyakorlati órákat róla, énekbeszéd-trénerek képezhetnék ki szófűzér-nehéztüzérek százait, vagy okíthatnák az egyenszeng alapjait az MC-fősulin. De talán jobb, hogy más a helyzet e honban. A rap ahelyett, hogy egy laboratóriumban melegedne, inkább girbegurba utcákon kószál, az élet útvesztőiben tekereg. Nem bíbelődik pipettákkal, markában inkább mikrofont szorongat, fogai között pedig – indulatos, kevély, (ön)ironikus, dallamos – szavakat.

A ritmusszigor közösséget teremt, küzdést tanít és egészséges versengésre hív. És látni kell azt is, hogy az elismerő szavak, dedikált dalok, baráti összeborulások mellett a rapben mindig is fontos volt az adok-kapok. A 2012-es slam-lenyomat és a tavalyi, az online irodalmi folyóiratok szerkesztőihez intézett körkérdés után úgy gondoltuk, hogy idei évváró tematikus l(r)apszámunkban arról kérdezzük meg néhány sikeres előadót, vajon mit *kaptak* a magyar raptól, illetve ők maguk mit *adtak* neki. Terjedelmi korlátaink – és a hazai szcéná sokszínűsége – miatt nem törekedhettünk nagyfelbontású, minden részletet kiadó raptérkép rajzolására, de bízunk abban, hogy így is jó útbaigazítást nyújt az alább olvasható tizenegy, eleven megszólalás.

A válaszolók között találunk életadókat és stílus teremtetőket, trendjelzőket és tehetségkutatókat, régisulisokat és leckéztetőket, rímalkotókat és beatboxolókat, no meg a földalatti mélyrétegekből a mikrofonzsinórt a felszínre vezetőket is. Nagy respekt mindenkinek, aki kötélnek állt, és tollba mondta – írásba adta – nekünk mindezt!

Animal Cannibals (Qka MC)

Mitadtunk a magyar rapnek?

Ha csupán egy szóval lehetne megválaszolni ezt a kérdést, akkor szerencsére van is egy, amely tökéletesen fedi a valóságot, és a lehető legkifejezőbb. Életet. Olyan, hogy magyar rap, nem létezett. A külföldi másolataként elindult valami, amit töviről hegyire ki kellett találni, hogy egyszer majd magyar rapnek nevezhessük. Adtunk a műfajnak táptalajt, azzal, hogy mindenki bemutathatta általa a lakókörnyezetét.

Adtunk lehetőséget a burjánzásra a tehetségkutató versenyek által (*Fila Rap Jam*, *HipHop Mission*, *Mikrofon Mánia*, *It's Rite*). Végezetül – sok szereplőjével, sokszínűségével, népszerűségével, sikereivel és időtállóságával – létjogosultságot.

Mit adott nekünk a magyar rap?

A legsikeresebb könnyűzenei rétegműfajt. Leírást, elbeszélést, társadalomkritikát, szociális érzékenységet, sztereotípiát, lazaságot, keménykedést, hazai témákat, egyedi nyelvezetet, érzelmeket, országosan ismert és elismert előadókat. Mindezt persze zenei háttérrel, lükettéssel és nem utolsó sorban hatalmas rímtengerrel.

Busa Pista

Az első impulzus a magyar hip-hop, illetve rapzenével kapcsolatban tizenéves koromban ért, amikor meghallottam a Neurotic együttes *Brék* című számát. Nem sokkal ezután jött ki a Tankcsapda *Jönnek a férgek* című lemeze, amelyről a mai napig emlékszem egy rímre: „Mikor Clinton beül a Lincolnba / mintha valamit titkolna”. Habár ezek nem pont raplemezek voltak, de egy-egy szám kimondottan fontos volt róluk nekem. 1993-ban szerepeltem először a Magyar Televízióban, az *Ász* című tehetségkutató műsorban, Potemkin és csapata néven (eredetileg H-Bomb volt a nevünk, de nem kérdezték). Itt megismerem a szintén rapper Geszti Pétert. Három évvel később az Animal Cannibals rendezett egy versenyt *Fila Rap Jam* néven, ahol a Mary Lou nevű formációval (Pfeiler „Propeller” Ferenc – dob; Turjanszki György – basszus, Busa Pista – rap) döntőbe kerültünk. Két év szünet után (katona lettem), 1998-ban az A.C.-vel forgattunk egy klipet, az volt a címe, hogy *Mindenki*. Ez egy 31 MC-vel készült közös szám, ami a kilencvenes évek mérföldkövének számít a hazai hip-hop/rap szempontjából. Csak egy pár nevet emelek ki a közreműködők közül, olyanokat, akik a mai napig készítenek lemezeket: Nem Közölt Sáv, Firma, Dopeman, Sub Bass Monster, Artos Csabi etc. Amiről viszont kevesebben hallottak, az a *Mesterek* című, kiadatlan underground szám volt, amit a Fürkésző Elemek hozott össze. 2000-ben volt az utolsó FRJ, amin a Mary Lou-val (ekkor már Mary Joint) ismét felléptem. 2002-ben csatlakoztam a GimmeShot Crew-hoz, aminek eredményeképpen beatboxoltam Sena *First One* című albumának címadó dalában,

és további két számban rappeltem. A Big Brotherben is én beatboxoltam Király Linda oldalán, csak elfelejtették megemlíteni a nevemet, hiába lett platinalemezzel, ez volt az úgynevezett „tanulópénz”. 2005–2006-ban két zenekarnak is a frontembere lettem, a Zubolynak és az Irie Maffiának, de így is csak 2010-ben jutottam el odáig, hogy megjelenjen az első szólólemezem, a *GyémántFater*, amivel a hiphop.hu-n megnyertem az év szólóelőadója díjat. Azóta már a negyedik szólómon dolgozom, és lett egy új formációnk Zsolaával (Faktor Labor), DJ Future-rel (Irie Maffia) és Jojóval (Umbrella), ami a Bupino névre hallgat. Körülbelül ennyit adtam a magyar hip-hopnak. Több mint száz rapperrel készítettem közös számot, sőt nem csak rapperekkel. Török Ádám (Mini) és az Action új lemezén is szerepelek. Az idei év legnagyobb előrelépésének a London melletti Boomtown reggae-fesztivált tartom, amin az Irie Maffiával volt szerencsém részt venni.

Dopeman

Mit adtam a magyar rapnek?

A magyar rapnek adtam én hitelt, karaktert, slágert, szlenget, amiről nem is sejted, de tőlem ered. Dallamot, jazzt, funkot, meghatározó figurákat, komolyságot, humort, az aranykorát és a minőségi Ganxsta Zotyát. Hangzásában Amerikát, megfogható üzenetet, rap-szakkör helyett komoly trendet, dalokat, amik az évek múltával nyernekel értelmet, és olyanokat is, amikre mindig emlékeznek. Tempót, férfias hangot, élő hangszereket, célirányos obszcenitást, dühöt, vadságot és elfogadást, a Nyolcat. Szövegeket, amik a valóságról szólnak, lázadást, *Bazmeget* és *Csá csumi csát*... Lehet, hogy hiba, de mellé még a kibaszott Majkát... :)

Mit adott nekem a magyar rap?

Nekem nem a magyar, hanem a rap adott mindent, az életet magát, teljes egészében. Sikert, kudarcot, utat, rock'n'rollt, örömet, csalódást, túlélést és menekvést a belváros mocskáiból, amibe azok taszították, akiket példaként szajkózol. Aranylemezt, turnékat, mindenféle díjakat, pénzt, jó sokat, sárga csekket és bírságokat, rendőrségi ügyeket, igaz emberből keveset, de Geréből rengeteget, nagyhatalmú ellenfelet vagy ellenséget? Főzőműsort, valóságshow-t és DopeManTV-t... Hogy is vakert a Sub Bass? Tovább is van, mondjam még?

A magyar rap? Az olyan, mint a hálátlan gyerek. A kezem nyoma rajta, mégis mindig sértett... :)

Fluor Tómi

Mit adott nekem a magyar rap?

A magyar rap adta gyerek- és tinikorom legszebb pillanatait. Egy közösséget, ahol jó volt lenni, egy eszmeiséget, értékrendet, ami rengeteget formált rajtam. Megtanított küzdeni, túlélni, és még akkor is melózni, beleölni a pénzt, amikor úgy tűnt, nem jön vissza belőle túl sok. A rapben töltött tíz évem a mai napig mögöttem áll és erősít. Ez egy olyan alap, ami már sosem dől le. Értelmet adott, egy olyan tiszta és világos célt, amit rengetegen egyáltalán nem találnak meg.

Mit adtam a magyar rapnek?

Ahol csak tudtam, tettem a magyar hip-hopért. 2007-től a hiphop.hu és a hiphop.hu tévé szerkesztőjeként kezdtem el aktívan utánamenni előadóknak, zenekaroknak. Később rádióműsorban is népszerűsítettük a földalatti előadókat. Éveken át rágtam zenetévét, kertévét, rádiós szerkesztők fülét, és mutogattam nekik a legújabb szerzeményeket, azok nézettségét, koncertvideókat, ezzel is bizonyítva azt, hogy igenis van létjogosultsága ennek a stílusnak, és komolyan vehető táborra is. Szentimentálisabban nézve: az életemet, időmet és energiámat adtam a dalokon kívül. Egy idő után viszont már kezdett kevés lenni zeneileg, és túl behatároltnak éreztem, ahogy a nagyon underground rapperek eszméivel sem tudtam húszéves kor felett azonosulni, így „kinyílván” már jóval kevesebb rapzene van a lejátszómon. Ma már más pályán focirozom. Bár a rappelést a mai napig nem hagytam el, de már másfajta zenékre, másfajta attitűddel. Időközben felnőttem. De azt nem felejttem el, hogy ahogy a rapnek adtam az életem, úgy adott nekem a rap életet. Remek tanár volt.

Ganxsta Zolee

A magyar rapzene most adja nekem vissza, amit adtam neki: a sok tehetséget. Ha azt mondjuk, gengszterrap, azt én adtam az országnak. Én az NWA-tól kaptam.

Geszti Péter: Rapdolgozat

Mit adtam a magyar rapnek?

1992-ben adtunk a magyar rapnek egy felütést. Egy könnyed felütést. Telepi saller helyett úri gellert. Nem lett belőle K.O. – mégis sokan kiütést kaptak tőle utólag.

A nagy sikerre való tekintettel ugyanis akaratlanul is megtettük azt a szívességet, hogy lett kit irigyelni, utálni, beefelni. Mi, a Rapülők széles sávon toltuk – rögtön slágert csináltunk a rapből, mielőtt maradt volna ideje kimászni gettóból/nyóckerből/undergroundból. Ezzel azonnal beraktuk a mainstream popkultúrába. Ez nem volt tudatos, csak éppen ez fakadt belőlünk. Nekünk a rap játék volt, egy új zenei műfaj és egy újfajta zenei önkifejezés, nem pedig identitásunk szociografikus magyarázata.

Így megteremtődött az a lehetőség, hogy sokkal hamarabb és sokkal szélesebb közönség számára tegyük érdekessé a rap műfaját. Azzal, hogy több LGT-dalt is feldolgoztunk, a korabeli zenei szakma felé legitimáltuk a rapet, azzal pedig, hogy magyar költők versrészleteit dolgoztuk össze, kitágítottuk a rap értelmezési határait. Az akkori lemezkiadók véleményére rációzva bebizonyítottuk, hogy igenis lehet magyarul rappelni, és a rendszerváltás világának számos témáját feldolgoztuk szövegileg. Nemcsak a felszín fecsegett, megszólalt a mély is. Szólt a rap a panelproli-életről ugyanúgy, mint az új, kapitalista hősökrol és antihősökrol vagy éppen a nyiladozó, hétköznapi fasizmusról.

Ha nem velünk kezdődik, akkor könnyen meglehet, hogy a magyar rap rögtön káromkodni kezd, és a ritmikus énekbeszéd helyett az első lépés a ritmusos trágárkodás lett volna. Ezt meghagytuk azoknak, akik később főleg ezzel tudták felhívni magukra a figyelmet. A blues is elvan anyázás nélkül idehaza, hiszek benne, hogy a rap is lehet érdekes és őszinte nélkül. Hogy mit adott még a Rapülők? Helyet. Önfelszámoltuk magunkat, és megnyitottuk a pályát.

Mit adott nekem a magyar rap?

Ami az „adást” illeti még: a rapszövegeket ritmusképleteiben is érdekesnek és változatosnak szántam az elejétől fogva, kerülve a „groove-ra szavalgatunk egyforma hosszúságú sorokban” jelenséget, aminek egy-síkúsága gyakori lett az ezredforduló óta. A rap zeneiségét ugyanolyan fontosnak tartom, mint a tartalmát, ezzel máig is képviselve egy sajátos flow-t, amihez a jazz, az elektro vagy az etno is lehet rapterep. A későbbi

Jazz+Az- és Gringo Sztár-dalok sokféle zenei iránya a rap változatos lehetőségeit mutatja, és ilyen értelemben univerzális önkifejezési módot ad a kezembe. A rapnek köszönhetően találtam rá igazán a saját dal-szövegírói stílusomra, a szójátékos, asszociatív, humoros vagy éppen kritikus és lírai hangütésre. A rap lehetőséget adott arra, hogy kilépjek a szövegírói státusból, és előadó lehessenek. Ezzel pedig hírnevet hozott, és mindenképp felett megatonnányi örömet, nem maradtam árvatermő: újabb és újabb szerzőkkel és zenésztársakkal hozott össze az életben és a színpadon is.

Hősök (Eckü)

Adtunk. Öt nagylemezt, számos legendás bulit és projektet. Összehoztuk városunk rappereit egy lemezre (*Westprém City Allstarz*). A legutolsó, Westend City Centerben tartott OSG-n annyi ember gyűlt össze a fellépésünkre, hogy a szervezők megkértek, ne ugráltassuk meg őket, mert statikailag gond lehet a tetőterazon. Sok-sok videoklipet, első között forgattunk a manapság már alapnak számító fényképezőgépekkel. Élőzenekart szerveztünk magunk köré, eljutottunk a fesztiválok színpadaira. Rengeteg kollaborációnk született dalok formájában. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara három zenénk mellé adott pazar körítést. A zenetévék és a rádiók nem zárkóztak el tőlünk – ennek köszönhetően még szélesebb rétegek ismerték meg a Hősök-nótákat. A *Hip Hop Hatalom* című klipünkben barátainkat és pályatársainkat hoztuk össze egy *posse track*-be.

Kaptunk. Löketet, hogy van egy zenei stílus, amiben ki tudjuk fejezni magunkat. Cserélgettük a kazettákat és a CD-ket középiskolában. Naná, hogy a jobbnál jobb amerikai, európai és magyar rapcsapatok hanganyagait. A szövegcentrikusság olvasásra, szókincsünk bővítésére ösztönzött minket. A videoklipek lazasága magával ragadott, a számok felépülése és a kötetlenség szabad kezét adott sok dologban. Húszas éveinkben bejártuk vonattal a vidéki és a fővárosi hip-hop rendezvényeket, rengeteg ismerősre tettünk szert ebben az időben. Eljutottunk vendégként Hip Hop Kempre és Splash! fesztiválra, a kontinens legjobb nemzetközi eseményeire. Egészen fiatalon, pályánk elején megnyertünk egy tematikus tehetségkutatót (*Hip Hop Mission*, 2003). Jó barátságot ápolunk a műfaj több hazai ikonjával az Animal Cannibals-tól Sub Bass Monsterig, Bankostól Tibbah-ig.

L.L. Junior

Mit adtam a magyar rapnek?

Bemutathattam a gyönyörű magyar nyelv segítségével a VII. kerületet, a roma társadalom azon részét, akik szeretnének kitörni. Egyszerű, kedves, szerethető emberek, ugyanakkor tehetségesek és muzikálisak. A roma rap feltalálásával nemzetközi sikereket érhattunk el, már nagyon fiatalon. A *Bilako* című dalunk, amellyel Magyarországot és a magyar rapet képviseltük, ismert lett szerte a világban.

A raggamoffin honosításával könnyedebbé, könnyebben fogyasztathatóvá tettük a rapzenét. Sokkal több dallammal, sokkal poposabb csomagolásban tálaltuk, ezáltal több emberhez jutott el a magyar rap.

Fiatalok számára útmutató dalokat írtunk, amelyekkel – reményeink szerint – egy értékeesebb életfelfogást mutattunk fel számukra, egyebek mellett drogellenes dalokkal, bűnmegelőzési szempontok alapján megírt rossz példák bemutatásával és a megfelelő konzekvenciák feltárásával. Rengeteg szülőtől kaptunk olyan visszaigazolásokat, amik azt támasztják alá, hogy a dalaink hallatán sokan letették a drogot, és azóta már ők is cikinek tartják...

Mit adott nekem a magyar rap?

Gyerekkorom óta – amikor először freestyle-oztunk – éreztem a rapben a korlátlan szabadságot, azt, hogy bármit kifejezhetek a magyar nyelv által. Gyönyörű nyelvünk van és tök jó ritmusérzékünk, ez a kombó pedig elég ütős! :)

Kaptam továbbá szereplési lehetőségeket tévéműsorokban. Azt a hatalmas élményt, hogy a legnagyobbak (Kartel, Animal Cannibals) után mi, a Fekete Vonat lehettünk a hazai rap újabb színfoltja. Be is söpörtünk minden szakmai és közönségdíjat. Nagyon fontos nekem, hogy a ma már divatossá vált hip-hop alapkövének letételekor mi is ott lehettünk, és hozzájárulhattunk a népszerűsítéséhez.

Szóval rengeteg mindent kaptam, amit hálásan köszönök!

Mr. Busta

Mit adtam a magyar rapnek?

2000-től működött az országosan nagy hírnévnek örvendő csapatom, a Kamikaze, de már ezzel párhuzamosan próbálgattam a szárnyai-

mat szőlóban is bontogatni. 2008-ban, amikor lejárt a lemezszerződésünk, én egy teljesen ismeretlen vonalat, egy mind stílusában, mind zenei hangzását tekintve újszerű rapet hoztam be Magyarországra. 2010 tavaszán aztán megalapítottam a Real Trill Music kiadót, ettől fogva pedig egy olyan irányzatot adtam az országnak, amelyet azóta is követni vagy lopni próbálnak egyesek. Akadnak számosan olyanok is, akik azért dolgoznak, hogy lejárássák ezt a brandet, de nem igazán értem őket. A saját számaim írása mellett – húsz lemezt készítettem eddig, ez azért nem kevés – rengeteg fiatal, feltörekvő előadó útját igyekszem egyengetni, és drogprevencióval is foglalkozom. Különösen fontos számomra, hogy szárnyaim alá vegyem a nehezebb sorsú tehetségeket, hogy utat mutassak nekik és segítsem a fejlődésüket, a karrierjüket. Azt gondolom tehát, hogy hozzá tudtam járulni a magyar rap egészséges fejlődéséhez, és – függetlenül attól, hogy erről ki mit gondol – szerintem meghatározó, megkerülhetetlen része is lettem ennek a szcénának.

Mit adott nekem a magyar rap?

Az általam felkarolt srácok egy részétől nagyon sok szeretetet, a többiekétől viszont mérhetetlen gyűlöletet kaptam a törődésért cserébe. Többen próbáltak már hátba szúrni engem, s a mai napig igyekeznek ellehetetleníteni, mert irigykednek a sikereimre. Sokaknak szúrja a szemét, hogy a rap nekem a megélhetésem, de azt hiszem: mindenki a saját szerencséjének a kovácsa. Én nem vagyok irigy senkire, örülök a többiek sikereinek, és annak is, hogy pénzt keresnek a dalaikkal, fellépéseikkel. Ez így van rendjén. Igaz, nincsenek túl sokan, akik elkísértek engem az utamon, tőlük viszont rengeteg inspirációt és odafigyelést kaptam, amiért nagyon hálás vagyok nekik. Az általam tapasztalt el-lenségeskedés dacára én arra buzdítanám ezért a magyar rappereket, hogy dolgozzon mindenki a saját karrierje építésén, írjanak ötletes, jó számokat, mert azt hiszem, hogy az értékes produkciók elférnek egymás mellett még ezen a kicsi hazai piacon is!

Pajor Tamás: Reppelek

Reppelek.
 A buszon testcselek,
 tömegben meccselek,
 ahogy még Mekk Elek.
 Reppelek.
 Leütött vekkerek,
 félkézzel hekkelek,
 aztán majd szteppelek.
 Reggelek.
 Na jól van, felkelek.
 Valami nem kerek
 idelenn, emberek!
 Trappolok.
 Buckákon pattogok,
 ahogy a traktorok,
 mert ma se nap-lopok.
 Trappolok.
 Kicsikét kapkodok,
 nyílnak a laptopok,
 azokon kattogok.
 Csattogok.
 Az eső csak kopog,
 etetek nagy dogot,
 ismeri Pavlovot.
 Traccsolok.
 Számlákkal sakkozok,
 ez nem is nagy dolog.
 A kutya csak morog.
 Gikszerek.
 Náthára mit szedek
 kólával víz helyett?
 Nem ettől viszketek?
 Típpelek.
 Addig van tisztelet,
 ameddig ikszelek.
 Unalmas díszletek.
 Pixelek.

Képernyőn sittesek,
 mindenkit ismerek,
 ezekre pikkelek.
 Mit merek?
 Egy pártot mixelek?
 Na jó, csak viccelek,
 van aki így szeret.
 Drukkolok.
 Lehet hogy suttogok,
 de mégse kussolok,
 csak kicsit duzzogok.
 Cuccolok.
 Csomagot hurcolok,
 bedőlök húsz fokot,
 ahogy a busz szokott.
 Reppelek.
 Valamit tettetek,
 miközben vettelek.
 Most megint este lett.
 Restellem, amiket festenek,
 megeszik Pestemet,
 magukra vessenek.
 Reppelek.
 Egy pizzát rendelek,
 mert kicsit szenvedek.
 Maradok, nem megyek.
 Rettenet.
 Zúgnak a fegyverek,
 telnek a repterek,
 mennek az emberek.
 Hesszelek.
 Lőnek a gengszterek,
 dőlnek a rendszerek,
 hullnak a nepperek.
 Headsetek.
 Ezerrel edzenek,
 fogynak a vegyszerek,
 de mihez kezdenek?
 Reszketek.

Ezek nem tetszenek,
de amit kedvelek,
azt meg itt nem lehet.
Egyszeregy.
Nézd, aki nem szeret,
az tényleg nem szeret,
az, aki megszeret,
az meg majd megszeret.
Reppelek.

Punnany Massif (Wolfie)

A magyar rap annak idején, amikor felcseperedtünk, szélesebb körökben hálátlan sorsú volt, mégis bensőségesebb és összetartóbb, mint manapság. Szerencsés tényállás, hogy a magyar nyelv szépségeiben majdnem végtelen számú lehetőség rejlik. Rengeteget pörgettük az akkori csapatok felvételeit oda és vissza. Fiatal korunkból adódóan a szövegek mélysége akkor még szinte elhanyagolható volt, inkább a káromkodós menősségi faktor dominált. Természetesen nem csak magyar zenét hallgattunk, angolul viszont nem igazán beszéltünk, így szótár segítségével kezdtem el lefordítani a szövegeket. Felfedeztem magamnak a megírt és kimondott szavak szépségét, és megfogott az ilyen típusú önkifejezés. Ezekben az időkben határozottam el, hogy ha én is írni fogok, akkor minden esetben a témaorientáció jegyében teszem majd, nem pusztán a rímfaragás l'art pour l'art örömeért. Sokféle rapzenét meghallgattam, és számtalan dal formálta a személyiségem: feldobott, elgondolkodtatott vagy éppen kiszakított a jelenemből.

Alapvető különbség Rendben Man (Felcser Máté) és köztem, hogy míg ő egy zenében elsősorban a zeneiségre fókuszál, addig én a mondanivalóra, a témára és annak kontextusára. Szerencsére a rap olyan szabad stílus, hogy tényleg bármiről lehet írni, mi pedig előszeretettel halászunk a hétköznapi témakörökből, legyen szó akár egy egészen egyszerű élményről, például egy elgondolkodtató sétáról, vagy összetettebb magánéleti jelenségekről, mondjuk egy szakításról. Sok a kérdőjel a fejünkben, de gondolom, ezzel nem vagyunk egyedül, és a rapszövegírás egy nagyon hatékony módszer ezeknek a kérdőjeleknek a körüljárására.

Vallom, hogy a zenei stílusokat tekintve a rap a legszemélyesebb és az önkifejezésre leginkább alkalmas műfaj az összes közül. Számtalan alfaja van, ezért mindenki megtalálhatja a magához legközelebb álló hangzást és szövegvilágot. A rap nem egydimenziós zene, ahogy azt a média leegyszerűsítve beállítja. Ha nyitott vagy, a rapben számtalan mikrokozmosz között utazhatsz.

Ezen a ponton meg kell említenem, hogy a kimondott szó hatalmas felelősség, könnyen megbánthatsz vele valakit, akarva vagy akaratlanul, de kárt okozhatsz. Jónéhány külföldi és hazai előadó sajnos ezzel vissza is él, és ez akár deformálhatja is a fiatalok személyiségfejlődését. Zsákutcákba vezetnek őket, ez pedig felelőtlenség. Az agresszió, a gyűlölködés, a kiközösítés népszerűsítése könnyen hozhat rövidtávú népszerűséget a kamaszok között, de végig kellene gondolni, hogy hová vezet az, ha ebben nőnek fel, ezt tekintik követendő példának. Persze mi sem voltunk, vagyunk szentek, nem azt mondom, hogy csupa mézesmázos, szép és kedves dologról kell beszélni, mert akkor az eleve hamis, a világ nem ilyen. Igenis érdemes és szükséges az életünk sötét, negatív oldalával is foglalkozni, de építő jelleggel. Az élet szembeszél, nézz tükörbe, a szem beszél. Átmentünk már mi is sok-sok mindenben, nem egy emberpróbáló helyzetet dobott már a gép, és még csak azt sem mondom, hogy mindig minden körülmények között maradéktalanul helyt tudtunk állni. Mégis azt tartjuk igazán fontosnak, hogy lehetőség szerint pozitív következtetéseket vonjunk le a megélt történetekből, és őszinték maradjunk. Persze a patetikus témák mellé felkerült jópár bordal is az eddigi lemezeinkre, az is mi vagyunk. Szóval ez az élet-megfejtő, egy kis magyaros sírvavigadás, na meg némi pécsi szleng, igazából ez a Punnany. Illetve még a városunkra szintén jellemző, kissé pimasz, de nem bántó csipkelődés, barátságos szurkapiszka – ez hozza ki az ízt.

Leírom még a kedvenceimet. A Megasound Systemet a cifra káromkodások miatt, és mert rajtuk nevelkedtünk. Az Árral Szembent, ami akkoriban a legkomplexebb szövegű magyar hip-hop volt. Az Idő Urait / Firmát + NKS-t, mert ők az underground királyai. Fura Csét, mert imádom a flow-ját, NB-t, a friss, fiatal tehetséget, az Akkezetet, akiknek a magyar rap irodalmi Nobel-díját adnám, ha lenne ilyen, és a Hősöket, akiknek az *Enyém* című dala telitalálat.

A hazai irodalom és popkultúra, sőt az irodalom és a magyar hip-hop szcéna között mindig is voltak – ismert vagy kevésbé ismert – átjárások. Bár a nyelvi virtuozitást igénylő rap látszólag nem áll távol a költészettől, és a fiatal írók-költők között gyakran akadnak *wannabe* rocksztárok, mégis viszonylag ritka jelenség, hogy az irodalmárok e másik terepen is kipróbálják magukat, méghozzá több-kevesebb sikerrel. A csekély számú ellenpéldák sorát az ezredfordulón a Nyelvterület nevű alkalmi formáció gyarapította, melyet Peer Krisztián, Poós Zoltán és Térey János alkottak. Felkérésünkre Poós Zoltán emlékezett vissza az együttes működésének időszakára, arra, hogy mennyiben szólt egyáltalán a hip-hopról a Nyelvterület, illetve hogy végül miért nem futott be komolyabb karriert az 1998-ban alakult irodalmár „supergroup”, melynek – nem túlságosan hosszú – története egyúttal a korabeli irodalmi-kulturális-zenei élet egyfajta lenyomataként is szolgál.

Poós Zoltán

NYELVTERÜLET, AVAGY POP ÉS KULTÚRA

A Nyelvterület projektet alapvetően unalom ellen írtuk fel magunknak. Miről is volt szó? Együtt lógtunk, húsz év körüli fiatalok, presszókban, kávéházakban, kifőzdékben, távol a szülői háztól, a családtól. Amíg kihozták a borszönyi sertésmáját és az Aranyfácánt, rigmusokkal szórakoztattuk egymást. Átdolgoztuk a kockás abroszos vendéglőkben harsogó rádióslágerek szövegeit, előkerült egy-egy ügyes rím. Aztán saját szövegek is készültek. Ennyi volt az egész? Nagyjából igen. Na jó, kellett hozzá még zenei alapok is. Fiatalok voltunk, szügyig gázoltunk a rock and rollban és az irodalomban, miért ne fért volna bele a zene nyelvi játék is? Azt már az elején tegyük hozzá, hogy a Nyelvterület létrehozásában a hip-hop kultúra játszott a legkisebb szerepet.

Mindhárman más és más ízlések rabjai voltunk, Térey János sok más mellett a Depeche Mode-ot, a Missiont, a The Cure-t és a Sisters Of Mercyt kedvelte, Peer Krisztián inkább a klasszikus underground kultúra felől jött, később pedig főleg a trip hopra figyel, engem pedig a Joy Division, a Bauhaus, a Cocteau Twins, a The Smiths, a Laibach, a Pixies stb. izgatott, tehát semmiképp sem Ice-T, a Beastie Boys vagy a Run DMC. Ha már itt tartunk, bevallom: sosem szerettem igazán a rapzenét.

Nem tudnám magam pufidzsekiben és baseballsapkában elképzelni, sem olyan fukszokkal a nyakamban, amikkel egy terepjárót is ki lehet húzni az árokból. Nem vonzott a bűnözői szubkultúra sem. Jobban érdekelt a bérházak rekonstrukciója, mint az, hogy valaki milyen taget fúj az Oktogonra, az egykori Abbázia kávéház falára. Már a kilencvenes évek közepén is mérhetetlenül bosszantott az önkifejezésnek ez a formája. Ebből is látszik tehát, hogy olyan távol voltam a hip-hoptól, mint Manhattan art deco felhőkarcolói Bronxtól. Ugyanakkor láttam Eminemet, 50 Centet és a Cypress Hillt is Párizsban, még 2003-ban, igaz, ez akkor benne volt a munkaköri leírásomban. Abban az időben egy zenei lapot (WAN2 magazin) szerkesztettem. A mai napig azt gondolom, ha legalább egy erős közlés van bármilyen hosszú lemezkritikában, azt a szöveget érdemes elolvasni.

A *jó vaker*, a *bemondás* az életrevalóság elemi bizonyítéka – ezt azóta tudom, hogy a nyolcvanas években a Beatrice koncertfelvételeit hallgat-

tam szüleim aranszínű keretbe foglalt esküvői képe és egy feszület alatt. Nagy Feró volt a punk Kellér Dezsője: bátor, önsorsrontó és szellemes.

Mint az közismert, a közönséget már a hatvanas évek közepétől jobban izgatta, hogy mit mond Bródy, Szörényi vagy később Baksa-Soós két szám között, mint az, hogy meghallgassák azokat a slágereket, amelyek kislemezen is megjelentek. Az élő adás varázsa. Milyen is ez a bizonyos bemondás? Állítólag egy Syrius-koncerten hangzott el Orszáczky Jackie szájából: „Kedves közönség! A táncteremben tilos a dohányzás! Igaz, hogy mi is dohányzunk a színpadon, de zenészek vagyunk, és iszunk is.” Vesd össze az *Igazából szerelem* című film egyik bemondásával: „Ne vegyetek drogot! Legyetek popsztárok és megkapjátok ingyen.”

„Minden koncert egy ütközet” – írta a hetvenes évek végén az úgynevezett ifjúsági sajtó. Minden koncertnek tétje volt: vajon Nagy Feró *beszól-e* az ifjú gárdistáknak, a helyi KISZ-nek, a bejáratnál farkaskutyákkal posztoló rendőröknek? A jó vaker tehát nemcsak szellemes volt, hanem bátor is. Ehhez az attitűdhöz filmeket is tudnánk társítani, például Gothár Péter alkotását, a *Megáll az időt*. Ebben a másfél órás csodában Pierre volt a törvényen kívüli rocksztár, aki ha néhány évvel korábban születik, a Corvin köz előtt feltekeri a 6-os villamos sínpárját, és a Molotov-koktél elhajítása előtt azt mondja a Mária utcai kapualjban a barátnőjének, hogy *bébiláv, kámón tvisztigén*.

A rock and roll hős tehát barikádharcos, aki bárkit önvizsgálatra kényszerít, és sportot űz az igazság kergetéséből. A körüti bonmot-k remekül működtek a leválasztott lakások zsírosdeszkás házibulijaiban, az eszpresszók dohányzóasztalai mellett és az egyetemi nagyelődökben. A Nyelvterület előképe sokkal inkább keresendő Karinthy, Rejtő Jenő, Chandler és Pajor Tamás környékén, mint a stricirap nyelvi gettójában.

A hip-hop számunkra csak ritmusos zaj volt, nem több egy jobbra-balra kilengő metronómnál. Nem véletlen, hogy mindhárom koncertünk képzőművészeti térben volt, nem pedig egy Fila-termék-bemutatón. Először a dunaiújvárosi Kortárs Művészeti Intézet galériájában léptünk fel, valamikor 1998 koratavaszán, másodszor 1998 őszén a Műcsarnokban, a Budapesti Őszi Fesztiválon, a harmadik koncertünket pedig a Képzőművészeti Főiskola bálján abszolváltuk 1999 elején, az Olof Palme-házban. Mindhárom koncert teltházas volt. Új Péter kétkolumnás interjút készített velünk a Népszabadságban, voltunk az MTV szilveszteri műsorában, György Péter pénzt próbált gründolni a Matávtól... Csak néhány zenekari próbánk volt, még de-

mót sem készítettünk, pár hete létezett a formáció, amikor felkérészt kaptunk a Tilos Rádiótól, hogy dobjunk össze egy számot a válogatáslemezükre. Másnap felvettük DJ Mango közreműködésével a *Vidékek fejvesztését*. Ezután a karrierje csúcán lévő Anima Sound System vezetője, Prieger Zsolt vette át a zenei irányítást, így el is készítettük a *Hosszú kussok éjszakája* című számunkat Szombathelyen. Szoboszlai János, aki később a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanszékvezetője lett, afféle menedzserként segített abban, hogy stúdiózzunk Dunaiújvárosban, György Péter pedig német könyvvásárokon való jelenlétet vizionált.

Ha minden ilyen remekül indult, miért lett nagyjából egy év alatt vége a kísérletnek? A kérdés megválaszolása talán érdekesebb, mint az egykori produkció.

1998-ra már mindhármunknak több kötete is megjelent, hármunknak együtt több mint tíz könyvünk volt, egyikünk sem tudta volna elképzelni magáról, hogy Tisza melegítőbe bújva markolásson egy mikrofont. Valójában sosem akartuk ezt az MC-szerepet, mindenki arra vágyott, hogy irodalmi esteken keresztbe tett lábakkal válaszoljon a moderátor kérdéseire. Vagy talán még erre sem. Elsősorban írni akartunk, könyveket megjelentetni. Nem volt összeegyeztethető a két szerep. Nem lehet úgy előadni délelőtt egy Hölderlinről vagy Szomoryról szóló konferencián, hogy este meg DJ-kkel és MC-kkel ugrabugrál az ember a színpadon. Illetve lehet, de mi nem kértünk belőle. A Nyelvterület melléktermék volt, appendix, az együtt töltött órák dokumentációja. Egyszer felmerült, hogy ha ennyi jó vaker született, azzal kezdeni kéne valamit. Szerkesszük tematika köré a *dumákat*, formáljuk meg, legyen letudva ez is. És akkor jött a dunaiújvárosi kiállításmegnyitó, ahová kalandvágyból mentünk el, ahol a baráti közeg miatt volt bátorságunk hip-hop alapokra elmondani a szövegeinket. *És elkezdett nagyon működni*. Híre ment a fellépésnek, jöttek a noszogatások, hogy kezdjünk valamit ezzel. Így indult el a dolog.

Akkor már hat éve együtt lógtunk, voltak időszakok, amikor mindennap találkoztunk, strandra és vasárnapi ebédre is együtt mentünk, sőt még nyaralni is, ha a JAK-táborokat nyaralásnak lehet nevezni. Néhány évvel korábban, 1992 őszén alapítottuk a KURZUS irodalmi társaságot, és olyan is előfordult, hogy egy nap két felolvasóestünk is volt. Jobban ismertük egymás szövegeit, mint a sajátjainkat.

És pont a Nyelvterület működésének idején fáradtunk el. *A kicsinyesség magasiskolájának* címe arra utalt, hogy ki menjen el sörért az

egyik próbán. Senki nem akart. Az is elfárasztott minket, hogy minden nagylelkű ígéret ellenére sem jött össze a stúdiózásra a pénz. Már nem voltunk tizenévesek, hogy a januári fagyban elmenjünk egy külvárosi próbaterembe alapokat válogatni.

Tudtam, hogy harmincéves koromra *el fogok tűnni a rock and rollból*. Nem hiányoztak az irodalmi estek utáni hajnali ivászatok, ahogy az sem, hogy a Ráckert murvájába süppedt széken várjam a naplementét. Rendeztem soraimat, normalizáltam az életem. A rock and roll hobbi maradt, olyasmi, mint a lepkevadászat. Feltűztem gombostűre néhány lepkét (2002-ben még Münchenig szaladtam a Coldplay miatt), 2009-ig szerkesztettem a WAN2 magazint, házhoz jött a pop. Azóta csak nagyítóval nézegettem egykori kedvenceimet, ahogy a szobatudós a lepkéit. A rock and roll színes emlékkönyvébe beragasztottam mindent, rúzsoltos cikket, koncertjegyeket, karszalagokat, hajtincset. Ebben a képzeletbeli albumban nem sok hely jutott Nyelvterületnek, de annál több az érintett szerzők könyveinek.

KRITIKA

Red Bull Pilvaker

A Szavak Forradalma

Gold Record
Budapest, 2014

Bába Tibor

PETŐFI ÉS A PILVAKER KÖR: A SZAVAK REFORRADALMA

Red Bull Pilvaker 'lvaker A Sszavak Forradalma – így hangzik Kautzky Armand baritonján annak az albumnak az intrója, amely az AllStars *Anyám tyúkja*-feldolgozásától az Erkel Színházban 2014. március 15-én előadott *Red Bull Pilvaker*ig ívelő történet kiteljesedését és végét is jelenti egyben. De menjünk vissza az elejére.

A történet ott kezdődik, hogy 2012-ben Sub Bass tanár úr (Sub Bass Monster) és néhány, a hazai rap legújabb, a slam poetryvel és a posztmodern lírával rokon generációját képviselő diákja: Dipa, Bom, Diaz, Snow, Wolfie és Eckü kétperces alternatív irodalomórát tartottak az interneten. A klip könnyed, humoros és látszólag a tanár–diák viszony felületes sémájára épülő párbeszéde ellenére minden mondatnak meghatározott, jelentéssel bíró helye van. A tanár úr feleltet, és egy diáktól Petőfi Sándor valamelyik „forradalmi versét” követeli szóról szóra. Aki emlékszik még a rettegett középiskolai magyarórákra, valószínűleg pontosan tudja, mi lesz annak a vége, ha ekkor az *Anyám tyúkja* hangzik el – a diák rövidesen belebukik. Majd azt kéri, hadd kezdje újra, ám

ez az *újrajátszott* Petőfi már egészen más lesz: pörgősebb, ütemesebb, *hitelesebb*. A diákok egymásnak adják tovább a szót, és nem véti el senki a sorokat, még a szigorú Sub Bass tanár úr is kénytelen elismerni, hogy ez „nem rossz”, felismerhetően egy Petőfi-vers volt. A végén – hiszen mindig a tanáré az utolsó szó – azért még lecsapja a magas labdát: „de legközelebb akkor is egy forradalmi témájú verset kérek”. Pedig szegény diák ennél forradalmibb nem is lehetett volna. Nem azért, mert a „fiatalság tiszta hangja”, mert „felvállalta és bebizonyította a maga igazát”, hanem mert a rímesen fecsegő felszín alatt egy sokkal összetettebb és sokkal messzebbre mutató vita örvénylik immár évtizedek óta. Ahhoz, hogy megértsük, miért olyan forradalmi, botrányos és nagyszerű a *Red Bull Pilvaker* Arany János és Petőfi Sándor verseit a rap stílusesszközeivel feldolgozó koncepciója, az irodalmi „muzeológia” világába kell tennünk egy rövid kitérőt.

Petőfi és Arany költészete mára vitathatatlanul nemzeti örökségünk és identitásunk meghatározó elemévé vált. E hagyomány ápolására ma két, egymástól homlokegyenest elütő módszer – pontosabban szólva attitűd – kínálkozik. A kettő közül az egyik a nagyobb múltra visszatekintő, saját intézményes eljárásokkal rendelkező, egyfajta muzealizáló szándék. Akadémiai tudósok és irodalomtanárok a múzeumi dolgozók kényes pontosságával igyekeznek ápolni, gyomlálni (!) és *szentesíteni*, mintegy szóról szóra kőbe vésni a nemzeti hagyományt. Tény, hogy szükséges és elvülhetetlen munkájuk eredményeként hagyományaik temploma a mai napig áll. Azonban az ilyen eljárásnak megvannak a maga nem elhanyagolható hátrányai is. A muzealizáló szándék mögött álló tekintélyes intézményrendszer ugyanis – a hagyomány *szabadon torzító* (félre)értelmezéseinek hatalomra jutását elkerülendő – egyfelől magához veszi a mértékadó értelmezés megállapításának jogát, másfelől a befogadói közegükbe egykor szervesen és plasztikusan illeszkedő műalkotásokat a nemzeti múlt egy olyan mitikus távlatába helyezi, ahová az átlag befogadó képességeivel már csak részben vagy egyáltalán nem lehet eljutni.

Minden hibája ellenére a rendszer látszólag jól működik. A hagyomány generációról generációra továbbörökítettetik: az akadémikus megírja, a tanár előadja, a gyerek pedig bebeflázza, és másnap szóról szóra visszamondja a *hagyományt*. Csakhogy mindeközben nemzeti örökségünkben talán csak a diktatúrák korából ragad rá „valami”. Először is szégyellje magát, ha elvétí sorait „Eleinknek, kik egy jobb korban éretünk véruket ontották”, másodsor az ilyen tanulásban nincs és nem is

jöhet létre igazi megértés, mert nem a múlt és a jelen szerves, termékeny párbeszédén alapul.

Levegőt veszek, és... Szerencsére időközben beköszöntött a posztmodern, és kortárs szerzőink, akik azóta maguk is kanonikussá váltak, immár az irodalom intézményén belülről kezdték el újraértelmezni, saját jelenkori szavaikkal visszatükrözni a hagyományt. Ez nem annyira módszer, mint inkább attitűd, amely elismeri, hogy Eleink, kik *akkor* megalapozták a hagyományt, valóban nagy fejek voltak, de ugyanakkor élő emberek is, akik *akkor* épp úgy a jelenben éltek, mint mi most. Nézzük meg, tudunk-e velük szóba elegyedni, tudnak-e nekünk valami újat mondani két világháború, két diktatúra, egy rendszerváltás és a Nagy Magyar Valóság eljövetele után! Nagyon is tudnak. S bár az újraértelmezés folyamata nem zökkenőmentes, nagyon is rendben van, amíg az irodalom intézményes keretein belül marad. Nemcsak hogy nem veszélyezteti a korábbi szemlélet és eljárás eredményeit, hanem pótolva annak hiányosságait, ki is teljesíti azt. Ám miközben mindezt elvégzi, megbontva a tekintély egyeduralmát, meg is nyitja a korábban merevvé tett hagyományt a jelenkor szabad – és szabadon torzító – értelmezései felé. Mindebben nemcsak az akadémikus, a szentesített szerző, hanem a segéd munkából lett ózdi rapper is erősen érdekelt, aki a posztmodern öntudatos párbeszédet sugalmazó szemléletével felvértezve meg is teszi (még hozzá a tekintéllyel való bármiféle egyezkedés nélkül), hogy kezébe véve Petőfi Sándor vagy Arany János valamely közismert versét, addig gyúrja azt, amíg jelenünk és önmaga számára hűsbavágóan aktuálissá, élővé és hitelessé nem teszi.

A *Red Bull Pilvaker* rendezvénysorozat – a Vam Design Centerben 2012-ben megrendezett nagy sikerű rap- és slamverseny, majd az Erkel Színházban 2014. március 15-én előadott ünnepi műsor – és a két rendezvény legjobb dalaiból összeállított album koncepciójában az a rendkívüli, hogy a nemzeti hagyomány ápolásának egy olyan új, a populáris kultúra széles befogadói közegében is megvalósítható módszert kínál fel, amely a mitikus múlt és a jelen egyenrangú párbeszédén alapul. A *Pilvaker*-album művészei ugyanis nemcsak formai szempontok alapján értelmezik újra Petőfi és Arany verseit, hanem a saját művészetük, a rap természetes velejárójaként magukkal hozzák ennek szociális érzékenységét és aktualizáló jellegét is, s így az albumon feldolgozott versek egyben a jelen kérdései előtt is nyitottá válnak. Nem azért forradalmi ez, mert intézményen kívüli, és nem is azért, mert a fiatalos hang játékos felületessége érződik rajta. Ha így lenne, nem

jelentene többet annál, mint amikor magyarórán cigarettát rajzoltunk Petőfi orra alá. A *Red Bull Pilvaker* éppen attól lesz botrányos, hogy jó. Ráadásul nép-szerű. Azt nem merném állítani (hacsak nem akarnék kisebbsajt szakrai öngyilkosságot elkövetni), hogy a *Pilvaker* szövegei majdnem olyan jók, mint ama Eleinké, akiket megidéznek, de igenis jók, sőt helyenként egészen zseniálisak: „Ez a király komám, / ahogy gázt ad fakó lován. / Meg se nyikkan majd a kerék, / rendre fújja csak, hogy elég, / a sok paripa lelép” (Fluor, Snow & Sub Bass Monster: *Walesi bárdok*). Mit árthat a *walesi bárdok*nak, ha egy ló helyett száz ló ereje van benne? Ezek a feldolgozások azzal, hogy Arany János és Petőfi Sándor verseit a rap populáris eszközeivel a kortárs befogadói közeg horizontjához igazítják, nem követnek el szentségtörést. Az eredeti szövegek státusza és poétikai értéke ettől nem változik, viszont hozzáférhetővé válik azok számára is, akik életükben talán először hallgatnak (önként) Petőfit és Aranyt. A *Pilvaker*-album dalai nagyon is átgondoltan, a teljes tisztelet megadásával hozzák közös platformra a nemzeti múlt és a kortárs rap világát. Az eredeti alkotások eszmeiségét mindvégig megőrizve arra a jelenkori kontextusra is rámutatnak, amelyben ezek a szövegek értelmező erővel bírnak. Ahogy keletkezése idején a *walesi bárdok*nak is megvolt a maga élő történelmi, társadalmi kontextusa, ma is ugyanúgy felismerhetjük benne, hogy „ki a király”, és ezzel együtt annak erőszakosságát, nevetségességbe torkolló ostobaságát, a kimondott vagy épp ki nem mondott szavak hatalmát felette.

A koncepciózusan megszerkesztett és minőségi szempontok alapján válogatott album a 19. század közepének szellemisége mellé a mai magyar valóságot is beemeli, a megértés olyan hídját létesítve ezzel, amelyen nemcsak mi sétálhatunk át, hanem Petőfi és társai, a Pilvax-kör is ellátogathat hozzánk egy kis időre. Talán Sena & Wolfie az eredeti verset és a hozzá írott rapszöveget párhuzamosan futtató feldolgozásának köszönhetően értettem meg először igazán, milyen is az a *Füstbement terv*. Szinte láttam Petőfit házalni Pesten és Budán. Én is felköltöztem – mint sokan mások – Budapestre, azzal a romantikus gondolattal, hogy először magamat, aztán a világot váltom meg. És voltam Bécsben mosogatni, és „Egész úton – hazafelé – Azon gondolkodom: / Miként fogom szólítani / Rég nem látott anyám?”, aztán csak „csüggtem ajkán... szótlánul / Mint a gyümölcs a fán” (Sena & Wolfie: *Füstbement terv*). Mire az album végére értem, egészen megszerettem Petőfit, Fluor, Sena és Sub Bass tanár úr osztálya iránt pedig valami tiszteletfélét kezdtem érezni.

Nem lenne szükséges megemlíteni, csak a teljesség igénye végett, de téved, aki azt hiszi, hogy a *Szavak Forradalma* politikamentes. Egyáltalán nem az. A rap műfajának eleve része egyfajta politikusság, de a *Szavak Forradalma* ezt minden aktuálpolitikai hőzöngéstől mentesen képviseli. Emellett a dalok kiválóan vannak hangszerelve, érezhetően profi zenészgárda áll mögöttük, és ha néhol fel is ismerünk egy-egy hip-hop-, funky- vagy bluespanelt, a zene igényessége összességében nagyon sokat dob az album színvonalán. Talán épp ez a profizmus kelthet visszatetszést némely dal kapcsán, főleg ott, ahol előkerülnek a hazai hip-hop jól bevált közhelyei: a permanens nyomor, a romkocsmaszag, a szóban elmondott tetovált mellizom, ahol érezhetően a szakma, a dalgyártás hangulata dominál, mert a nemzeti hagyomány újraértelmezése nem válhat tömeggyártássá, épp attitűdjéből fakadóan csakis spontán és organikus lehet. A *Pilvaker* nem alakulhat át intézményes értelmező műhellyé, mert önmagát – a társadalmi összefüggésekre és aktualitásokra mindig érzékeny, szabad értelmezés lehetőségét – szüntetné meg. Ha a szervezők és az előadók azt szeretnék, hogy művük megmaradjon, talán azzal tudnák a legkönnyebben elérni, ha jövőre nem rendeznék meg. Az üzenet így is átjött. Talpra, magyar, és fityisz!

Animal Cannibals

QR kód

Magneoton
Budapest, 2014

Barna Péter

SZÁMTALANSZOR MEGFEJTETT RAP-KÓDOK

„Q mint Qka, R mint Ricsi. Ez valami kód lehet? 25 éve együtt. Sike-
resek. Vajon mi lehet a titkuk? Vajon mitől működik, amit csinálnak?
Egyáltalán hogyan csinálják? Mi lehet a rejtély? Valaki csak megfejtí ezt
a talányt, nem? Mit csinálnak másképp? Hogy csinálják? Mi a titok?”
– kérdi egy hang az Animal Cannibals *QR kód* című új lemezének felüté-
seként. A válasz sem marad el: „Mi a titok? Jó számokat kell csinálni.”

A recept tehát nem titkos, még csak nem is olyan bonyolult, sokkal
inkább elvárható. Elvárható egy olyan emblemikus bandától is, mint
az Animal Cannibals, hogy olyan dalokat írjon, amelyek meghallga-
tása igazi élményt jelent. Jó hír, hogy a *QR kód*on vannak ilyen számok, ez
a kissé banális kezdés után be is igazolódik. A két rapper próbálgat-
ja a nyelvet, fel-felvillantja annak különlegességeit, gyönyöreit, ha kell,
eladják a lelküket egy rímért, vagy azért, hogy kijöjjön a szótagszám.
Most is elsősorban a jó hangzásra, a rímekre és a humorra helyezik
a hangsúlyt, mintsem a gondolati mélységre. A kettő persze nem zárja
ki egymást, sőt a legjobb éppen az, amikor úgy sikerül összehozniuk
a ropogó rímeket, a pattogó ritmust és az ötletes nyelviséget, hogy köz-
ben a mély(ebb) gondolatiság is megmarad. Erre is van példa szép szám-
mal a lemezen.

Épp ilyen a legelső, *A.N.I...* című nóta is, hangulatos és pörgős dal-
malával, érdekes és fülbemászó szövegével. Visszatekintő és értékelő

dal ez, amely hosszabban válaszolja meg a felütésnek szánt kérdéseket,
és amely úgy árulkodik arról a bizonyos titokról is, ahogyan stílszerű,
rappelve: „Csak megyünk előre, nem állodgálunk. / Partyzunk, nem
sárdobálunk. / Old school zene töltve a tárbá, / Ricsipí itt van a ház-
ba’. / Nem az a fontos több mint huszonöt éve, / nem kérjük, boruljon
mindenki térdre. / Nem állunk szembe és nem állunk félre, / ha raj-
tunk múlik, sohasem lesz vége. / Zene kell? Van! Szöveg kell? Van! /
Nem csalódsz a kannibál tempóban.” De ilyen a *Minden változik* is,
amely kellemes meglepetésünkre éppen mondanivalójával tűnik ki
társai közül: a ’80-as évek közepétől jutunk el napjainkig, sorra véve
az életünket meghatározó történelmi és egyéni tényezőket, legjelentő-
sebb pillanatokat. Hatásos zenei hangzás, ötletes sorok és rímek, vala-
mint találó refrén jellemzi a dalt, amely egyfajta hitvallás is: „Minden
változik, a lényeg nem, / ez a jó az elmúlt években. / Nekem örökké
rap csorog a véremben.” Mindent figyelembe véve ez a *QR kód* legerő-
sebb száma.

Hogy ne ragadjunk bele sokáig a nosztalgiába, és túlzottan mélyre
se menjünk, arról a *Fesztivááál* gondoskodik, melynek témájáról címe
mindent elárul. A következő komplett, érdekes szám az *Ezt a várost*
című, amely a patriotizmus szépségeit, nemességét hirdeti. Különleges-
sége és varázsa is abban rejlik, hogy előidézi, élővé teszi emlékeinket,
és arra is vállalkozik, hogy irányt mutasson, értéket közvetítsen: „Gye-
rekként egy mesevilág tökéletes színhelye. / Kamaszként elcsábíthat
a világ többi részlete. / Felnőttként látod majd igazi értékeit e tájnak, /
időskorban büszkén mutatod majd mindenki másnak. / Itt ér a reggel,
vagy itt fekszel este. / Szeresd ezt a várost és a sok helyet benne.” Bár
a szöveg elsősorban Budapestre vonatkozik, univerzális érvényű; a szo-
bában ülve is úgy érezzük, kedvenc városunk vagy lakóhelyünk utcáin
 sétálunk, és múltunk legszebb emlékei jutnak eszünkbe.

„Furcsa ez a világ, mindenki húzza az igát. / Mert pénzalapú manap-
ság a létbiztonság. / Persze jó, ha van meló, és fizetnek is érte, / csak
épp nem marad sem idő, sem energia, hogy végre / kiélvezd azt, ami-
ért dolgozol. / Szóval az életedet élni és élvezni is kéne olykor” – adja
meg az alaphangot *A meló mellett* kezdete, hogy aztán az előző gondo-
latokat kifejtve levonja a végkövetkeztetést: „Ha neked bejön, csináld, de
én nem. / Ússz a lóvéban, a stexszben, a zsében. / Én inkább élek most
ezen a szinten, / nem hajtom túl magam, a pénz nem minden.”

Zárásként a *Szimpla dolgok* mutatja meg, milyen is egy jó Animal
Cannibals-dal. Igényes és ötletes nyelvi megformáltsággal, hatásos ze-

neiséggel szól a mindennapi örömökről, a néha jelentéktelennek tűnő, de a jó közérzetet és a boldog pillanatokat előidéző momentumokról, élethelyzetekről, szokásokról. Végig azt sulykolja: ezek a „szimpla dolgok” nélkülözhetetlenek a boldogságunkhoz. „Milyen jó nézni, ahogy felkel a nap. / A napsütés az arcon, az esőillat. / A kánikulában a légkondi, / mikor hangosan, egyszerre csattan a paksi. / Ahogy száll a friss kenyér illata, / annyira nevetni, hogy fáj az ember hasa. / A porszívó hangja, mikor felszívja a morzsát, / mikor a kutya neked csóválja a farkát. / Milyen jó a párna hűvös oldala, / a naptáron lapozni egy új hónapra. / Az ízes tájszólás, a csillaghullás, / vagy amikor épp elmúlik a csuklás.” A dal erőssége, hogy bár hétköznapi és már-már közhelyes szituációkat idéz fel, képes ezeket olyan szögből megvilágítani, hogy az újszerű, meglepő legyen. Ahogy a refrén összefoglalja: „Csupa apróság, amiért élni jó, / a pozitív energia tapintható. / Örömmel élem át, ettől vagyok boldog, / feldobnak engem a szimpla dolgok.”

A kánnibálok lemezét ezúttal is az élet élvezetére, az apró örömek észrevételére való felhívás tematizálja. A dalok mindennapi, mindannyiunk életét meghatározó tevékenységekről, rutinokról szólnak, hangsúlyt helyezve arra, hogy mindezeknek ugyanolyan befolyásuk van a hangulatunkra, közérzetükre, mint a kiemelkedően nagy eseményeknek. A lemeznek szép íve van, végig fenntartja és nem hagyja lankadni a figyelmet. A szövegek szinte kikényszerítik, hogy odafigyeljünk rájuk, nem engedik pihenni hallgatójukat. Több vicces – vagy viccesnek szánt – átkötés is van, melyek legfőbb funkciója a következő szám felvezetése. Ami soknak mondható, és kissé már talán unalmas is, hogy Qka és Ricsi még mindig túl sokat foglalkozik saját magával. Több tétel központi témája is az, amiről már annyiszor hallottunk: mi a titkuk, milyen különleges a nevük, és hogy könnyű őket összekeverni. Az öndefiniálás persze hasznos és fontos, de nem annyira, hogy a lemez negyede erről szóljon.

Összességében az Animal Cannibals hozta azt, amit megszoktunk és vártunk tőle. Humort, jókedvet, felszabadult örömmenét, nem túl mély, de mindenképpen megfontolandó gondolatokat és témákat. Hozta azt, amit huszonöt éve nyújt, nem többet, nem kevesebbet. Az értékelés attól függ, hogy mit is szeretnénk. Ha rajongók vagyunk, aligha akarunk gyökeresen mást, így a lemez tökéletes lesz számunkra. Ha viszont átlagos zeneszeretőként meghallgatjuk az elmúlt két évtized egyik legmeghatározóbb rapbandájának, a hazai hip-hop alapvető formációjának új CD-jét, valószínűleg hiányérzetünk támad. Elsősorban azért, mert

nem kapunk semmi újat. Szükség lenne némi kísérletezésre, némi kockázatvállalásra. Nem lehet mindig ugyanaz a téma, az előadásmód, a stílus, a mondanivaló – a megújulás elengedhetetlen. Ez persze nem jelenti azt, hogy a *QR kód* ne lenne élvezhető, mert az, néhol nagyon is. Azt viszont igen, hogy egyszeri – talán kétszeri – élménynél nem nyújt többet.

A lemez elején feltett kérdés és a rá adott válasz tehát valóban érvényes. A titok az, hogy jó számokat kell csinálni, és akkor egy előadó elmondhatja magáról, hogy rajongóinak figyelmét akár több évtizedig is képes fenntartani. Ugyanakkor az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy pusztán ennyivel csak egy szűkebb, elkötelezett közeghez szól, szélesebb rétegek aligha lesznek állandó hallgatói. Persze lehet, hogy nem is ez a cél. Az Animal Cannibals mindenestre egy abszolút szethető banda, amelynek érdemes meghallgatni a lemezeit, ha másért nem, hát azért, hogy kicsit jobb kedvre derüljünk. Qka és Ricsi örökérvényű *QR kód*jának legfontosabb küldetése valószínűleg éppen ez.

Barbárfivérek

Napalm

Bloose Broavaz
Győr, 2014

Tinkó Máté

„NÁLAM EGYMÁSSAL SZEXEL A NEW WAVE MEG A RETRÓ”

Első pillantásra úgy tűnhet, a Barbárfivérek elnevezésű rapformáció idei – a sorban negyedik –, *Napalm* című nagylemezével fennállásának mindössze öt éves évfordulóját ünnepli, de ez az öt év valójában húszat jelent, hiszen a két ceremóniamester, Deego (Halpert Balázs) és Tibbah (Für

Tibor) barátsága, egyúttal karrierjük kezdete egészen a kilencvenes évek közepéig vezethető vissza. A mostani albumra végig jellemző magabiztos, kihívó szövegek és ütemesebbnél ütemesebb ritmusok egy olyan atmoszférát idéznek meg és visznek tovább, amely gyökereit a magyar underground hip-hop szcéna aranykorából eredezteti. A *Napalm* labelje, a Bloose Broavaz e függetlenséget a 21. század hajnalán is őrizni igyekszik, noha manapság egyre üresebb frázisként hat a mainstream és a földalatti kultúra éles szembeállítás. (Példának okáért a szerző-páros 2012-es anyaga, a *Mennydörgés* felkerült a Mahasz heti toplistájának az élére is, amit sok egyéb elismerés kísért.) Jóllehet az egykori suhancok ma már felnőtt emberek, és egyre inkább illik rájuk a „régi motorosok” címke, ám a régi nem feltétlenül jelent öreget, továbbá üdvözlendő, hogy a zenészek nem fordultak ki önmagukból az efemer sikerek érdekében: a szélesebb nyilvánosság előtti szereplés náluk nem a hitelesség feladását vonta maga után. A rapperek a rájuk jellemző lendületből jottányit sem veszítettek, sőt mintha lemezzről lemezre egyre magasabbra emelnék a lécet. Erre kiváló bizonyíték az új kiadvány is, amelyről túlzás nélkül állítható, hogy sokadik hallgatásra is heves bólogatásra készíti a hallgatóságot.

Egy kis történelem: a páros együttesként való színrelépése egy mix-tape elkészítéséhez kapcsolódik, ahol elsősorban az alapzenékért feleltek a Barbárok. Az album hangzásából nemcsak a karakteres stílusra, hanem a technikára is fény derült: a szerzők MPD és Keyboard kreálta sampleket, szekvenciális sávokat variáló, kőkemény hangzású beateket pakoltak egymásra, számos underground előadó bevonásával. Így lett egy csapásra a korábban csak szövegeléséről híres kettős új távlatok felé nyitásának első sarokköve a *Nyershús* címet viselő, majd' másfél órás kompiláció. A Barbárfivérek immár nemcsak kiváló MC-párosként, de elsőrangú beatmakerként is nézhettek a reményteli közös munka elé.

A *Napalm* lemezt mint matériát sem kazetta, sem CD formájában nem tartottam még a kezemben; egy zenemegosztó oldalon keresztül, az interneten jutottam el a kiadványhoz, mégis jogszerű keretek között. Ez az oldal ugyanis a szerzők, kiadók előzetes engedélyével tölt fel különböző tartalmakat. Jelen esetben ez az aspektus már-már kínosan fontos: a magyar szubkultúra hosszú éveken át az összes lehetséges fórumon eretneküldözéshez fogható harcot hirdetett az illegális, fű alatt történő terjesztés ellen. Ehhez a markáns véleményt formáló körhöz tartozott a győri illetőségű Connectionz is, mely bandának a Barbár-

fivérek MC-jei is oszlopos tagjai voltak. Azóta is számos kis költségvetésű rapklip hirdeti a „ha megveszel minket, megadod a minimális tiszteletet nekünk, viszont ha illegálisan másolsz, szemen köpöd a példaképeidet” szimbolikus üzenetét. A Barbárfivérek online jelenléte tehát nemcsak az adathordozói forma átalakulására, hanem a terjesztés szabályainak lazulására, többarcúságára is rámutat – az együttes honlapján természetesen továbbra is megrendelhetők az igényes borító-dizájnnal rendelkező Bloose Broavaz-kiadványok.

A legújabb lemeznél már maga a külső is az eklektikusságra hajaz: mintha a western és a GTA-sorozatok plakátjait képregénystílusban ötvözték volna egymással. A kép középpontjában a két ceremóniamester látható: Deego szájában lógó szivarral, Tibbah napszemüveggel, mindkét kezében fegyvert tartva, tüzelésre készen. Mindez tökéletes harmóniában van a tizenhat track nagyjából háromnegyed részével, melyek exhibicionista, rendszerkritikus hangnemben szólalnak meg, azt a némileg közhelyes üzenetet mantrázva, hogy a társadalom velejéig romlott, a szó pedig a legdurvább fegyver. A vendégládák listáját mustrálva elmondhatjuk, hogy a Barbárok semmit nem bíztak a véletlenre, ehhez az explicit stílushoz illő partnereket választottak. A sorban többek között olyan klasszikus neveket és formációkat találunk, mint Saiid (Akkezdet Phiai), Mikee Mykanic, DJ Kool Kasko, a Brigád (Nem Közölt Sáv + Killakikitt), a Hősök vagy épp a DSP.

Bár Deego mára védjeggyé vált, raggaszerű énekével dallamosítja, fülbemászóvá teszi az egymást követő rapszámok refrénjeit, még így is túl sűrűn következnek a nyers, agresszív verzék, úgyhogy az első hét track után – akárhányszor is kezdtem a lemez egészének hallgatásába – minduntalan hosszú szünetet kellett tartanom. A kakofónia előállításában – ami lehetett eleve szándék is – a *Kecmec* című dal jár az élen, itt minden tekintetben idegtépő az összehatás.

Szerencsés, hogy ezt a tömbnek nevezhető első részt sikeresen lezárja, vagy legalábbis finomítja az *Utolsó* című, lírai hangulatot idéző track, amely egy szakítástörténetet dolgoz fel. Talán itt vegyül először a kritikus hangnembe némi keserűes melankólia, hogy aztán ezt az atmoszférát is eluralja a dac: „Miért mentél el, miért hagytál itt / Minek áltattál, minek laktál itt / Más kísért el most már hazáig / Kívánom, kísértselek majd a halálig”.

A *Napalm* második fele sajnos már sok gyorsan feledhető, szövegi-leg kidolgozott, ám valójában tét nélküli dalból áll. Hiába, hogy a közreműködők jól csengő nevek, kifejezetten unalmassá, mechanikussá

válnak az egocentrikus vagy épp humort halmozó rímek a még mindig profin dübörgő ütemekre. Ezt a képet jelentősen árnyalja, hogy a tizenharmadik track akár az egész albumot elvihetné a hátán. Nem vállalok nagy kockázatot azzal, ha kimondom: a *Túl fiatal* hamar bekerülhet a magyar raphimnuszok sorába, mert nemcsak zenei hangzásában nyújt kiválót, hanem végre–valahára a kioktató szólamból is visszavesz, azt alacsony lángon tartja, egyúttal bátran felvállalja az emlékező (gyermeki és felnőtt) perspektívát, míg a hatás alól a beszélő sem tudja kivonni magát. Ráadásul DJ Kool Kasko olyan klasszikusokat scratchel az alapzene alá, mint a Wu-Tang Clan *C.R.E.A.M.* című örökzöldjéből elhíresült, emblematis – azóta a francia Iam által is felhasználta – „Life as a shorty shouldn’t be so rough” Inspectah Deck-mondat. A Barbárfivérek ebben a trackben hozzák vissza legstílusosabban, szinte újra átélhetővé téve a múltat: a kilencvenes éveket. Szép nosztalgia ez. Álljon itt hiánytalanul az első verze Deego tollából:

Még túlságosan gyerek vagy – nem értheted
Hogy nem maradunk anyáddal együtt, ez a te érdeked
A végső mondat ez volt, majd az ajtót húzta be
A gyerek álmait a pillanat porrá zúzta le
Van, hogy felnőttnek kell lenni, lehet ez idegen
Bábbá válni önként, a kényszer zsinegen
Hányan nem érzékelik, mennyi múlik egy igenen
Holnaptól biztosan jobb lesz, mindig csak ezt sziszegem
Megtört életutak nyomán a felelősség nagy
De a szar melóban évekig nem a lehetőség hagy
Hány felnőtt marad gyerek, vagy gyerekbe bűjt felnőtt
A tükörkép nem csal, nem rejti el, ki megnőtt
A párnavárak alatt, a zseblámpák fényénél
Valaki ott maradt már a világ két szélénél
Nem várok, én csak megyek, hogy melyik világ jobb?
Ha megtalálász, elmondom. Kérdezd, hogy ki látott?!

Egy utolsó csavarra még futja a lemez erejéből, ez pedig a popkulturális forgatókönyvek ismeretében nem is lehet más, mint a címadó dal, amely – mondhatni – a tartalmat totálisan alárendeli a formának: a *Napalm* rapverzéi kvázi halandzsák, szavak, rövidítések önkényesen egymás mellé pakolva, minimális szintaktikai egyeztetéssel. Itt csak a hangzás számít, amely a dobeffekteknél köszönhetően ténylegesen brutálisra

sikeredett. Kétségtelen, hogy ez a track már az „új korok új dala” életérzést képviseli. Talán nem véletlen, hogy a lemez is innen kapta a nevét, noha a benne kirajzolódó tematika alapján az *Adok-kapok* vagy a *Vágtalan verzió* is éppúgy lehetett volna a befutó.

A *Gálya* című bónusztrack ismét a bólogató rapper figuráját szólítja meg, és az önreflexiót sem nélkülözi, amikor Tibbah – egy metonímiával élve – azt mondja: „Színpadra állok fel, ha eljön a hétvége, / Több ezer fület szakít be ez a két gége”. Szavai hitelességében nem kételkedhetünk, a *Napalm* bizony forró album lett, gyújtóbombaként funkcionál. Kérdés, mennyi türelemmel rendelkezünk az olykor dallamtalan ütemekhez. Egy biztos: Győr–Budapest tengelyen a Bloose Broavaz label ismét bizonyította, hogy nem érdemes a mai magyar rapkultúrának azon részét temetni, amely szintézisre törekszik, amikor underground és mainstream viszonya szóba kerül. Nem maradt más hátra, mint hogy még sokszor húsz évet, és a 2014-eshez hasonló színvonalú lemezeket kívánjunk a Tibbah–Deego kettősnek. Figyelve arra, hogy a zene iránti alázat megmaradjon, mert másként a túlzott magabiztosság könnyen kikezsdhető.

Killakikitt & Snowgoons

KillaGoons

Scarcity Records
Budapest, 2014

Rédai Gergely

A ROSSZFIÚ-TOPOSZ VADHAJTÁSAI

A Killakikitt új, *KillaGoons* című albuma apropóján szeretném kicsit tágabb kontextusban megvizsgálni magát a stílusjelenséget, ami abban

is segítségemre lesz, hogy kifejtsem, miért tartom ötlettelennak és kifejezetten kártékonynak azt az irányvonalat, amit a csapat korábbi produkcióival és legfrissebb kiadványával is képvisel.

Számomra annak ellenére kínszenvedés volt többször is végighallgatni ezt az albumot, hogy legalább rímtechnikailag nem panaszkodhatok az együttes két MC-jére, Azára és Tirpára, sem az album magyar (például NKS, Mikee Mykanic) és külföldi (például Onyx) vendégelőadóira. A Killakikitt gyakran öt-hat szótagos vagy annál is hosszabb, jól csengő rímekkel operál, kevés a ragrím vagy a nagyon feltűnő asszonánc. Próbáltam belegondolni, hogy ha nem magyar lennék és nem érteném a szövegeket, akkor vajon tetszett volna-e ez a produkció, de arra jutottam, hogy már formailag sem volt számomra kielégítő, amit kaptam.

A Killakikitt képes volt csaknem teljesen ugyanazzal a flow-val (szöveglüktetés, hangszín) végigrappelni három albumot, ami, lássuk be, már két track után unalmassá válhat. A sorok pattogós felvezető részét egy leheletnyi cezúra után többnyire egy mondóképpen elnyújtott rímelő szakasz követi, és ez szinte az összes számban változatlan. Nagyon kevés helyen variálódik a rímtechnika vagy a hanglejtés, a zenék pedig, még ha vannak is köztük intenzív és jól eltalált alapok (a Snoowgoons produceri csapat jóvoltából), szintén egyhangúak. De a lemezzel nem ez volt a fő problémám. Mielőtt azonban erre rátérek, szeretnék egy nagyobb lélegzetvételi műfaji kitekintést tenni.

Minden műfaj magában hordoz számos technikai vagy formai attribútumot, melyek ha nem is köteleznek, de különböző korlátokat állítanak, és egyben lehetőségeket kínálnak fel. A rapzenét például megkülönbözteti a klasszikus popdaloktól az, hogy szövegileg jóval nagyobb a teherbírása: akár több huszonegynéhány soros verze is elfér egy dalban, melyeket az eredendően aláfestő jellegű, monoton zenei alapok nem elnyomnak, inkább kísérnek. Tehát egy kifejezetten szövegcentrikus műfajról van szó, így az sem véletlen, hogy a formai virtuozitás – legalábbis ami a rímeket vagy az intenzív, sokszínű szöveglüktetést illeti – szervesen összefonódott a rappel, hiszen a hosszú, nem kifejezetten változatos instrumentálok mellett a szövegnek kell magára vállalnia a zeneiség egy részét, ráadásul úgy, hogy az ének vagy a vokál is inkább kísérőjelenségként, jellemzően csak a refrénekben bukkan fel a rapszámok zömében.

A zsánernek ezek az alapvonásai lehetőséget adnak arra, hogy az MC-k szerzeményeikben akár hosszabb gondolatmeneteket vagy összetettebb lírai tartalmakat bontsanak ki. Ez persze nem jelenti azt,

hogy minden hip-hop előadónak nagy világmegfejtéseket és -magyarázatokat vagy épp *Hajnali részegség* szintű lírai élményanyagokat kellene kreálnia, de az biztos, hogy ennél a zene-, illetve szövegtípusnál sokkal jobban érezhetjük az űrt, ha több albumnyi verbális közlés során az alkotó semmit sem állít a világról, egy őszinte gesztust vagy egy közhelymentes félsort sem ad át. Élvezhetjük a formai truvájokat vagy a csattanós bonmot-kat, de amikor ezek önmagukba záródó, üres szólamok csupán, joggal támadhat hiányérzetünk.

A műfajt azonban sohasem csak állandó formai jegyek alkotják, a műfajok mindig történeti sorok is egyben. A különböző időkben született műfaji példányok átörökítenek formai-tartalmi jegyeket előfutáraiktól, de szükségképpen meg is újítják azokat. Nem lehet ugyanúgy eposzt írni a 19. vagy a 21. században, mint Homérosz korában, hiszen a korábbi kifejezésmódok részben kiürültek, így nem alkalmasak arra, hogy az aktuális valóság megváltozott világképéről, problémáiról, gondolkodásáról autentikusan valljanak. Rappelni sem érdemes pont ugyanúgy, ahogy már ezerszer halottuk.

Sajnos a mai magyar rapzene számos olyan kiüresedett toposzt görget magával, amelyek már nem igazán képesek valódi állításokat, eredeti tartalmakat megjeleníteni. Szerencsére látunk ellenpéldákat is, hiszen például Funktasztikus vagy a DSP tudott olyan lakótelepi rapet csinálni, amely a mai magyar valóságról hoz bőséges és kreatív élményanyagot, az AKPH pedig valódi paradigmaváltást hajtott végre a lírai és az „utcasabb” tartalmak egyedi szintézisével.

De nézzük, mik azok az unalomig ismételt retorikai formulák, amelyek nem akarnak kikopni a hazai rap világból. Elsőként említeném a hitelesség toposzát, amely számos önellentmondást hordoz magában. (Már Ganxsta Zolee-éknál számtalanszor megjelent: „én vagyok az, akinek játszom, annak látszom, ami vagyok” – miközben teljesen világos volt, hogy valójában nem azok, aminek a szövegeikben mutatják magukat.) Feltehetőleg miután a '70–80-as években a bronxi gettóban kialakult a rap, és a véres bandaháborúk verbális csatákká szelődtek, hamar divattá vált a műfaj, és előfutárai nehezményezték az epigonok feltűnését, így gyakori fordulattá váltak a hitelességet igazoló, „rilséget”, autentikusságot tematizáló szöveghelyek. Ma már ez is inkább csak reminiscencia. Ez a jelenség a Killakikitt esetében a klaszikus fake-ek/kamuk kontra rílek/tökösek szembenállásban mutatkozik meg – „Szavam a penge, vág, mint a sebészkes hegye, hirtelen / sok a kamu repper, mind egészségtelen kisgyerek” –, bár nem világos,

hogyan az általuk létrehozott gengszterrap mitől lenne kevésbé „kamu”. Érdekes példa lehet még PKO szövege a *Kiképzés* című számban: „Becsület, akarat, bátorság és erő” – mutat fel négy értéket, majd a következő sorban rávilágít a Killakikitt-jelenség legfőbb rákfenéjére: „azért mert káromkods, nem leszel kurva menő!” Viszont mivel nem tud szabadulni a klisék nyomása alól, rögtön rávág egy hitelesség-toposzt idéző sort: „plecsnik a vállamon, én nem a pofám jártatom”, majd a rosszfiú-szerep kötelező megidézésével el is törli a korábban kikiáltott értékeket: „egy szemétláda vagyok és ezt büszkén fel is vállalom!”

A gengsztertipusú, illetve a telepi rap gyakori kliséje az utca- és az éjszaka-toposz is. Az utca természetesen veszélyes hely, ott fegyverek ropognak, és az igazán kemény figurák, bandák otthonául szolgálnak. De minimálisan azt a csavargótípust idézi meg, melyet már a középkorban a vágánsköltészet vagy Villon nagyvilági figurái is, akik élvezik az életet, mentesek minden társadalmi kötöttségtől, csak lazán, dologtalanul koptatják az utcákat. Aki régóta hallgat rapet, kizárt, hogy ne hallotta volna még az „engem az utca nevelt” frázist, ami bizonyítékaul szolgál annak, hogy az illetővel jobb vigyázni. Emlékeim szerint elsőként Sub Bass Monster tudott újszerűen reflektálni erre a témára *Az utca másik oldala* című dalában, melyben az utcát mint az ellenkultúra életerőtől pezsgő színterét jeleníti meg, és nem mint a dologtalanul tengődő bandatagok ütközőzónáját. Az utca metonimikusan a közösségi területeket, köztereket is jelölheti, ahol szabadon találkozhatnak és érintkezhetnek a legkülönbözőbb emberek egymással és a különféle szubkultúrákkal.

Ugyanezeket a képzeteket hívja elő az éjszaka-toposz is. Az éjszaka mellett, hogy a veszélyes sötétség és a sötét alakok szimbóluma, a carpe diem- (vagy divatosabban: yolo-) életérzés motívuma is. Ezek szintén olyan, minden frissességet nélkülöző klisék, melyek szövegkörnyezetként vagy hangulati elemként talán elférnek, de önmagukban nagyon keveset nyújtanak. Számtalan példát lehetne idézi a lemezről, a legnyilvánvalóbb az *Éjszaka* című szám egésze, de illusztrációként a *Javíthatatlan* sorai is szolgálhatnak: „hív az utca, tudom, hogy bűnt fogok elkövetni, / mert fullos életet akarok élni és nem csövezni”.

Gyakori jelenség még a bandahűség-toposz, amely szintén a rapkultúra bölcsőjéig vezethető vissza, de a mai napig divatos attitűd a hazai szövegekben is. Ez általában azt takarja, hogy bár a beszélő egy kegyetlen rosszfiú, aki nem pajtáskodik minden jöttmenttel, de azt a kevés számú spanját – mint egy maffia-keresztapa – családnak tekinti, és a családért akár tűzbe is menne. Ez persze idővel életközeli szelídült, és a felszí-

nes kapcsolatok sokasága helyett a kevés számú mély barátságot preferáló hozzáállásként akár érvényes álláspont is lehet, ha megfosztjuk a fölösleges gengszterkörítéstől. Ide sorolhatjuk az én körzetem/negyedem/kerületem klisé is: olyan szinte nincs, hogy egy rappernek ne lenne kerülete, ami alsó hangon annyira veszélyes, mint anno Bronx, és itt a csapata „bevédi” őt. Természetesen a Killakikittől is megtudhatjuk, hogy ők a XIII. kerület véreskező lokálpatriótái. Külön fejezetet érdemelne a rap egyenlő háború és az MC-k egyenlő katonák fordulat, de ide kapcsolhatjuk ezt is a banda-toposz fogalmi köréhez. Természetesen a tárgyalt albumon külön számot szentelnek ennek a hasonlatnak (*Kiképzés*), de egyébként dalokban is lépten-nyomon megidéződik ez a tartalmatlan közhely.

Annak a jelenségnek, amit eredményesség-toposznak nevezhetünk, egykor szintén volt némi létjogosultsága. Azoknak a nincstelen utcagyerekeknek, akik saját tehetségük révén váltak milliommossá pusztán azáltal, amit létrehoztak, volt mire verniük a mellüket. Tudjuk, hogy a tehetség nem mindig egyenes út a sikerhez, és a siker nem mindig a tehetség konyháján fő ki, de némi fenntartással fogadjuk el, hogy aki a semmiből indulva óriási népszerűsége és anyagi megbecsülésre tesz szert, az némiképp igazolva érezheti a tevékenységét. Az aranygyűrűk, limuzinok és a rengeteg pénz azonban mára kiüresedett jelképekké váltak, a klipek kellékeivé, a bling-bling rap közhelyeivé. Nem nehéz belátni, mennyire visszás egy Hummert bérelni egy kliphez, és arra támaszkodva rappelni, mikor az előadónak még jogosítványa sincs, nemhogy hitelképessége egy ilyen autóhoz. A lakótelepi kultusz azonban kitermelte ennek a kevésbé visszatartó ellentétpárját, a „nincstelen tróger” vagy csavargó alakját, akit nem becsül meg a társadalom, és akit ezért semmilyen kötöttség nem korlátoz. Persze ez a klisé az egyedüli, amely nem kap nagyobb hangsúlyt az albumon, helyette a hatalom egyéb, jóval visszatartóbb formáit fröcsögik fel az MC-k.

Talán ennél is gyakoribb motívum – még mindig! – a rosszfiú-toposz. És ne gondoljuk, hogy ez csak a gengszterraphez köthető. A rapperek többnyire mindig veszélyesnek, agresszívnek mutatkoznak, akik elhatárolódnak a társadalmi értékektől, a munkától, a szabályoktól, akik a nőket tárgyként kezelik, szégyentelenek, és nagyon tudnak inni, illetve bulizni. Többnyire meg is elégednek azzal, hogy ezt az attitűdöt büszkén felmutassák. Ez a jelenség annyira előnti az albumot, hogy fölösleges lenne idecitolni egy-egy véletlenszerű példát. A *Javíthatatlan* két sorát pusztán a mulatságos önellentmondás miatt idézem: „Te senki! az egód mért olyan durván nagy? / két pofon elég és te máris a kur-

vám vagy!” A gond tehát nem az, ha valakinek nagy az egója, hanem ha valakinek, aki nem „én vagyok”, nagy az egója.

Egyértelmű, hogy az a típusú rap, amely ezeknek a toposzoknak a zárványaiban rekedt, úgynevezett szereprap. Persze az irodalom-elmélet is régóta megkülönbözteti a lírai ént a tényleges szerzőtől, a szövegeket már nem tekintjük pusztá önvallomásnak vagy életrajzi adaléknak. Ugyanakkor az is valószínűsíthető, hogy a különböző szerepekből megszólaló szerző ritkán vall olyan kérdésekről, amelyek nem foglalkoztatják őt – tehát magát az alkotót –, és többnyire nem igyekszik olyasvalamit állítani a világról, ami szöges ellentétben áll saját értékrendjével, gondolatiságával. Érdekes lehet ugyanakkor egy-egy olyan szerepvers, amely egy ószövetségi próféta hangján sírja el panaszait, vagy egy olyan regény (bár az epika kétségtelenül más tézista), amelyben egy pszichopata naplóját olvassuk, és nem érezzük annak szükségét, hogy ezek párbeszédet folytassanak a szerző saját gondolataival vagy személyiségével. De kérdés, hogy van-e értelme három-négy albumot megtölteni a rosszfű-klisékkel, a gengszterszerepből kommunikáló beszélői pozícióval, ráadásul úgy, hogy folyamatosan hangsúlyozzuk, hogy ez a szerep mekkora büszkeséggel tölt el bennünket, milyen hiteles és mekkora királyság.

A műfaj mai közegére talán még a szereprapnál is jellemzőbb egyfajta „fiktív te” megidézése. Ez kétféle célból történhet: egyrészt hogy kontrasztként szolgáljon a felmagasztosított én számára, tehát a beszélő az öntömjénezés eszközeként használja fel, másfelől egy kontextus nélküli céltáblát idéz meg, amin az MC megvillogtathatja verbálakrobata szájkaratús tudását. Tehát a fiktív te pusztán azért kerül elő, hogy minél durvább, csattanós oltásokat lehessen nekiszegezni anélkül, hogy értenénk, mivel szolgált rá a megszólított a kipellengérezésre. Az első eset még némiképp tartalmasabb, mert az én-te perspektívában egy értéket állít szembe az értékhiánnyal (például én eredeti vagyok, míg te csak utánzó), de a második esetben már ez a kevés is elvész, és pusztán az odamondás gesztusát mutatja fel. A *KillaGoons* albumon gyakorlatilag minden számban töménytelen példa akad erre a jelenségre, hiszen az egész nem szól másról, mint fiktív imidzsépítésről. Ebből a szempontból is annyira egyforma az összes szám, hogy bőven elég véletlenszerűen meghallgatni egyet ahhoz, hogy tudjuk, miről van szó. Egy kiragadott példa: „Te paraszt geci, a magadfajta munkagépre való / Magyarország miattatok egy hulladéklerakó”. Ki itt a megszólított, melyik réteg vagy milyen ember? Kik miatt hulladéklerakó az ország, és miért az? Ez természetesen

nincs kifejtve a szöveg további vagy megelőző részeiben. Nem kérdéses, hogy ezek a tartalmatlan oltogatások semmilyen egyéb funkciót nem töltenek be, mint a beszélő kitalált szerepének kialakítását.

A dalok raphangjai roppant büszkéek a trágárságukra („A trágár szavaknál szoktam igazán artikulálni”), és értékként mutatják fel azt; úgy érzi, ez a „tökösség”, sőt egy helyen még az „életképesség” fémjelzőjeként is szerepel az agresszió és a szabadszájúság. De a trágársággal Aza és Tirpa már nem létező tabukat döntögetnek. Az első Ganxsta Zolee és a Kartel-lemezek idejében talán még nálunk is sokakat mebotránkoztatott az Amerikában már tomboló rapper-fröcsögés, de ez ma már önmagában kevés, hogy felkapják rá a fejüket az emberek. Ezért a Killakikitt igyekszik egy még szélsőségesebb szerepet meglovagolni (ami Amerikában szintén nem újszerű jelenség, lásd például Brotha Lynchet), ez pedig a hentelős elmebeteg rapper alakja. Az élvezettel gyilkoló, gátlástalan, aljas pszichopata szerepből szólnak meg legszívesebben a srácok, és valahogy nem az az ember érzése, hogy valamiféle pszichológusi kíváncsiság vagy lélektani kalandvagy vezetni őket ebben, de még az öniróniát sem látjuk kidomborodni az egézből. Feltehetőleg az olyan szélsőséges kijelentéseket, mint „Hova tart a világ, mi ez a szeretetmánia, / káosz legyen a földön meg fekete mágia”, már a legnaivabb tinihallgatók sem veszik komolyan, de mégis fájdalmas, ha egy albumnak ez a legkézzelfoghatóbb üzenete. Ez a szerep uralja leginkább a *KillaGoonst*: „a gyilkolás úgy csalogat, mint a szirének éneke / nem érdekel senki kiégett élete, SZIKÉT BELE!” Még talán a *Szellemjárás* refrénjében érezhetjük leginkább, hogy valamiféle fekete humorra próbálják szelídíteni ezt az arculatot: „Nem kezelek le veled, vidd a kezedet ember, / Mer’ én flexszel a tenyered szeletelem fel, / Ne integess, a gesztusod felismerhetetlen lesz, / Te kisgyerek, ma megpuolt egy ismeretlen hentes”. Csakhogy ez poénnak kevés, attitűdnek értékelhetetlen, az önironikus távolságtartás pedig egyáltalán nem érződik a szövegek többségén.

Pár lelkes rajongó talán amellett ágál majd, hogy ez az egész mégis egy önironikus paródia, amelyben a gengszterszerep-képző aktusok precíz leltárát mutatják fel a szerzők, illetve hogy butaság kicsit is komolyan venni a Killakikitt egyetlen szavát is (én nem is teszem, pusztán igyekszem elemezni a jelenséget), de félek, nem fognak meggyőzni arról, hogy ez a formula nem kártékony és fölösleges. Olyan ez, mint amikor valaki összepárosít egy minél gagyibb és klisésebb szöveget egy rendkívül szánalmas lírai szereppel, aztán közli, hogy ez paródia, és azt

várja, hogy ettől értéknek tekintsük, amit gyártott. A paródia és az ironia működés módja ennél sokkal összetettebb. És sajnos a fiatal rajongók, amikor a koncerten azt üvöltözik, hogy „ne mozogj te geci, pisztolyom rád fogom” vagy hogy „édesanyád szoptjuk megköltözve”, akkor nem hiszem, hogy közben magukon nevetnek. (Persze azt sem akarom sugallni, hogy automatikusan pszichopátává válnának a szövegektől.)

Olyan szempontból sem tartom érdekes kísérletnek ezt a pszichopata imidzsépítést, hogy betekintést engedne egy gyilkos lelkivilágába, mint mondjuk a *Bűn és bűnhődés* vagy az *Amerikai psycho*, hiszen ez a rap semmi mást nem tesz, mint gyomorforgató jeleneteket és trágár közhelyeket sorol fel. Vajon miért érdekes ez bárki számára, illetve miért lehet jó ez a szerepet megalkotni, és albumokon keresztül ebben tetszelegni?

Az egyedüli hipotézisem erre az, hogy mindez a zsigeri agresszió levezetését vagy inkább megélését segítheti elő. Amióta társadalomban él az ember, rákényszerül arra, hogy számos módon lefojtsa elemi ösztöneit és állatias dühét, önzését, így sokak számára – főleg tizenéves korban – pezsdítő lehet szélsőséges formában kiélni mindazt az alantas agressziót, amit ez a fajta imidzs és szövegvilág lehetővé tesz. Ezért lehet ennyi rajongója az ilyen típusú zenének, de szerencsére az agresszió levezetésének számos egyéb, távolabbra mutató módja is van, és én bízom abban, hogy a rap nem ebbe az irányba fog haladni. Hogy elkezd végre megszabadulni a kiüresedett toposzoktól és az elhibázott külföldi mintáktól, hiszen mint több ízben láthattuk, a hazai rappeknek sokszor igenis van mondanivalójuk a világról: a műfaj adta hatalmas mozgásteret kihasználva valóban egyedien tudják mozgósítani a műfaji hagyományokban rejlő lázadást, ellenkultúra-jelleget és társadalomkritikus hangvételt, ellentétben a Killakikitt-féle formációkkal.

A magam részéről azt gondolom, hogy ezek ellen a közhelyek ellen lázadni is közhely, de inkább öljék abba az erejüket a feltörekvő rappek – ahogy sokan teszik is –, hogy szembehelyezkednek ezzel a nagyon is létező és népszerű hagyománnyal (én magam is ezért kényszerülök figyelmet és időt áldozni ennek a kártékony jelenségnek), mintsem hogy beálljanak a sorba, még ha nem is kell komoly teljesítmény a magas labdák lecsapkodásához. Remélhetőleg minél hamarabb eljutunk oda is, hogy a többség már nem arról rappel, hogy hogyan nem kell, hanem megmutatja, hogy hogyan és miről érdemes. Szerencsére erre is találunk példát.

Gazsi Rap Show

M.U.R.Zs.I.

Szerzői kiadás – ASAN
Budapest, 2014

Rónai András

„CSAK SZÓVÁ TESZEM, HOGY HA MÁR NÉZTEM”

„Erre azt mondják rám, hogy Bëlga, meg azt, hogy balga / mi leszek legközelebb? Mr. Busta vagy Majka?” – mondja Gazsi Rap Show, vagyis Szőke Gáspár az *Addig üsd a vasat* című számában.¹ Míg az egyáltalán nem fenyeget, hogy a magyar gengszterrap főprosztórához (Mr. Busta) vagy a kereskedelmi rap szupersztárjához hasonlítják, a Bëlga-párhuzamban van valami. Nem az, hogy a Bëlga és Gazsi is vicces (egészen máshogyan azok), hanem az, hogy egyszerre vannak a hip-hopon belül és kívül, bár másképpen.

Viszont csak részben igaz, hogy Gazsi Rap Show kívülálló volna a magyar hip-hopban. Egy-egy műfaj kívülálló a rendszerhez képest azok, ahhoz viszonyítva helyezik el magukat, vagy legalábbis helyezi el őket a kritika, a befogadók – akár esztétikai, akár zeneipari, esetleg tágabb társadalmi értelemben. Gazsira ez részben igaz, részben viszont pont az teszi egyedivé, hogy mintha fittyet hányna minderre. Ez alatt nemcsak a hip-hop műfajt értem, hanem a zenélést mint művészetet, mint betartható vagy áthágható szabályok rendszerét, mint maradan-

1 Letölthető innen: <https://gazsi-rap-show.bandcamp.com/album/m-u-r-zs-i>, vagy innen: <https://asanmusicgroup.bandcamp.com/album/m-u-r-zs-i>. Az első, 2012-es nagylemez, *Az atom utolsó erkölcsös vak királya* itt található: <https://gazsi-rap-show.bandcamp.com/album/u>. A M.U.R.Zs.I. rövidítés feloldása: *Mindenkori Utazásaim Ráréppelve Zsír Instrukra*. Írásom nagy része az első lemezre is érvényes, de példáimat a másodikról veszem.

dó(nak szánt) alkotást. Élet és művészet sajátos viszonyáról van szó; nem arról, hogy az élet művészetté válik, hanem hogy az élet: élet, és az marad akkor is, ha a művészet eszközeit használja fel – mert ezek csak eszközök a számára. Az igazság pedig a két pólus, a kívülállás és a teljes kívüllét közötti átmenetben, bizonytalanságban van. (A Bélga hip-hopon való kívülállása egészen más, és szintén nem könnyen megragadható.)

Gazsi számaiban különböző szerepeket váltogat. A rapper: megjelennek jellegzetes témák (a csajok feneke a *Szívecskében*, rapperi ars poetica az *Addig üsd a vasatban*), a műfaj jellegzetes megoldásai („be-tűzd el velem, hogy B-U-D-A” – *Inkább nézem a tájat*). A világot megfigyelő, a megfigyelt jelenségekről röptében elmélkedő magánember („Soroksár Kispestre emlékeztetett, csak azért, mert éppen így éreztem” – *Inkább nézem a tájat*, illetve ugyanonnan a címbe kiemelt idézet). A bölcs: az életvezetési jótanácsoktól (*Jónak lenni sokkal jobb, mint rossznak*) a kezdő bölcsészek egzisztencializmusáig („Már nem élünk, csak lebegünk a semmiben” – *Háromszög lámpák*) terjed a skála. Az ismeretterjesztő: a béka, avagy a békává változó lírai én helyzetdala számos „tényt” közöl a békákról (*Boldogabb állat a békáknál alig van*), az előző lemezen több ilyen szám is található. A művész/költő: az, hogy Szőke Gáspár festő és rajztanár, expliciten megjelenik, de számos szöveg nevezhető (a szó köznapi értelmében) költőinek.

Ezek a szerepek áthatják egymást. A rap számos bevett megoldása beszüremkedik az olyan szövegekbe is, amelyek első szinten csupán benyomásokat rögzítenek vagy éppen nagyszabású költői képet bontanak ki. Ez utóbbiak viszont hiába „művésziek” a szó hangsúlyos értelmében (művi, a mindennapi beszéd-től szándékosan eltávolodó nyelv, képek stb.), érezhetően a mindennapokból indulnak ki, és rendszeresen vissza is csatolnak oda. Ugyanígy a „bölcs Gazsi” sem tesz többet, mint élettapasztalataiból leszűrt tanácsokat oszt meg, és fordítva: a tapasztalatokról beszámoló számok is gyakran ugranak a benyomástól egy-egy általánosításig. A rap közhelyei pedig akár csak egy-egy pillanatra is képesek visszaugrani a hétköznapi szintjére. „Elhoztam neked a jövő muzsikáját, / Akinek nem jön be, azt a haverok úgyis lesajnálják” – mondja Gazsi a lemez szövegileg leghiphoposabb számában (*Addig üsd a vasat*), ám az, ahogy a kötelező fenyegetés helyén egyszerűen csak a lesajnáló haverok jelennek meg, kedvesen kifordítja és földközelivé teszi a közhelyet.

A *Megy a Nap le* számos példával szolgál minderre. A sötét, basszusnehéz elektronikus alapra (producer: Str) Gazsi először halkán rámond

egy, az amerikai rapból ellopott fordulatot, majd közvetlen megfigyelések következnek, amelyek hamar átfordulnak a művészi regiszterbe, és megjelenik a festő szakmai szókinccse: „narancssárga nyalábok oldódnak a tájba / komplementer kontraszt a részleteket oldja”. A Nap megismerésének („megy a Nap le, megy a meleg vele, / éjszaka tudja, hogy máshol a helye”) költői eszköz, és van ismeretterjesztés is: a recehártyáról, pupilláról, az UV-faktorról, a törzsféjlődésről. A bölcselkedés nem hangsúlyos, de ettől még több sor is kapcsolható ide: az evolúció az „ember helye a Kozmoszban” téma felé nyit; az, hogy a Nap „tudja, hol a helye”, a természeti és társadalmi rend párhuzamával játszik; a „segítő és pusztító” UV-fény említésébe sem nehéz erkölcsi tanulságot belelátni.

Gazsi tulajdonképpen amatőr rapper, aki nagyon szeret rappelni, de nem sajátította el teljes mélységében a szakmai tudást, és a hanghordozásában is van valami túlzottan mindennapi, akkor is, amikor a legerősebben ritmizál. De ez sem ilyen egyszerű. Ahogy „amatőr” módon lecsúszik a ritmusról, vagy ha a mondanivaló úgy kívánja, inkább eltér a megkívánt szótagszámtól, esetleg egyszerűen csak engedi érvényesülni a köznyelvi ritmust – mindez igazából közelebb áll az amerikai rap immár régóta meglévő tendenciáihoz,² mint a magyar rapperek, akik mindenképpen ragaszkodnak a „versszak – egy ritmusképlet, refrén – másik ritmusképlet” dogmához.

Ez persze vagy tudatos, vagy sem. A tudatosságra utal, hogy a Gazsi által használt, olykor általa készített alapok jobban kötődnek az aktuális nemzetközi trendekhez, mint a magyar hip-hop átlaga (noha a magyar producerek sokkal jobbak, mint a rapperek). Ellene szól viszont, hogy néha tényleg szintisza amatőr, „egyszerűen így alakult” mondatokat hallhatunk. Érdeemes egyébként meghallgatni az első lemezről a *Szomorú lányokat* című számot, amelyben Dipa vendégszerepel: nagyon feltűnően mutatja, milyen minőségi, kategoriális különbség van egy „valódi” rapper fantáziátlan szövege és Gazsi rapje között.

Másfelől Gazsi helyenként felerősíti a magyar rap, illetve általában a magyar dalszövegírás két legrémesebb, a szó negatív értelmében amatőr (ámbar a profik által is unásig alkalmazott) megoldását, miszerint „ha nem jön ki a szótagszám, nyomj be egy-két megfelelő hosszúságú szót” és „a rím fontosabb, mint hogy értelme legyen”. Gazsi kezén azonban ezek helyenként átfordulnak. „Sötét a kontraszt, vakít a fény, /

2 Talán a legeklektásabb példa Earl Sweatshirt 2013-as *Doris* című lemeze, amelyen a 19 éves rapper különösen kreatív kapcsolatokat, művészi viszonyokat hoz létre a látszólag a hétköznapihoz közelítő beszéd ritmikája és a hip-hopos alapok között.

az UV-faktor a legrémesebb lény” – mondja (*Megy a Nap le*), és önmagában ez a rímkenyszerben született hülyeségek tipikus példájának tűnik. A lemenő Nap megszemélyesítésének kontextusában viszont már értelmes, konzekvens költői megoldás.

Vagy sem. Ha akarom, a „Lélekbe hatolnak a természeti képek” (*Háromszög lámpák*) sor bénaság, ha akarom, nagyszerű metalepszis, de nem igazolható, hogy feltétlenül az utóbbi, tehát tudatos megoldás. Igaz, például a következő sor már inkább tűnik ennek: „köszönet nektek, kik elkezdtétek lakni Budát” – a hip-hop „respekt a nagy elődöknek” kliséjének váratlan kiterjesztése történelmi távlatba, pontosabban a zenei elődök felcserélése történelmiekre.

A lényeg, a nagy művészi teljesítmény az, hogy mindezek az egymásba folyó szerepek, meglepő/amatőr megoldások összeállnak egyetlen *figurává*. Amit itt figurának nevezek, az különbözik a szereptől. Ez utóbbi a hip-hop egyik alapeleme: a rapper mint kábítószer-kereskedő, strici stb. Mint azt a legnyilvánvalóbb módon a való életben még börtönörként is tevékenykedő Rick Ross esete mutatja, ma már senki nem gondolja, hogy a szerepnek és a valóságnak bármilyen átfedésben kell lennie egymással.

Gazsi esetében nem erről van szó, mert a „valósággal” való közvetlen kapcsolat alapvető – de nem úgy, hogy tudjuk, hogy a valóságos Szőke Gáspár tényleg festő, tényleg keresztülutazta Budapestet, tényleg tetszik neki a fenék stb. Ez a viszony a szövegekben jön létre. Néha fontos tényező a valósággal fenntartott referenciális kapcsolat (lásd az „utazós” rapeket), ám ugyanez a figura beszél akkor is, amikor békává változik. A lényeg ugyanis az, hogy *a maga valóságát* figyeli meg, arra reflektál, attól rugaszkodik el egészen a bölcselkedésig, azt írja meg költői eszközökkel. Ez az érzéki-reflexív kapcsolat működteti a figurát, amelynek fő jellegzetessége nem az, hogy a valóság mely szeletével áll kapcsolatban (a valóságra milyen művészi szelekciót alkalmaz), de még csak nem is az, hogy mit mond erről, hanem a megfigyelő és gondolati működés sajátossága, az észjárás. A hip-hop eszközei, kliséi ezt az észjárást strukturálják, illetve ennek kifejezéséhez adnak eszközöket.

Gazsi tehát egyrészt magánember, aki történetesen rapelve mondja el, ami eszébe jut; másrészt viszont rapper (is) akar lenni, és amikor explicit módon beszél a kívülállásáról (az *Addig üsd a vasat*ban), akkor pont azokat a kliséket alkalmazza, amelyek valójában a hip-hopon *belül* már régen rögzültek („nem vágyok én a tömegek szeretetére”, „nem tettem eddig olyat, ami nem volt ínyemre való” stb.). A figura egészét

tekintve viszont mintha a korábban körvonalazott értelemben állna kívül: a műfajon, a zenélésen mint művészeti célon. E kettősségnek egy másik szinten az felel meg, hogy nem eldönthető (tényleg, máig nem tudtam eldönteni), hogy egy nagyon tudatosan megalkotott művészi program eredménye a Gazsi-figura, vagy pedig valóban egy sokszor nagyon ráhibázó, és szerencsére jó producerekkel barátkozó amatőrt hallgatunk.

Mindezzel együtt az, hogy Gazsit egyszerűen *jó hallgatni*, mégpedig jóval többször, mint ahányszor például én képes volnék egy így gondolkodó, beszélő valódi ember bölcselkedéseit fintorgás nélkül befogadni – ez végsősoron a hip-hop mint zenei forma nagyszerűségéről tanúskodik.

Tágabban nézve: úgy tűnik, ma a hip-hop az a zenei műfaj, amelyben egy ilyen figurát meg lehet teremteni. Ez nem szükségszerű (lásd mondjuk az egyszálgitáros műfajt korábban), és leegyszerűsítés volna azt gondolni, hogy a hip-hop beszédszerűsége, vagy legalábbis beszédközelisége volna a kulcs. Inkább az, hogy a hip-hop olyan formává alakult, amelyben a mindennapi figura úgy transzformálható művészetivé, hogy közben képes megőrizni valamit – előadónként mást és mást – a mindennapiságából.

Ez nemzetközi szinten is viszonylag új fejlemény, melyet a közösségi oldalakon feltűnt, ezek sajátosságait kihasználó rapperekhez szokás kötni. Egyik emblematis alakja Lil B, aki azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy több száz MySpace-oldalt hozott létre; azóta inkább a Tumblrhöz kapcsolódik a hip-hop ezen iránya. Így Gazsi nemcsak a leginkább kívülálló, hanem egyben a legaktuálisabb rapper a magyar színtéren.³

3 Csak lábjegyzetben: nem kell feltétlenül aktuálisnak lenni. (Már csak azért sem, mert azt, hogy mi „aktuális”, különféle érdekektől mozgott szereplők emelik ki az összességében jóval sokszínűbb és jóval érdekesebb zenefolyamból. Persze nemcsak rít anyagi érdekből, hanem például azért is, hogy lehessen történeteket mesélni – de ezeket a történeteket időről időre átírják, ráadásul mindig több van belőlük.) Viszont ha egy szcénának nincs jól meghatározható, elkülönült saját hangja, akkor már felróható hibaként, hogy ráadásul még évtizedekkel le is van maradva a fősodortól. Márpedig a magyar rap jó részére ez igaz.

Stíluspakk V.

Hanyag Elegancia
Budapest, 2014

Pataki Viktor

RAPREZENTÁCIÓ

„műanyag sorok, műanyag műveltség,
mű kritikusok, műanyag blogok”

Phat: *Ilyen egyszerű*

A hazai hip-hop szintéren megfigyelhető – lassan évek óta jellemző – termelési-fogyasztási dinamika termékei nemcsak a videómegosztókon terjednek, hanem töretlenül jelennek meg materiális formában is. Önmagában is rendhagyó részletesebben értekezni viszonylag friss rap-albumokról vagy azok kapcsán, ám ez különösen akkor van így, ha az idén megjelent lemezek egyike egy válogatáslemez, a *Stíluspakk* sorozat ötödik darabja. Az album válogatott magyar hip-hop előadók „exkluzív dalait” rögzíti egy, a Hanyag Elegancia által forgalmazott hordozón, amely már az első pakk megjelenése óta különösen kultikus produktumnak tűnik. A megjelölés homályossága a korong performatív erejére mutat rá, s ez részben azzal magyarázható, hogy minden egyes *Stíluspakk*-darab megjelenésekor a lemez köré nem csupán lemezbemutató koncert (*jam*), hanem kifejezetten születésnapi ünneplés is szerveződik a Dürer-kertben. Ez azért is érdekes, mert az öt éve létező üzlet és brand minden éve jubileumi évnek számít, ráadásul minden kifizetett belépő mellé az adott évi pakk az ajándék.

A lemez tehát egy, a szcénában meghatározónak számító közösségi esemény manifesztuma is egyúttal. Már innen nézvést is (válogatott előadók, a Hanyag Elegancia, valamint az esemény maga) a sorozat

ötödik darabja a hazai „underground” rap egyik reprezentatív kiadványaként határozható meg – legalábbis ezzel az igénnyel lép fel. A mennyiségi korlát (LP-terjedelem) mindig leszűkíti egy ilyen produktum lehetőségeit,¹ ezért az csak úgy „képvisel”, „mutat be” vagy „jelenít meg”, hogy soha nem lehet teljes, átfogó igényű. Így – koncepciótól függően ugyan, de – csak a hazai rap egy szűk keresztmetszetét prezentálhatja. Ez alapvetően minden hasonló válogatáslemez sajátossága, ezért szerepük annyiban különbözik a többi lemezétől, hogy az ilyen „gyűjtemények” a zenei szintér önprezentációjának és önlegitimációs kísérleteinek hordozóivá válhatnak.²

A *Stíluspakk V.* már említett aspektusa mellett a „reprezentatív igény” a címválasztás gesztusában is tetten érhető, de amennyiben ez a sorozat elnevezéséből közvetlenül még nem adódna, akkor az albumok struktúrája és az azokon szereplő trackek számtalan tematikus utalása biztosítja a lemez efféle pozícióját a szcénában. Ebben az esetben tehát jól láthatóan nem a hazai rap különbözői irányairól vagy stílusairól van szó, hanem a követendő stílus, a „legitim stílus” gyűjteményéről, csomagjáról. Mindezek alapján kérdés, mi a *Stíluspakk* sorozat tétje (legalább) hazai viszonylatban, illetve hogyan ítéltető meg a centrális helyzetben lévő közvetítés szerepe reprezentatív és komparatív vizsgálat nélkül. Emellett további kérdés az is, miként formálhatunk véleményt egy válogatáslemez-sorozatról úgy, hogy az nehezen függetleníthető az egyéni zenei ízléstől, valamint a rap műfajával szemben támasztott egyéni és csoportelvárásoktól. Ebben az esetben a legkézenfekvőbb megoldást talán az album koncepciója szolgáltatja.

A kiadó önértelmezése³ alapján a *Stíluspakkok* „underground” lemezekként lennének interpretálhatók. Azonban már a fogalom terheltsége és annak használati dilemmái, használhatósági elvei is releváns problémákra mutatnak rá, nem is beszélve arról, hogy az album szövegei felől ez a distinkció egyáltalán nem igazolható vissza. Az ellentmon-

- 1 A *Stíluspakk III.* kivétel, hiszen az duplalemez formájában jelent meg.
- 2 Ennek okán sokkal nagyobb a szelekció tétje, és sokkal fontosabb a szerepük mindenféle közvetítésben (kiváltképp az újabb hallgatók, más szintérről érkezők orientációjára nézve). Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden potenciális hallgató szükségszerűen a válogatáslemezekkel találkozik először, egy-egy ilyen album azonban a megosztási és becsatornázási szokások esetében perdöntőnek bizonyulhat.
- 3 „Erösségünk, hogy csak nálunk szerezhető be – szinte – minden magyar, underground hip-hop előadó cd-je. Megalakulásunk óta nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a földalatti kiadványok gyűjtőhelye legyünk és az aktuális lemezmegjelenéseket dedikálásokkal szoktuk fűszerezni, amik nagy sikerrel zajlanak minden alkalommal.” Lásd www.hanyag-elegancia.hu/uzletrol.

dásoktól sem mentes regiszterektől eltekintve: az album tizenhat tracket tartalmaz, közel ötvenöt percnyi játékidő keretében. Már az előadók listájának áttekintése után elmondható, hogy ez a lemez sem hozott lényegi újítást az első négy albumhoz képest, vagyis a Bloose Broavaz tagjai és néhány MC (például Eckü, Norba) alkotta stabil kánon képezi mindegyik *Stíluspakk* gerincét. Ez eleve több értelmezési sémát kínál fel, az azonban kizárható, hogy az említett előadók mellett „kevésbé ismertek” kapnának szerepet, hiszen vannak visszatérő MC-k (például Busa), de először szerepel Tkyd, aki nemcsak a Bloose, hanem az egész műfaj kezdete óta jelen van. Az sem lenne kifejezetten probléma, hogy az albumkonceptió nem épül valamilyen tematikus egység köré (zenei értelemben sem), az viszont kifogásolható, hogy némelyik track az album „hangulatának”, ha úgy tetszik, flow-jának törési pontja.

Tkyd és Eckü kettőse az albumnyitó dallal (*Hitted*) szerencsés kezdet, mert egy átlagosnak mondható témát (színpad, örökké hip-hop stb.) jár körül úgy, hogy a Tkydtől már-már elvárható, nem ragrímekből építkező gondolatritmust alkotó verzét Eckü verzéje minden ritmikai nehézség és disszonancia nélkül viszi tovább. Itt a refrének felépítése sem tolja ki kínosan a dal kereteit, hanem összhangban marad a klasszikus hangszeres betétekkel operáló beattal (melyet Mr. Joeker jegyez). A következő track a Barbárfivérekhez köthető, olyannyira, hogy el lehetne játszani a gondolattal: nélkülük nem készülhet *Stíluspakk*, a „Barbár” név ráégett a korongra, eddig ugyanis minden lemezen helyük volt. Azt mindenképpen jelezni kell, hogy a hazai rap két olyan szereplőjéről van szó, akiket a kierielt flow és a jellegzetes hang bármikor felismerhetővé tesz (például Deego vagy éppen Diggieman refrénje a *Menetelben*). Az már egyéni megítélés kérdése, hogy ez több album után – minden kísérletezés hiányában – előnyére válik-e egy sematikusnak nevezhető produkciónak. Az viszont érezhető, hogy a programadó *Menetel* itt nem szól másról, mint a Barbárfivérek meneteléséről. Ami ebben igazán érthetetlen, hogy ez téma az egész műfajban teljesen használhatatlan, egy üres pozícióból történő beszéd, amely már annyira telített, hogy ironiába hajlik. Talán éppen ez indokolja, hogy a szöveg első szakaszának (nem kín-, hanem kínos) rímei Deegótól szokatlanul teljesen kopottak, amit az sem ellenpontos, hogy Tibbah szövegének vége kimutat az átlagosságból. Busa Pista *Egyetlen dolog* című alkotása a „szokásos”, a szó legpozitívabb értelmében: olyan nívó, amelyben a zene, a szöveg és a flow egyfajta szóhipnózisban tetőzik. Az album egyik csúcspontja a negyedik dal a korongról: StreetROYAL *V* című

darabja. A lendületes flow és az alap harmonikus lüktetése szinte bármilyen szöveget elbír, kiváltképp akkor, ha egy ilyen egyszerű refrén ennyire integráns részét tudja képezni a szöveg egészének, ahol a *V* jelölő lehetséges – máskülönbön megkopott – referenciái (például „v mint valóság”) újra hallgathatók.

Az első négy dal alapján – minden fenntartás és kritikai megjegyzés ellenére – kirajzolódni látszott egy olyan ív, amely unikálisnak ugyan nem mondható, de akceptálhatóvá tette volna a lemez egészét. Ezt törte meg Day *Ez szóljon* című anyaga. A különös flow hiánya egyáltalán nem lenne kifogásolható, ha az egész nem egy öncélú (a közlési szándék értelmében) közhelyekre építő szöveg lenne.⁴ Ezeket a koncepcionális esetlegességeket némiképp orvosolhatná, ha minden produkció legalább külön-külön, a saját rendszerén belül jól működne, fel lenne építve, azonban ez sem valósult meg. Az album konzisztenciájának további töréspontjait Fakapoe, a Vicc Beatz, Zodiac és az Animal Cannibals szerzeményei jelentik. Mindezt az sem állítja előnyös perspektívába, hogy a záróakkordként elhelyezett, betonbiztosnak mondható DSP-flow eresztő-engedő szimmetrikus szerkezetében rím, ritmus, hangsúly, tartalom és beat – mind hangulati, mind beszédtechnikai értelemben – mértani pontosságú (*Melankólia*). Norba és Bankos duójában *Minden oké*, ahogyan az az *MLKK* idején is volt. Phat *Ilyen egyszerű* című dala pedig a kimért társadalomkritika és a raptársadalom kritikájának játékterében mozog, ahol a tematikus energia a lemez talán legtisztább rímeivel egyesül – ezek a darabok azonban teljesen kimutatnak a lemez teréből egy olyan helyre, ahol annak béklyói nem tompítják fényüket.

Ami egy rövid kritikában egyedüli szempontként említésre érdemes lehet, az talán az albumkonceptió. Ez a *Stíluspakk V.* esetében egyáltalán nem feleltethető meg a szólólemezek lehetséges koherenciájának, s eltér számos jól működő válogatáslemezétől is. Hozzávetőlegesen az album felét teszik ki azok a dalok, amelyek egyéni ízléstől függően ugyan, de önmagukban – önálló produktumként vagy külön szólólemezen – megállnák a helyüket. Egy öt részt megélt válogatásszéria, amely jelezheti a rap műfajának térnyerését a magyar zenei életben, már önmagában is jelentős esemény. Ez jól prezentálja a honi hip-hop kultúra „általános jelenlétét” is, azonban ahhoz, hogy a hip-hop kulturális praxisa széleskörűen reflektálttá válhasson, a minőségi

4 Ezt maga Day az *Atlantiszon* sokkal érdekesebben követte el, aprólékosabban körüljárta a lemez. (Az „összintesség” elmosódó kategóriája irreleváns bármilyen vizsgálatban, nem bizonyul meggyőző erejűnek.)

válogatáslemezek vágyán túl folyamatosan működő kétirányú (szakértő–közönség) kommunikációra és kritikai apparátusra is szükség lenne. Ahhoz, hogy a hip-hop a zenei színterek diskurzusának „komoly” része legyen, először meg kell találnia a saját nyelvét. A kommenteken, a belső fórumokon és a kezdetleges webes felületeken túl egy saját platformot – saját kritikával.

BIBLIOGRÁFIA

2014. szeptember–október

Bibliográfiánk az elmúlt két hónap szépirodalmi alkotásait regisztrálja, gyűjtőköre a lapunk által szemlézett, nyomtatásban is megjelenő folyóiratokra terjed ki – pontosabban azokra, amelyek közülük a 2014. év során napvilágot látnak. Frissessége kizárólag ezek rendszeres beérkezésétől függ: a negyedévi és a határon túli lapok természetüknél fogva hordozzák a csúszás lehetőségét. A korábbi évek gyűjtései a Magyar Irodalmi Repertórium eddig megjelent kötetekben (2003–2006), valamint a www.repertorium.hu honlapon érhetők el.

A feldolgozott folyóiratszámok

2000, 2014. 9., 10.	Irodalmi Jelen, 2014. 10.
Alföld, 2014. 9., 10.	Jelenkor, 2014. 9., 10.
Apokrif, 2014. 3.	Kortárs, 2014. 9., 10.
Élet és Irodalom, 2014. szeptember 5., szeptember 12., szeptember 19., szeptember 26., október 3., október 10., október 17., október 22., október 31.	Liget, 2014. 9., 10.
Életünk, 2014. 9., 10.	Lyukasóra, 2014. 3., 4.
Eső, 2014. 3.	Magyar Napló, 2014. 9., 10.
Ex Symposion, 2014. 1., 2.	Mozgó Világ, 2014. 9., 10.
Ezredvég, 2014. 5.	Műhely, 2014. 5–6.
Forrás, 2014. 9., 10.	Műút, 2014. 5.
Helikon (Kolozsvár), 2014. szeptember 10., szeptember 25., október 10., október 25.	Napút, 2014. 8.
Hévíz, 2014. 3., 4–5.	Palócföld, 2014. 5.
Híd, 2014. 9–10.	Pannonhalmi Szemle, 2014. 3.
Hitel, 2014. 9., 10.	Pannon Tükör, 2014. 4.
Holmi, 2014. 9., 10.	Parnasszus, 2014. 2., 3.
	Partium, 2014. 2.
	Prae, 2014. 1.
	Székelyföld, 2014. 9., 10.
	Tekintet, 2014. 5.
	Tiszatáj, 2014. 9., 10.
	Új Forrás, 2014. 9.
	Várad, 2014. 9.
	Vigilia, 2014. 9, 10,

Vers

1. ACZÉL Géza: *(szino)líra. torzszótár*. alábbi. alábbi. alábbi. = Jelenkor, 9/937–938. p.
2. ACZÉL Géza: *(szino)líra. torzszótár*. alakul. alakulat. alámérül. = Műút, 5/3. p.
3. ACSÁDI Rozália: *staccato*. = Ezredvég, 5/24–25. p.
4. ACSAI Roland: *Beszélgés egy négyévesével*. = Irodalmi Jelen, 10/55. p.
5. ÁDÁM Tamás: *Börgyár*. = Magyar Napló, 9/25. p.
6. ÁDÁM Tamás: *Lakhelyed végleges*. = Magyar Napló, 9/25. p.
7. ÁFRA János: *Nárcisz szerelmei*. = Ex Symposion, 2/38. p.
8. ÁGH István: *A kommunisták különleges ártalmáról*. = Magyar Napló, 10/3–4. p.
9. ALBERT Zsuzsa: *Útinapló*. = Lyukasóra, 3/26. p.
10. ANDRÉ Ferenc: *csomagoló*. = Helikon, szeptember 25., 13. p.
11. ANDRÉ Ferenc: *elszakadó*. = Helikon, szeptember 25., 13. p.
12. ANDRÉ Ferenc: *kibontó*. = Helikon, szeptember 25., 13. p.
13. ANDRÉ Ferenc: *várakozó*. = Helikon, szeptember 25., 13. p.
14. ÁPRILY Lajos: *Kolozsvári éjjel*. = Liget, 9/76. p.
15. ÁPRILY Lajos: *Magányos aktor Kecskeméten*. = Hítel, 9/3–5. p.
16. ASAF, Uri: *forró szél*. = Parnasszus, 3/100. p.
17. ASAF, Uri: *balszáj*. = Parnasszus, 3/100. p.
18. ASAF, Uri: *Immunerő*. = Pannonthalmi Szemle, 3/67. p.
19. ASAF, Uri: *Kígyóméreg*. = Pannonthalmi Szemle, 3/66. p.
20. ASAF, Uri: *A lét hiátus a végtelenben*. = Ex Symposion, 2/50. p.
21. ASAF, Uri: *Sötét lény*. = Pannonthalmi Szemle, 3/65. p.
22. ASAF, Uri: *testvércsillag*. = Parnasszus, 3/100. p.
23. BABICZKY Tibor: *Advent*. = Élet és Irodalom, október 3., 14. p.
24. BABICZKY Tibor: *Az áldozat*. = Élet és Irodalom, október 3., 14. p.
25. BABICZKY Tibor: *Impromptu*. = Élet és Irodalom, október 3., 14. p.
26. BABICZKY Tibor: *A kövek*. = Élet és Irodalom, október 3., 14. p.
27. BÁGER Gusztáv: *Kerti pad*. = Magyar Napló, 9/27. p.
28. BÁGER Gusztáv: *Rögök*. = Magyar Napló, 9/26. p.
29. BÁGER Gusztáv: *A távozó visszatekint*. = Magyar Napló, 9/26. p.
30. BALÁZS F. Attila: *Töredék*. = Új Forrás, 9/83. p.
31. BALÁZS Imre József: *Andorkó Júlia*. = Helikon, október 10., 4. p.
32. BALÁZS Imre József: *Bonus tracks*. = Helikon, október 10., 4. p.
33. BALÁZS Imre József: *Erdélyi Tünde*. = Helikon, október 10., 4. p.
34. BALÁZS Imre József: *Az Ilia-krimi*. = Parnasszus, 3/72. p.
35. BALÁZS Imre József: *Potoczky László*. = Helikon, október 10., 4. p.
36. BALÁZS Imre József: *Szekely Melinda*. = Helikon, október 10., 4. p.
37. BÁLINT Tamás: *Lávsztori*. II/2. rész: Szemtől szemben. = Kortárs, 9/3–4. p.
38. BÁLINT Tamás: *Lávsztori*. III/2. rész: Komolyra fordítva a szót. = Helikon, október 25., 9. p.
39. BALLA Zsófia: *Eső után*. = Székelyföld, 10/14. p.
40. BALLA Zsófia: *Magányban*. = Székelyföld, 10/14–16. p.
41. BALLA Zsófia: *Megint, megint, megint*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 17. p.
42. BALLA Zsófia: *Szegény öreg szívemből*. = Székelyföld, 10/16. p.
43. BALLA Zsófia: *Változat*. = Székelyföld, 10/16. p.
44. BALLA Zsófia: *Végtelen sorok*. I Epitáfium. II Laudatio. III Dies Irae. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 17. p.
45. BARANYI Ferenc: *Ady-idéző*. = Ezredvég, 5/47. p.
46. BARCS János: *Művészi keresztet*. = Napút, 8/98. p.
47. BÁRDOS László: *Arcvonal*. = Parnasszus, 2/95. p.
48. BARNA T. Attila: *Hullaszállítók*. = Hévíz, 3/187. p.
49. BARTFAI Attila Márk: *Izé*. = Prae, 1/60. p.
50. BARTHA Ágnes: *Othello*. = Eső, 3/32. p.
51. BAZSÓ Ádám: *Ami bennünk él*. = Napút, 8/17. p.
52. BECK Tamás: *Csempészballada*. = Mozgó Világ, 9/70–71. p.
53. BECK Tamás: *Ősz, szerelem*. = Mozgó Világ, 9/71. p.
54. BECK Tamás: *Pál utcai fiúk*. = Mozgó Világ, 9/70. p.
55. BENEDEK Miklós: *fél hét. lassan megvirrad*. = Tiszatáj, 10/3–7. p.

56. BENCE Lajos: *Mindent meggyónni*. = Pannonthalmi Tükör, 4/38. p.
57. BEREMÉNYI Géza: *Altwien ábránd*. = Hévíz, 3/171. p.
58. BEREMÉNYI Géza: *Hosszú menet*. = Hévíz, 3/170. p.
59. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 18. (Részbenként vesztet el). Nap. Pártosodnak. Rácsok. Ember! Amit főztél. Nem mindig? Például. Gyerekkor, karácsonyeste. Próbáld meg. = Álföld, 9/23–24. p.
60. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 22. (Mindenét fölteszi). A rettenet. Kilátások. Legalább. Társas. Ne félj! A tavasz. Nyugdíjas idegenvezető. A keresés. Mindenét fölteszi. = Pannonthalmi Szemle, 3/57–58. p.
61. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 23. (Hajtod körbe-körbe). Nem hagy aludni. Kés. ÁVH, séta, 1955. ÁVH, kihallgatósított, 1955. Ügyvéd. Kampány, 2014. Választás, 2014. Kibic. Rácsok. = Holmi, 9/1032–1033. p.
62. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 24. (Mint az elítelt). Forma X. Rendelőben. Haslasztás. Pár-beszéd. Dűnnögő. Születésnapra? Mit? Vallomás. Gyógyítók. Mi a vég? = Jelenkor, 9/929–930. p.
63. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 25. (Ijesztgette a balát). Ifjú költő. Színjáték. Elkövető. Unokájának. Sohase. A jó vers. Nemzedéki. Fiús anya. Madár. = Jelenkor, 9/930–931. p.
64. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszálla*. 28. (A Balkán kapuja?). Alom-előny. Turista. Kampányol. Utca. Kocsma melletti. Még ez is. A város. Az epilógus lírikusa. Folytatás. = 2000, 9/31–32. p.
65. BÍRÓ József: *Mögöttes más*. = Palócföld, 5/9. p.
66. BÍRÓ József: *Újraegysit*. = Palócföld, 5/8. p.
67. BÍRÓ László: *Gurigáznak az ingerek*. = Napút, 8/18. p.
68. BÍRÓ Timea: *Elég legyen*. = Ex Symposion, 1/54. p.
69. BODA László: *Azok az ujjak*. (Balladasztlánk). = Napút, 8/124. p.
70. BODA Magdolna: *Anyám*. = Eső, 3/52. p.
71. BODA Magdolna: *anyám*. = Tiszatáj, 9/3. p.
72. BODA Magdolna: *Apám*. = Eső, 3/53–54. p.
73. BODA Magdolna: *apám*. = Tiszatáj, 9/3–4. p.
74. BODA Magdolna: *esti játék*. = Tiszatáj, 9/4–5. p.
75. BODA Magdolna: *fadoboz*. = Parnasszus, 2/100–101. p.
76. BODA Magdolna: *piacról baza*. = Műút, 5/10. p.
77. BODA Magdolna: *Régi fénykép*. = Eső, 3/52–53. p.
78. BODA Magdolna: *rossz tanuló*. = Parnasszus, 2/101. p.
79. BODA Magdolna: *tájéleírás*. = Parnasszus, 2/100. p.
80. BOLDOGH Dezső: *Áttetszi napját*. = Parnasszus, 2/105. p.
81. BORBÉLY András: *Parasztafantáziák*. = Kortárs, 9/5–7. p.
82. BORDA Réka: *a hanyatlás margójára*. = Élet és Irodalom, október 22., 14. p.
83. BORDA Réka: *kórlap*. = Élet és Irodalom, október 22., 14. p.
84. BORDA Réka: *le chaché*. = Élet és Irodalom, október 22., 14. p.
85. BORSI Miklós: *Déli keringés*. = Eső, 3/49. p.
86. BORSI Miklós: *A kíváncsi vonalai*. = Eső, 3/50. p.
87. BOZÓK Ferenc: *Domoszlói advent*. = Hévíz, 3/186. p.
88. BOZÓK Ferenc: *Kisértetek*. = Lyukasóra, 3/27. p.
89. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Arccal a fénynek*. = Irodalmi Jelen, 10/28–29. p.
90. BUDA Ferenc: *Ha csak estig*. = Forrás, 9/38–40. p.
91. BUDAHÁZI István: *Lengyel Hungarikum*. = Partium, 2/17. p.
92. BUZÁS Huba: *Liliputban*. = Hévíz, 4–5/272. p.
93. CZIGÁNY György: *Abogy titok*. = Magyar Napló, 10/17. p.
94. CZIGÁNY György: *Mándy*. = Magyar Napló, 10/17. p.
95. CZIGÁNY György: *„Miért nem írt Beethoven harmadik tételét az opus 111-es szonátához?”* = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
96. CZIGÁNY György: *Se nyár*. = Magyar Napló, 9/3. p.
97. CSANÁDI Imre: *Dózsa György népe*. = Ezredvég, 5/50–51. p.
98. CSEH Katalin: *Felelet*. = Helikon, szeptember 10., 6. p.
99. CSEH Katalin: *Illúzió*. = Helikon, szeptember 10., 6. p.
100. CSEH Katalin: *Ima*. = Helikon, szeptember 10., 6. p.
101. CSEHY Zoltán: *A csúnya, ragacsos ember*. = Új Forrás, 9/69. p.
102. CSEHY Zoltán: *Elégia*. (nehézkedő nyavalygás és könnyített gyötrelm). = Parnasszus, 3/101–103. p.
103. CSEHY Zoltán: *Kétszer oda, kétszer vissza*. Variációk Madách Egy örült naplója című versének motívumaira. = Palócföld, 5/29–34. p.

104. CSEHY Zoltán: *Kontratenor. (S. X. Pozsony-ban).* = Új Forrás, 9/70. p.
105. CSEHY Zoltán: *A magas cé.* = Új Forrás, 9/71. p.
106. CSEHY Zoltán: *Vo sulcando un mar crudele.* = Új Forrás, 9/70. p.
107. CSEPCSÁNYI Éva: *Utolsó hátraarc.* = Napút, 8/18. p.
108. CSIRKE Zoltán: *Alkohol.* = Napút, 8/104. p.
109. CSIRKE Zoltán: *Angyalszárnynon.* = Napút, 8/104. p.
110. CSIRKE Zoltán: *A változás állandósága.* = Napút, 8/104. p.
111. CSOKONAI Attila: *Kettős gyásznapom. I. II.* = Tekintet, 5/24–25. p.
112. CSOKONAI Attila: *Spanyol rapszódia.* = Ezredvég, 5/18–19. p.
113. CSONTOS János: *Népvándorlás.* = Magyar Napló, 9/3. p.
114. DEBRECZENY György: *a lakcipőmre gondolk.* = Prae, 1/61–62. p.
115. DEBRECZENY György: *lelepleztük a srácpontyot.* = Irodalmi Jelen, 10/63–64. p.
116. DELI Mihály: *Egy nap baladék.* = Napút, 8/95. p.
117. DELI Mihály: *A fáraó diadala.* = Napút, 8/95. p.
118. DELI Mihály: *Fekete éjszánkák zenéje.* = Napút, 8/94. p.
119. DELI Mihály: *Ha majd.* = Napút, 8/94. p.
120. DELI Mihály: *Hokusai búcsúja a világtól.* = Napút, 8/94. p.
121. DELI Mihály: *Az idő rejtekén.* = Napút, 8/95. p.
122. DELI Mihály: *A könyvtárban.* = Napút, 8/94. p.
123. DELI Mihály: *Néma ítélet.* = Napút, 8/94. p.
124. DELI Mihály: *Vers.* = Napút, 8/95. p.
125. DEMUS Gábor: *A falu az Ipolytarnóc.* = Holmi, 9/1088–1089. p.
126. DEMUS Gábor: *Tengersok időm lebetett.* = Holmi, 9/1086–1087. p.
127. DERES Kornélia: *Porz-Wahn.* = Tiszatáj, 9/37. p.
128. DEZSŐ Katalin: *Holtomig Londonig.* = Hévíz, 4–5/302. p.
129. DEZSŐ Katinka: *BeszűRódés.* = Napút, 8/16. p.
130. DEZSŐ Márton: *Egy természetfeletti brin-ga alkonya.* = Hévíz, 3/181. p.
131. DOBAI Lili: *Consolatio mystica.* Zsoltár női hangra. = Vigilia, 9/670–671. p.
132. DOBAI Mihály: *Emlékező tisztások.* = Parnasszus, 3/61. p.
133. DOBAI Péter: *Albert Camus (1913–1960) emlékében.* A. S. N. 100. = Parnasszus, 2/42. p.
134. DOBAI Péter: *Ars poetica ars poetica helyett.* = Parnasszus, 2/39. p.
135. DOBAI Péter: *„Caminante No Hay Camino.”* = Parnasszus, 2/40. p.
136. DOBAI Péter: *DP.* = Kortárs, 10/4. p.
137. DOBAI Péter: *Életem bobózatának hívó bóca voltam.* = Kortárs, 10/3. p.
138. DOBAI Péter: *Emlékek az internátusból.* = Parnasszus, 2/40–41. p.
139. DOBAI Péter: *Farsang és feltámadás.* = Parnasszus, 2/43. p.
140. DOBAI Péter: *A filozófiát akartam hazának.* = Parnasszus, 2/37. p.
141. DOBAI Péter: *Küzdelem az állapottal.* = Parnasszus, 2/44. p.
142. DOBAI Péter: *Elke magyarnak lett bová, ha volt se?* = Kortárs, 10/4–5. p.
143. DOBAI Péter: *Az önugyanazság és az önudvarképesség kegyelme.* = Parnasszus, 2/39. p.
144. DOBAI Péter: *Rohanok sétálni orvosi tanácsra.* = Parnasszus, 2/45. p.
145. DOBAI Péter: *Szavakkal akarjuk elmondani azt is, amit nem tudunk a szavainkról.* = Parnasszus, 2/46. p.
146. DOBAI Péter: *Tékozló vigiliák rózsasortűz.* = Parnasszus, 2/41. p.
147. DOBAI Péter: *Vajon sikerül-e majd ez a nyár is?* = Kortárs, 10/5. p.
148. DOBAI Péter: *A valóság.* = Parnasszus, 2/38–39. p.
149. DOBAI Péter: *Útrahívás.* = Kortárs, 10/3–4. p.
150. DOMJÁN Gábor: *Csökkenő kereslet.* = Jelenkor, 10/1100. p.
151. DOMJÁN Gábor: *Itt fogok elesni.* = Jelenkor, 10/1099. p.
152. DOMJÁN Gábor: *A megfelelő mélység.* = Jelenkor, 10/1099–1100. p.
153. DOMJÁN Gábor: *Társadalomismeret.* = Jelenkor, 10/1098–1099. p.
154. DÖBRENTEI Kornél: *Háromputtonyos bordal.* = Lyukasóra, 3/19. p.
155. ÉBERT Tibor: *Rókapófa és Szulejmán.* = Hitel, 10/50–52. p.
156. ÉBERT Tibor: *Sívataglét.* = Lyukasóra, 3/27. p.
157. EGYED Emese: *Leckenapok Gergővel.* Kemkem. A messze, a most. = Helikon, szeptember 25., 9. p.
158. EVELLEI Kata: *Egy henteshez.* = 2000, 10/37. p.

159. EVELLEI Kata: *A hibás Buddha.* = 2000, 10/39. p.
160. EVELLEI Kata: *Kikötő.* = 2000, 10/30. p.
161. EVELLEI Kata: *A költő hallgatag.* (Az aszszony ingatag dallamára). = 2000, 10/31. p.
162. EVELLEI Kata: *[Sírvers].* = 2000, 10/38. p.
163. EVELLEI Kata: *Virág a porban.* = 2000, 10/23. p.
164. FABÓ Kinga: *Egykorom.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
165. FABÓ Kinga: *Egy öngyilkos tükörkép.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
166. FABÓ Kinga: *A Süskind-parfüm.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
167. FABÓ Kinga: *Zugszál.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
168. FARCZÁDI Ali: *Ali.* = Helikon, október 10., 13. p.
169. FARCZÁDI Ali: *Bajnokok éjele.* = Helikon, október 10., 13. p.
170. FARCZÁDI Ali: *Felbök.* = Helikon, október 10., 13. p.
171. FARKAS Arnold Levente: *a r.* = Tiszatáj, 10/17. p.
172. FARKAS Arnold Levente: *az.* = Tiszatáj, 10/18. p.
173. FARKAS Arnold Levente: *az.* = Tiszatáj, 10/18–19. p.
174. FARKAS Arnold Levente: *jer.* = Tiszatáj, 10/17. p.
175. FARKAS Arnold Levente: *kel.* = Tiszatáj, 10/19. p.
176. FARKAS Arnold Levente: *mát.* = Tiszatáj, 10/17–18. p.
177. FARKAS Gábor: *Apa telefonál.* = Partium, 2/31. p.
178. FARKAS Gábor: *Kérek egy cumit.* = Partium, 2/31. p.
179. FARKAS Kristóf Liliom: *Janus.* William Blake. „Bill” Blake. = Helikon, október 25., 12. p.
180. FARKAS Kristóf Liliom: *lukas emlék.* = Helikon, október 25., 12. p.
181. FARKAS WELLMANN Endre: *Húsbagyó-kedd.* = Hévíz, 4–5/266. p.
182. FAZEKAS István: *Balassi-strófák Úrnapján.* = Partium, 2/14. p.
183. FAZEKAS István: *Esti séta nélkül.* = Partium, 2/15–16. p.
184. FAZEKAS István: *Halottak napján.* = Partium, 2/16. p.
185. FAZEKAS István: *Tihanyi szökdelő.* = Partium, 2/16. p.
186. FECSKE Csaba: *Burjánzik tovább.* = Parnasszus, 2/93. p.
187. FECSKE Csaba: *Camille Corot: Coubroni emlék.* = Vigilia, 10/757. p.
188. FECSKE Csaba: *Csak egyszer.* = Palócföld, 5/5. p.
189. FECSKE Csaba: *Csipetnyi só a sebre.* = Műút, 5/11. p.
190. FECSKE Csaba: *A csönd két oldala.* = Parnasszus, 2/92–93. p.
191. FECSKE Csaba: *Ha beszélni kezd.* = Vigilia, 10/757–758. p.
192. FECSKE Csaba: *Etűdök.* = Partium, 2/5–6. p.
193. FECSKE Csaba: *Hajnal.* = Vigilia, 10/758. p.
194. FECSKE Csaba: *Magadra hagylak.* = Palócföld, 5/6. p.
195. FECSKE Csaba: *A nincs szépsége.* = Parnasszus, 2/93. p.
196. FECSKE Csaba: *Síró téhen.* = Palócföld, 5/7. p.
197. FECSKE Csaba: *Tört/ének.* = Parnasszus, 2/92. p.
198. FEKETE Vince: *Andorkó Júlia.* = Helikon, október 10., 5. p.
199. FEKETE Vince: *Benő Attila.* = Helikon, október 10., 5. p.
200. FEKETE Vince: *Karácsonyi Zsolt.* = Helikon, október 10., 5. p.
201. FEKETE Vince: *Kovács Levente.* = Helikon, október 10., 4–5. p.
202. FEKETE Vince: *Szántai János.* = Helikon, október 10., 5. p.
203. FEKETE Vince: *A világ újra.* = Hévíz, 3/193–194. p.
204. FEKETE Vince: *Zsigmond Andrea.* = Helikon, október 10., 4. p.
205. FELLINGER Károly: *Alibi-bili.* = Parnasszus, 2/112. p.
206. FELLINGER Károly: *Apokrif.* = Parnasszus, 2/113. p.
207. FELLINGER Károly: *Ha úgy vesszük.* = Parnasszus, 2/112. p.
208. FELLINGER Károly: *Finálé.* = Palócföld, 5/14. p.
209. FELLINGER Károly: *Húsvét előtt.* = Új Forrás, 9/73. p.
210. FELLINGER Károly: *Lék.* = Új Forrás, 9/72. p.
211. FELLINGER Károly: *Mert.* = Palócföld, 5/15. p.
212. FELLINGER Károly: *Nagyítás.* = Parnasszus, 2/113. p.
213. FELLINGER Károly: *Ősz.* = Új Forrás, 9/72. p.
214. FENYVES Marcell: *Arcok nudli királyságából.* = Parnasszus, 2/110–111. p.
215. FENYVES Marcell: *Sírszalonna.* (mint(h) aszöveg tizenegy gyufaszálból). (verecke). (sírszalonna). = Életünk, 9/8–9. p.

216. FENYVES Marcell: *Szindbád – lüzerség dícsérete*. = Életünk, 9/6–7. p.
217. FENYVESI Orsolya: *Az átok*. = Prae, 1/40. p.
218. FENYVESI Orsolya: *A fennsíkon*. = Tiszatáj, 9/23. p.
219. FENYVESI Orsolya: *Kalendárium*. = Tiszatáj, 9/23. p.
220. FENYVESI Orsolya: *Egy másik nap*. = Prae, 1/40. p.
221. FENYVESI Ottó: *Bada*. = Prae, 1/36. p.
222. FENYVESI Ottó: *Lackó*. = Prae, 1/37. p.
223. FENYVESI Ottó: *Penavín tanárnővel Szűnyoghéknál Lendván*. = Prae, 1/38. p.
224. FENYVESI Ottó: *Rövidre vágva*. = Prae, 1/35. p.
225. FERENCZ Imre: *Hitvány idő*. = Székelyföld, 9/22. p.
226. FERENCZ László: *Ballada-törredék*. = Parnasszus, 3/105. p.
227. FERENCZ László: *És egyszer*. = Parnasszus, 3/105. p.
228. FERENCZ László: *P. B. portréjára*. = Parnasszus, 3/104. p.
229. FERENCZ László: *Zs. fotóira*. = Parnasszus, 3/104. p.
230. FILIP Tamás: *A képzelet látogatói*. = Palócföld, 5/3. p.
231. FILIP Tamás: *Özönvíz*. = Magyar Napló, 9/4. p.
232. FILIP Tamás: *Vesztég maradni*. = Palócföld, 5/4. p.
233. GÁL Sándor: *Estéli fuvallat*. = Magyar Napló, 10/23. p.
234. GÁL Sándor: *Hangtalan zuhanás*. = Magyar Napló, 10/23. p.
235. GÁL Sándor: *Kilenc táltos pentaton subogása*. = Parnasszus, 2/114–115. p.
236. GÁL Sándor: *A történet*. = Magyar Napló, 10/24. p.
237. GÁL Sándor: *A vers*. = Magyar Napló, 10/24. p.
238. GÁLLA Edit: *Haragszós*. = Helikon, szeptember 25., 12. p.
239. GÁLLA Edit: *A látogató*. = Napút, 8/19. p.
240. GÁLLA Edit: *Torz ima*. = Helikon, szeptember 25., 12. p.
241. GÁLLA Edit: *Vadsparkban*. = Prae, 1/54. p.
242. GARACZI László: *Hétfő hajnal*. = Ex Symposion, 2/33. p.
243. GÉCZI János: *Cigányok*. = Ex Symposion, 1/2. p.
244. GÉCZI János: *Török*. = Parnasszus, 3/50–52. p.
245. G[ÉHER] István László: *Belső tenger*. (vilanella). = 2000, 10/27. p.
246. G[ÉHER] István László: *[Egymondatos eposz]*. = 2000, 10/39. p.
247. G[ÉHER] István László: *Hogy elérjek az Árpád-sávig*. = 2000, 10/21–22. p.
248. G[ÉHER] István László: *Az ismeretlen költő kriptára spórol*. = Liget, 9/74. p.
249. G[ÉHER] István László: *Kant-Dal*. Panszoló kislány dallamára. = 2000, 10/31–32. p.
250. G[ÉHER] István László: *A repülő szőnyegből*. 62. Jákóhoz. (tróchaikus csonka tetrameter, Hermann-híd, negyedik sorban rontott Havet-hiddal). 64. Jogi eset. (kallimakhoszi öt ütemű csonka trócheus, penthemimerésszel). 68. Az erdő szerelme. (tróchaikus dimeter+itüphallikus). 69. Ars poetica. (itüphallikus+tróchaikus dimeter). 71. Költöző sorok. (egy lábú trócheus). 72. Góg. (két lábú csonka trócheus – krétikus). 74. Egyhangúság (hármast-negyedfeles trócheus). = Apokrif, 3/25–27. p.
251. G[ÉHER] István László: *A Repülő szőnyegből. (japán formák)*. 202. Tájcsitu (haiku). 203. Első pillanat (haiku csupa rövid szótaggal). 204. cím nélkül (haiku – szabí). 205. cím nélkül (haiku – vabi). 206. cím nélkül (haiku – avare). 207. cím nélkül (haiku – jugen). 208. Fénykép (konvex haiku). 209. Áttűnés (tanka). 210. A plátán (csóka). 211. Möbiusz (szedóka). = Pannohalmi Szemle, 3/59–61. p.
252. G[ÉHER] István László: *A repülő szőnyegből. (matematikai formák)*. 227. Madárdal. (cinquain). 228. Skizofréria. (riktameter). 229. Külön halál. (diatelle). = Parnasszus, 3/98–99. p.
253. G[ÉHER] István László: *A repülő szőnyegből. (refrénes formák)*. 177. Tengeri triolett (első triolett). 178. Angyalí üdv (második triolett). 179. Trubadúrdal (rondel). 180. Tűztánc (első rondosimple). 181. Rejtett szerelmem (második rondosimple). 182. Limányi-alba (rondodouble). = Mozgó Világ, 10/50–53. p.
254. G[ÉHER] István László: *Szappanbuboréksírvér*. = 2000, 10/38. p.
255. G[ÉHER] István László: *[Szlogen]*. = 2000, 10/34. p.
256. G[ÉHER] István László: *Szonett a díkjiosztóra*. = 2000, 10/41. p.
257. G[ÉHER] István László: *Egy talált tárgy megtisztításának megtisztítása*. (kísérlet). = 2000, 10/17. p.
258. GELENCSE Milán: *Afrikában*. = Hévíz, 4–5/295. p.
259. GELENCSE Milán: *Katonasírató*. = Pannon Tükör, 4/25. p.

260. GEREVICH András: *Anna*. = Ex Symposion, 2/29. p.
261. GLÁSER Diána: *Ketten egy konzervdobozban*. = Magyar Napló, 10/45. p.
262. GLÁSER Diána: *Közbenjárás*. = Magyar Napló, 10/45. p.
263. GLÁSER Diána: *Zőrej*. = Magyar Napló, 10/45. p.
264. GOMBÁR Endre: *Az időmérők megzavarodtak*. = Lyukasóra, 3/35. p.
265. GÖKHAN, Ayhan: *A hajnal tartogatott önzetelnek*. = Parnasszus, 2/ 96. p.
266. GÖKHAN, Ayhan: *Jascha Heifetz emlékére*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 14. p.
267. GÖKHAN, Ayhan: *Másik élet*. = Parnasszus, 2/ 96. p.
268. GÖKHAN, Ayhan: *Merénylet*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 14. p.
269. GÖKHAN, Ayhan: *Milyen beszélgetések*. Izsó Zitának. = Holmi, 10/1247. p.
270. GÖKHAN, Ayhan: *Siennai Szent. Asszonyok szövik*. = Vigilia, 9/671. p.
271. GÖKHAN, Ayhan: *Siennai Szent. Kórház*. = Vigilia, 9/672. p.
272. GÖKHAN, Ayhan: *Siennai Szent. Súlyos*. = Vigilia, 9/672. p.
273. GÖMÖRI György: *„Balassi! Balassi!”*. = Parnasszus, 2/90. p.
274. GÖMÖRI György: *Ibsen Budapesten*. (Fiktív naplóresztlet). = Parnasszus, 2/90. p.
275. GÖMÖRI György: *Igazságok a hazugságról*. = Élet és Irodalom, október 10., 14. p.
276. GÖMÖRI György: *Kerek évfordulóra*. = Tekintet, 5/33. p.
277. GÖMÖRI György: *Egy kozmológia margójára*. = Élet és Irodalom, október 10., 14. p.
278. GÖMÖRI György: *Négysoros*. = Élet és Irodalom, október 10., 14. p.
279. GÖMÖRI György: *Üzenet a múltból*. = Élet és Irodalom, október 10., 14. p.
280. GULISIO Tímea: *Exit only*. = Helikon, október 10., 10. p.
281. GULISIO Tímea: *Hite(l)t(e)lenek*. = Ezredvég, 5/15. p.
282. GULISIO Tímea: *Kamat(y)*. = Helikon, október 10., 10. p.
283. GULISIO Tímea: *K. O.* = Ezredvég, 5/15. p.
284. GULISIO Tímea: *Pirru(l)ett*. = Helikon, október 10., 10. p.
285. GULISIO Tímea: *Tűzparancs*. = Helikon, október 10., 10. p.
286. GYÁRFÁS Endre: *Epigrammák*. Föld. Vár. Emlékmű. Ellenség. Leves. Légyvi(g)asz. Mechanika. Koporsófelirat. = Ezredvég, 5/27–28. p.
287. GYÖRE Imre: *Petőfi estéje*. = Ezredvég, 5/37–40. p.
288. GYÖRI Krisztina: *Egy búcsúzás margójára*. = Magyar Napló, 10/41. p.
289. GYÖRI Krisztina: *Döntések és következmények*. = Magyar Napló, 10/40. p.
290. GYÖRI László: *Maskara*. = Alföld, 10/33. p.
291. GYÖRI László: *Ringanak a rózsák*. = Alföld, 10/34. p.
292. GYÖRI László: *Semper idem*. = Alföld, 10/33–34. p.
293. GYÖRI László: *Szamarbőr*. = Alföld, 10/32. p.
294. GYÖRI Orsolya: *Egy régen volt kasszírón*. = Liget, 10/18. p.
295. HADABÁS Ildikó, H.: *Éjszakai átváltozások*. = Életünk, 9/69–70. p.
296. HADABÁS Ildikó, H.: *Érted is szól*. (1914–1918). = Pannon Tükör, 4/74. p.
297. HADABÁS Ildikó, H.: *Gyermekkori törredékek az eszmélés idejéből*. (1956–1960). = Életünk, 9/68–69. p.
298. HAJÓS János: *Alvilági álmok, avagy Bagatellizmus a földalattin*. = Helikon, szeptember 10., 12. p.
299. HALASI Zoltán: *Napozóprics*. = Holmi, 10/1245–1246. p.
300. HALASI Zoltán: *A szerénységről*. = Holmi, 10/1244. p.
301. HALMAI Tamás: *A mese bőse*. Békési Pál emlékének. = Holmi, 10/1243. p.
302. HANDI Péter: *Egérút*. = Liget, 9/32. p.
303. HANDI Péter: *Szörnyű este volt*. = Liget, 9/32. p.
304. HARCOS Bálint: *Édestestvér*. = Ex Symposion, 2/68. p.
305. HARCOSA Béla: *Amikor*. = Eső, 3/54. p.
306. HARCOSA Béla: *Két anyavers*. = Eső, 3/54–55. p.
307. HARCOSA Béla: *Lasztás*. = Eső, 3/55. p.
308. HARCOSA Béla: *Meggyfák*. = Eső, 3/56. p.
309. HARKAI Vass Éva: *Naplóversek*. 2012. augusztus 6. hétfő. Klima(x). = Parnasszus, 2/91. p.
310. HAZAI Attila: *[A csőnd]*. = Hévíz, 4–5/306. p.
311. HAZAI Attila: *[Nem ástam aranyat Alaszkában]*. = Hévíz, 4–5/307. p.
312. HAZAI Attila: *[Nem szabad erőlködni]*. = Hévíz, 4–5/304. p.
313. HAZAI Attila: *[Úgy ahogy állt]*. = Hévíz, 4–5/305. p.
314. HAZAI Attila: *[Üres székek]*. = Hévíz, 4–5/303. p.
315. HECKER Héla: *Séta*. = Eső, 3/48–49. p.
316. HECKER Héla: *Szavaim*. = Eső, 3/48. p.

317. HIZSNYAI Zoltán: *(alapvetés)*. = Új Forrás, 9/60–62. p.
318. HORGAS Béla: *Megnyílik*. = Liget, 9/16–17. p.
319. HYROSS Ferenc: 4/6. = Apokrif, 3/35. p.
320. HYROSS Ferenc: *Súly és tömeg*. = Apokrif, 3/32–33. p.
321. IANCU Laura: *Síkok*. = Hítel, 10/44. p.
322. IANCU Laura: *Szerda*. = Hítel, 10/45. p.
323. IANCU Laura: *Talán föl sem állok már*. = Hítel, 10/44–45. p.
324. ILLYÉS Gyula: *Délben*. = Liget, 10/85. p.
325. ILLYÉS Gyula: *Dózsa György beszéde a ceglédi piacon*. = Ezredvég, 5/6–64. p.
326. JAHODA Sándor: *[cím nélkül]*. = Prae, 1/59. p.
327. JASSÓ Judit: *„Arnyak fürdője”* (Petri Gy.). (A világ a klimax). (Nem bibliai idöket). (Grafitszürke vászon). = Holmi, 10/1133. p.
328. JASSÓ Judit: *Tadeum*. = Műút, 5/19. p.
329. JÁSZ Attila: *Átiratok*. Myth&Co. jég alatti szürke. Narc&Psych. a tükör túoldalán. Narc&Psych. = Hévíz, 4–5/279. p.
330. JÁSZ Attila: *csak a tenger. Daid&Ikar*. = Vigilia, 9/669. p.
331. JÁSZ Attila: *batvan részlet plusz*. = Irodalmi Jelen, 10/59. p.
332. JÁSZ Attila: *változatlanul hullámzik. Orph&Eur*. = Vigilia, 9/669. p.
333. JENEI Gyula: *Átjárók istenhez*. = Mozdó Világ, 10/57–58. p.
334. JÓNÁS Tamás: *Álmos valóság*. = Liget, 9/25. p.
335. JÓNÁS Tamás: *Altató* = Székelyföld, 10/22. p.
336. JÓNÁS Tamás: *Bejegyzés*. = Székelyföld, 10/22. p.
337. JÓNÁS Tamás: *Elég!* = Székelyföld, 10/23. p.
338. JÓNÁS Tamás: *Fogyjon az út, társak, sies-sünk!* = Székelyföld, 10/21. p.
339. JÓNÁS Tamás: *Isten folyamatban*. = Ex Symposium, 1/24–27. p.
340. JÓNÁS Tamás: *Keresetlen találmány*. = Székelyföld, 10/21–22. p.
341. JÓNÁS Tamás: *Nyolcadik napon*. = Holmi, 10/1257. p.
342. JÓNÁS Tamás: *Újbóld*. = Holmi, 10/1257. p.
343. JUHÁSZ Anikó: *Csatamező*. = Vigilia, 10/762. p.
344. JUHÁSZ Anikó: *Kesztől*. = Vigilia, 10/764. p.
345. JUHÁSZ Anikó: *S lenéz az Isten a háborúra...* = Vigilia, 10/763. p.
346. JUHÁSZ Anikó: *A teremtés csöndje*. = Vigilia, 10/763–764. p.
347. JUHÁSZ Ferenc: *Áldás-kérés*. = Forrás, 9/16. p.
348. KAJ Ádám: *Porta heroum*. A város felől. Két katona. H.M. lovát ugratja. Imádság kapu alatt. A montellói fa. = Pannon Tükör, 4/85–87. p.
349. KALÁSZ István: *Költő ostrom idején*. = Magyar Napló, 9/5. p.
350. KÁNTOR Péter: *Találkozás egy régi nagy barcossal*. In memoriam Orbán Ottó. = Holmi, 10/1155–1156. p.
351. KARÁCSONYI Zsolt: *Balázs Imre József*. = Helikon, október 10., 5. p.
352. KARÁCSONYI Zsolt: *Fekete Vince*. = Helikon, október 10., 5. p.
353. KARÁCSONYI Zsolt: *Gál Attila*. = Helikon, október 10., 5. p.
354. KARÁCSONYI Zsolt: *Teatrológus sírfelirata*. = Helikon, október 10., 5. p.
355. KARÁCSONYI Zsolt: *Zsuzsanna a túlban*. = Helikon, október 10., 5. p.
356. KARÁDI Márton: *Belsőépítész*. = Hítel, 10/78. p.
357. KARÁDI Márton: *Belsőépítész*. = Mozdó Világ, 9/65–66. p.
358. KARÁDI Márton: *Belsőépítész*. = Pannonhalmi Szemle, 3/69–70. p.
359. KARÁDI Márton: *Fény*. = Pannonhalmi Szemle, 3/68. p.
360. KARÁDI Márton: *Kilégzés*. = Hítel, 10/77. p.
361. KARÁDI Márton: *Lucas Marcos első útja Etiópiába*. = Hítel, 10/77. p.
362. KARÁDI Márton: *Utolsó ítélet*. = Mozdó Világ, 9/64–65. p.
363. KARÁDI Márton: *Ünnep*. = Mozdó Világ, 9/64. p.
364. KARÁDI Márton: *A visszaút nyugalma*. = Mozdó Világ, 9/66. p.
365. KARAFIÁTH Orsolya: *Bestiárium: A holdkóros*. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
366. KARAFIÁTH Orsolya: *Bestiárium: A kölyök*. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 17. p.
367. KARDOS Ferenc: *Dédapám*. = Pannon Tükör, 4/26. p.
368. KASSÁK Lajos: *Honvágy*. = Liget, 10/84. p.
369. KELEMEN Lajos: *Meccslabda*. = Parnasszus, 3/53. p.
370. KEMENCZY Judit: *Egy kolostorszobában*. = Parnasszus, 2/61–62. p.
371. KÉPES Gábor: *Webkettes apokalipszis*. (egy vers a spamszűrőből). = Ezredvég, 5/23. p.
372. KERBER Balázs: *Kései kivonulás*. = Apokrif, 3/29. p.
373. KERÉK Imre: *Parafrázisok két Csanádi Imre-versre*. Édes ősz. Őszi madár. = Magyar Napló, 10/31. p.

374. KERESZTESI József: *Shackleton-keringő*. = Hévíz, 4–5/300–301. p.
375. KESZTHELYI Rezső: *Kirakós*. = Élet és Irodalom, október 22., 17. p.
376. KESZTHELYI Rezső: *Sorsminta*. = Parnasszus, 2/64. p.
377. KINCSES Edit: *Homokóra homlokodra*. = Napút, 8/105. p.
378. KINCSES Edit: *Percritkulás*. = Napút, 8/105. p.
379. KIRÁLY Farkas: *Balázs Imre Józsefre*. = Helikon, október 10., 5. p.
380. KIRÁLY Farkas: *Felméri Zsuzsára*. = Helikon, október 10., 6. p.
381. KIRÁLY Farkas: *Karácsony Zsoltra*. = Helikon, október 10., 5. p.
382. KIRÁLY Farkas: *Márkus Barbarossa Jánosra*. = Helikon, október 10., 5. p.
383. KIRÁLY Farkas: *Szenkovic Enikőre*. = Helikon, október 10., 5. p.
384. KISS Benedek: *Az este korma*. = Pannon Tükör, 4/58. p.
385. KISS Benedek: *Halvány csillag mellett*. = Pannon Tükör, 4/59. p.
386. KISS Benedek: *Levél egy százéves halottbó*. = Pannon Tükör, 4/57. p.
387. KISS OTTÓ: *Csoki*. = Eső, 3/3. p.
388. KONCZEK József: *elfolyt gyöngysor*. = Te-kintet, 5/34. p.
389. KORÁNYI Mátyás: *Előre az irodalomtudományok Endréig!* = Irodalmi Jelen, 10/65. p.
390. KORÁNYI Mátyás: *Szombaton*. = Hévíz, 4–5/265. p.
391. KORIS Anna: *Későn*. Eric Johnsonnak. = Holmi, 10/1247–1248. p.
392. KORIS Anna: *Kis nomád dal*. = Holmi, 10/1248. p.
393. KOVÁCS András Ferenc: *Székely János íróasztala*. In memoriam Sz. J. (1929–1992) = Holmi, 10/1134. p.
394. KOVÁCS Kristóf: *Beváros*. = Vigilia, 9/686–687. p.
395. KOVÁCS Kristóf: *És ezt elhagyni*. = Vigilia, 9/687. p.
396. KOZÁK Vilma: *fáj*. = Napút, 8/101. p.
397. KOZÁK Vilma: *nem is*. = Napút, 8/101. p.
398. KOZÁK Vilma: *sír*. = Napút, 8/101. p.
399. KOZÁK Vilma: *találkozás*. = Napút, 8/101. p.
400. KÖLCSEY Ferenc: *Zrínyi második éneke*. = Liget, 9/78. p.
401. KÖSZEGHY Anna: *VII. (megmaradt)*. = Mozdó Világ, 9/68–69. p.
402. KÖSZEGHY Anna: *VIII. (látszatra)*. = Mozdó Világ, 9/69. p.
403. KÖSZEGHY Anna: *LX. (csészékben)*. = Mozdó Világ, 9/69. p.
404. KÖSZEGHY Anna: *X. (látatón)*. = Mozdó Világ, 9/69. p.
405. KÖSZEGHY Anna: *a párna nem*. = Mozdó Világ, 9/70. p.
406. KUKORELLY Endre: *Amit befejezel*. = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
407. KUKORELLY Endre: *Billeg a füst*. = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
408. KUKORELLY Endre: *Emlékszem, ahogy felbúztam a szemöldököm*. = Parnasszus, 3/96. p.
409. KUKORELLY Endre: *Hegesztés, heg, Hegel, hegedűtök*. Alakítások. Hűtőgép (5/2/4/3/4). Muto (5x5x5). A neje is ott volt a barátomnak (1x1x1). Sziv/Szondy sarok (7/7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23). = Prae, 1/63–65. p.
410. KUKORELLY Endre: *H.Ö.L.D.E.R.L.I.N.-szétiratok*. Patmos. Vanini. Andenken. Wie wenn am Feiertage... Der Jünnngling an die klugen Ratgeber. = Jelenkor, 9/932–936. p.
411. KUKORELLY Endre: *Inkább még visszafordulok*. = Parnasszus, 3/95. p.
412. KUKORELLY Endre: *Ki az aki*. = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
413. KUKORELLY Endre: *Módszer*. = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
414. KUKORELLY Endre: *Vas*. = Élet és Irodalom, október 3., 17. p.
415. KÜRTI László: *akit sosem várnak*. = Partium, 2/8. p.
416. KÜRTI László: *a belvöztől*. = Eső, 3/50–51. p.
417. KÜRTI László: *eső napok jönnek*. = Eső, 3/51. p.
418. KÜRTI László: *fűsű helyett*. = Partium, 2/8. p.
419. KÜRTI László: *harminc fölött*. = Magyar Napló, 9/33. p.
420. KÜRTI László: *karácsonyi üdvözlét*. = Magyar Napló, 9/33. p.
421. KÜRTI László: *meditáció*. = Partium, 2/9. p.
422. KÜRTI László: *a négynullabármás szalkai IC-n*. = Magyar Napló, 9/33. p.
423. KÜRTI László: *szándékol baleset*. = Magyar Napló, 10/39. p.
424. LACKFI János: *Ember embernek*. = Lyukasóra, 3/3. p.
425. LACKFI János: *Kéretlen jó tanácsok művészeknek*. Gárdonyi titkos naplóját olvasva. = Lyukasóra, 3/3. p.
426. LACKFI János: *Kiballgatás*. = Lyukasóra, 3/2. p.
427. LACKFI János: *Variációk*. 1. Tártyilagos. 2. Drámai. 3. Himnikus. = Lyukasóra, 3/2. p.
428. LADIK Katalin: *Abog a szádból ér*. = Kortárs, 10/15. p.

429. LADIK Katalin: *Csak az eső hangja*. = Kortárs, 10/15. p.
430. LADIK Katalin: *Ezüstös lárvaként*. = Kortárs, 10/15. p.
431. LADIK Katalin: *Érzed, amikor bejövök az ablakon*. = Kortárs, 10/15. p.
432. LADIK Katalin: *A lepedőn hold izzad*. = Kortárs, 10/15. p.
433. LADIK Katalin: *Mint aki bazaért*. = Parnasszus, 2/63. p.
434. LADIK Katalin: *A víz tanított meg rá*. = Kortárs, 10/15. p.
435. LÁNGI Péter: *Két emlékmű*. Az első. A második. = Pannon Tükör, 4/29–30. p.
436. LÁSZLÓ Noémi: *Erdélyi Tünde sírjára*. = Helikon, október 10., 6. p.
437. LÁSZLÓ Noémi: *Filep Judit kenotáfiumára*. = Helikon, október 10., 6. p.
438. LÁSZLÓ Noémi: *Gál László túrbéjére*. = Helikon, október 10., 6. p.
439. LÁSZLÓ Noémi: *Levegő*. = Székelyföld, 10/5–6. p.
440. LÁSZLÓ Noémi: *Zsigmond Andrea mauzóleumára*. = Helikon, október 10., 6. p.
441. LÁZÁR Balázs: *Apamorgó*. = Magyar Napló, 10/36. p.
442. LÁZÁR Balázs: *Csokoládé*. = Eső, 3/14–15. p.
443. LÁZÁR Balázs: *Éppen Szolnoknál*. = Magyar Napló, 10/37. p.
444. LÁZÁR Balázs: *fehér*. = Magyar Napló, 10/37. p.
445. LÁZÁR Balázs: *Még nyár van*. = Parnasszus, 3/115. p.
446. LÁZÁR Balázs: *Tao*. = Magyar Napló, 10/36. p.
447. LÁZÁR Bence András: *Negyedjére mondod*. = Parnasszus, 2/102. p.
448. LÁZÁR Bence András: *A régi királyok*. = Tiszatáj, 9/21–22. p.
449. LÁZÁR Bence András: *Rózsák nyílnak a balkonon*. = Parnasszus, 2/103. p.
450. LÁZÁR Bence András: *Túlzás nélkül senki másra*. = Tiszatáj, 9/21. p.
451. LENGYEL Géza: *Hetvenen túl*. = Ezredvég, 5/25. p.
452. LESI Zoltán: *Advent*. = Élet és Irodalom, október 31., 17. p.
453. LESI Zoltán: *A legkisebb*. = Hévíz, 4–5/283. p.
454. LESI Zoltán: *Másnap*. = Élet és Irodalom, október 31., 17. p.
455. LOSCHITZ Ferenc: *Marat arca*. = Parnasszus, 2/107. p.
456. LOSCHITZ Ferenc: *Testet, tárgyat*. = Parnasszus, 2/106. p.
457. LOVASSY CSEH Tamás: *Ellentétek*. = Helikon, szeptember 25., 10. p.
458. LOVASSY CSEH Tamás: *Ének a fürdőről*. = Helikon, szeptember 25., 10. p.
459. LOVASSY CSEH Tamás: *Különös, titkos érdek*. = Helikon, szeptember 25., 10. p.
460. LÖVÉTEI László László: *Székely lila*. tehén-sírató. = Hévíz, 4–5/253. p.
461. LUKÁCS Izabella: *Percek tüje alatt*. = Napút, 8/15. p.
462. MAGYARI Barna: *Az élet ünnepe*. = Prae, 1/57. p.
463. MAGYARI Barna: *Az én pulzusa*. = Prae, 1/57. p.
464. MAGYARI Barna: *Hotel csontomban*. = Prae, 1/56. p.
465. MAGYARI Barna: *Kinyílik a bordaajtó*. = Prae, 1/57. p.
466. MAGYARI Barna: *Lágyan nyalogat az éjjel*. = Prae, 1/56. p.
467. MAGYARI Barna: *Nyári duma*. = Napút, 8/100. p.
468. MAGYARI Barna: *Siklunk az édenbe*. = Napút, 8/100. p.
469. MAGYARI Barna: *Egy szenvedélyt bekerít két felnőt*. = Prae, 1/56. p.
470. MAGYARI Barna: *Véremben vibrál batalmad*. = Prae, 1/57. p.
471. MARKÓ Béla: *Édes száj*. = Eső, 3/4–5. p.
472. MARKÓ Béla: *Rímkenyszer*. = Helikon, szeptember 10., 1. p.
473. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Egy ifjú poéta sírkövére*. = Helikon, október 10., 6. p.
474. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Jenő barátom megérdemli a mellettem lévő gödröt*. = Helikon, október 10., 6. p.
475. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Magam sírkövére*. = Helikon, október 10., 6. p.
476. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Páros sírvers, Magdó & Kazadd felkérésére*. = Helikon, október 10., 6. p.
477. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Egy szépleány sírkövére*. = Helikon, október 10., 6. p.
478. MARNO János: *1974*. = Alföld, 10/5. p.
479. MARNO János: *Asszonytánc*. = 2000, 10/45. p.
480. MARNO János: *Elveszőben*. = Alföld, 10/3. p.
481. MARNO János: *Emlékkoncert*. = 2000, 10/46. p.
482. MARNO János: *Gimnasztika*. = Pannonhalmi Szemle, 3/62. p.
483. MARNO János: *Gravitáció*. = Alföld, 10/5. p.
484. MARNO János: *Információcsapda*. = Alföld, 10/4. p.
485. MARNO János: *Információcsapda*. = Pannonhalmi Szemle, 3/62. p.
486. MARNO János: *Irgalom*. Barabás Ferencnek = Alföld, 10/6. p.

487. MARNO János: *Kontaminációk*. = Pannonhalmi Szemle, 3/64. p.
488. MARNO János: *Nedvedző fossziliák*. = Pannonhalmi Szemle, 3/63. p.
489. MARNO János: *Egy nehez kő északaján*. = 2000, 10/46–47. p.
490. MARNO János: *Pompei*. = Hítel, 10/25–26. p.
491. MARNO János: *Egy senki földje*. = Ex Symposion, 2/hátsó belső borító.
492. MARNO János: *Szarszó*. = Alföld, 10/4. p.
493. MARNO János: *Varjúháj*. = 2000, 10/45. p.
494. MÁRTON Júlia: *Felbőátvonulás*. = Magyar Napló, 10/48. p.
495. MÁRTON Júlia: *Hideghullám*. = Magyar Napló, 10/49. p.
496. MÁRTON Júlia: *Vonzás*. = Magyar Napló, 10/49. p.
497. MÁRTON Réka Zsófia: *Ballagási beszéd helyett*. = Parnasszus, 3/109. p.
498. MÁRTON Réka Zsófia: *Kő-oda*. = Parnasszus, 3/109. p.
499. MAURITS Ferenc: *Arceversek*. (Vázlatok egy mappához). = Forrás, 10/14–16. p.
500. MAURITS Ferenc: *Arceversek*. (Vázlatok egy mappához). = Tiszatáj, 10/38–40. p.
501. MESTERHÁZI Mónika: *Alternatív szakma dala*. = 2000, 10/35. p.
502. MESTERHÁZI Mónika: *Basszam a kulcsot*. Bésame mucho dallamára. = 2000, 10/33. p.
503. MESTERHÁZI Mónika: *Bőkezű és megtelik*. (Villanella). = 2000, 10/26. p.
504. MESTERHÁZI Mónika: *Cím nélkül*. = 2000, 10/38. p.
505. MESTERHÁZI Mónika: *[Egymondatos eposz]*. = 2000, 10/39. p.
506. MESTERHÁZI Mónika: *[Szlogen]*. = 2000, 10/34. p.
507. MESTERHÁZI Mónika: *[Verstisztító]*. = 2000, 10/19. p.
508. MESTYÁN Ádám: *A rancok között a vér*. = Tiszatáj, 10/41. p.
509. MILE Zsigmond Zsolt: *Képeslapok*. = Lyukasóra, 3/29. p.
510. MOHÁCSI Balázs: *gondolat, ablakos*. (graveyard: ain't fit to live here). = Apokrif, 3/31. p.
511. MOHÁCSI Balázs: *máskor béke*. (noah and the whale: blue skies). = Apokrif, 3/30–31. p.
512. MOLNÁR Lajos: *Ceruza vagy, régi délutánokra emlékezel*. = Tiszatáj, 9/38–39. p.
513. MOLNÁR Lajos: *Ha a levegőt öleled, kedvesed benne van*. = Tiszatáj, 9/39. p.
514. MOLNÁR Lajos: *Pipára gyújtasz Baalbekben*. = Tiszatáj, 9/38. p.
515. MURÁNYI Zita: *ballada*. = Hítel, 10/68. p.
516. MURÁNYI Zita: *barokkba*. = Hítel, 10/68. p.
517. MURÁNYI Zita: *cp*. = Mozgó Világ, 10/54. p.
518. MURÁNYI Zita: *csokiszó*. = Eső, 3/12–13. p.
519. MURÁNYI Zita: *duda*. = Mozgó Világ, 10/55. p.
520. MURÁNYI Zita: *farmer*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
521. MURÁNYI Zita: *fények*. = Mozgó Világ, 10/56. p.
522. MURÁNYI Zita: *freskó*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
523. MURÁNYI Zita: *bab*. = Mozgó Világ, 10/56. p.
524. MURÁNYI Zita: *hasonlat*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
525. MURÁNYI Zita: *holttér*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
526. MURÁNYI Zita: *kéznym*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
527. MURÁNYI Zita: *lomb*. = Parnasszus, 2/104. p.
528. MURÁNYI Zita: *megkönnyebbülés*. = Parnasszus, 2/104. p.
529. MURÁNYI Zita: *mint*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
530. MURÁNYI Zita: *nem hiszem*. = Prae, 1/39. p.
531. MURÁNYI Zita: *pánt*. = Mozgó Világ, 10/55. p.
532. MURÁNYI Zita: *prali-né*. = Eső, 3/13. p.
533. MURÁNYI Zita: *vagy*. = Eső, 3/13. p.
534. MURÁNYI Zita: *vér*. = Mozgó Világ, 10/55–56. p.
535. MUSZKA Sándor: *Ballada egy Szilágyi-dalra*. = Helikon, október 10., 15. p.
536. MUSZKA Sándor: *Hazamegyek*. = Hévíz, 4–5/252. p.
537. MUSZKA Sándor: *Szalmaváros*. = Helikon, október 10., 15. p.
538. MUSZKA Sándor: *Utcaének*. = Helikon, október 10., 15. p.
539. NÁDAS Péter: *Üledékes szöszedet*. = Jelenkor, 10/1041–1047. p.
540. NÁDASDY Ádám: *[Egymondatos eposz]*. = 2000, 10/39. p.
541. NÁDASDY Ádám: *Hogy elérjek a napsütött sávig – tisztított változat (29 sor)*. = 2000, 10/18–19. p.
542. NÁDASDY Ádám: *Magamat féltem*. = Hévíz, 4–5/245. p.
543. NÁDASDY Ádám: *A szakma szeretete*. = 2000, 10/35. p.
544. NÁDASDY Ádám: *Szappanbuborék-nekrológ*. = 2000, 10/39. p.
545. NÁDASDY Ádám: *[Szlogen]*. = 2000, 10/34. p.
546. NÁDASDY Ádám: *Tangó-dalszöveg*. Ne hagyj el soha azt... dallamára. = 2000, 10/33. p.

547. NÁDASDY Ádám: *Villanella*. Várady Szabolcsnak, per il miglier fabbro. = 2000, 10/28. p.
548. NÁDASI Gábor: „*Suttogó*”. = Parnasszus, 2/74–75. p.
549. NAGY Attila: *Ködbezárt fájdalom*. = Székelyföld, 9/18–21. p.
550. NAGY Dániel: *Bekötőutak*. = Eső, 3/56. p.
551. NAGY Dániel: *Egy örmény kistemplomban*. = Eső, 3/57. p.
552. NAGY Dániel: *A vaktérképen*. = Eső, 3/57. p.
553. NAGY István, P.: *Csak akaraterő*. = Eső, 3/42–43. p.
554. NAGY István, P.: *Justin Bieber és én*. = Eső, 3/41–42. p.
555. NAGY Zopán: *Kedves Endre!* = Irodalmi Jelen, 10/34. p.
556. NAGYPÁL István: *Arra várok, hogy levigyeél sétálni*. = Helikon, szeptember 10., 10. p.
557. NAGYPÁL István: *Édes monológ*. = Helikon, szeptember 10., 10. p.
558. NAGYPÁL István: *Hymnus; Töredékes ének a nőkről*. = Helikon, szeptember 10., 10. p.
559. NÉMETH Bálint: *Ütmegszakítás*. = Holmi, 10/1256. p.
560. NÉMETH István, Z.: *Az álom ébresztése*. = Új Forrás, 9/80. p.
561. NÉMETH István, Z.: *Lázdal*. = Új Forrás, 9/81. p.
562. NÉMETH István, Z.: *Lecke*. = Új Forrás, 9/79. p.
563. NÉMETH István, Z.: *Őszi ének*. = Új Forrás, 9/77. p.
564. NÉMETH István, Z.: *Sanzon*. = Új Forrás, 9/81. p.
565. NÉMETH István, Z.: *Séma*. = Új Forrás, 9/82. p.
566. NÉMETH István, Z.: *Tövískoszor*. = Új Forrás, 9/82. p.
567. NÉMETH István, Z.: *Tükör*. = Új Forrás, 9/80. p.
568. NÉMETH István, Z.: *Vonzás*. = Új Forrás, 9/78. p.
569. NÉMETH Zoltán: *Állati férj. (Holló – Corvus corax corax)*. = Új Forrás, 9/57–59. p.
570. NÉMETH Zoltán: *Kunstkamera*. = Élet és Irodalom, október 10., 17. p.
571. NÉMETH Zoltán: *Kunstkamera*. = Parnasszus, 3/85–86. p.
572. NOSZLOPI Botond: *Hajnaltér*. = Helikon, október 10., 12. p.
573. NOSZLOPI Botond: *Menedék*. = Helikon, október 10., 12. p.
574. NOSZLOPI Botond: *Ritmus*. = Helikon, október 10., 12. p.
575. NOSZLOPI Botond: *Viharfény*. = Helikon, október 10., 12. p.
576. PETRENCÉ Sándor [Nyerges Gábor Ádám]: *A dalnok verseny apropójára okán!* = 2000, 10/41. p.
577. PETRENCÉ Sándor [Nyerges Gábor Ádám]: *Hogy elvirjem a nap sütötte sámlit*. = 2000, 10/24–25. p.
578. PETRENCÉ Sándor [Nyerges Gábor Ádám]: *Mikor végleg megtelik. (villanegra vagy mi a rossz)*. = 2000, 10/29. p.
579. NYERGES Gábor Ádám: *most, mikor*. = Mozgó Világ, 9/68. p.
580. PETRENCÉ Sándor [Nyerges Gábor Ádám]: *Nipi költő himnusza. (alkallmi vers)*. = 2000, 10/36. p.
581. NYILAS Atilla: *Elnemutazás. (Egynyári jegyzetek, 2005)*. = Parnasszus, 3/110–111. p.
582. NYILAS Atilla: *Egynyári jegyzetek. (2013)*. 14 Aranybánya. 15 (Hosszú haiku). 16 (Egy Stekovics Gáspár-fotóra). = Napút, 8/14. p.
583. NYIRÁN Ferenc: *relax*. = Műút, 5/36. p.
584. NYIRÁN Ferenc: *az üres szék*. = Műút, 5/36. p.
585. OLÁH András: *[arról a nyárról]*. = Partium, 2/7. p.
586. OLÁH András: *bűnrészesek*. = Helikon, október 25., 17. p.
587. OLÁH András: *[magamtól féltetek]*. = Partium, 2/7. p.
588. OLÁH András: *magyarázat*. = Helikon, október 25., 17. p.
589. OLÁH András: *más dimenzió*. = Helikon, október 25., 17. p.
590. OLÁH András: *mérlegelve*. = Helikon, október 25., 17. p.
591. OLÁH András: *mintha partot érne*. = Prae, 1/58. p.
592. OLÁH András: *pusztulóban*. = Prae, 1/58. p.
593. ORAVECZ Imre: *Alapművelet*. = Alföld, 9/4–5. p.
594. ORAVECZ Imre: *Indoklás*. = Élet és Irodalom, október 31., 14. p.
595. ORAVECZ Imre: *Karácsony*. = Élet és Irodalom, október 31., 14. p.
596. ORAVECZ Imre: *Készülődés*. = Alföld, 9/3. p.
597. ORAVECZ Imre: *Látogatás*. = Alföld, 9/3–4. p.
598. ORAVECZ Imre: *Milyen lesz?* = Alföld, 9/5. p.
599. ORAVECZ Imre: *Minták*. = Alföld, 9/4. p.
600. ORAVECZ Imre: *Tél*. = Élet és Irodalom, október 31., 14. p.
601. ORAVECZ Imre: *Újdonságok*. = Alföld, 9/3. p.
602. ORBÁN Ottó: *A dán királyi főszámvevő jelentése a Fortinbras and Fortinbras cég átvilágításáról*. = Liget, 10/86. p.

603. ORBÁN Ottó: *A magyar népdalhoz*. = Liget, 9/80. p.
604. ORCSIK Roland: *Boszorkányszombat*. = Parnasszus, 3/74. p.
605. ORCSIK Roland: *Hajnali megfigyelés*. = Hévíz, 4–5/299. p.
606. ORCSIK Roland: *Hullámtörés*. = Jelenkor, 10/1097–1098. p.
607. ÓSZABÓ István: *A felejtés napjai*. = Forrás, 9/53. p.
608. ÓSZABÓ István: *Reggeli hét*. = Forrás, 9/54. p.
609. PÁK Diána: *Két fényes jel*. = Partium, 2/88. p.
610. PÁL Sándor Attila: *Keserves, lassú és sebes*. = Parnasszus, 3/90. p.
611. PALLAG Zoltán: *Havanna bú. (Őszológiai gyakorlat)*. = Élet és Irodalom, október 22., 17. p.
612. PAPP-FÜR János: *hátraarc*. = Parnasszus, 2/97. p.
613. PAPP-FÜR János: *készen van a fejecske*. = Parnasszus, 2/99. p.
614. PAPP-FÜR János: *a legnagyobb csönd*. = Parnasszus, 2/98. p.
615. PAPP-FÜR János: *nehéz*. = Parnasszus, 2/98. p.
616. PAPP-FÜR János: *ugyanaz*. = Parnasszus, 2/97. p.
617. PAULJUCSÁK Péter: *Az erdő*. = Kortárs, 9/36. p.
618. PAYER Imre: *Állomás-rítus*. = Holmi, 9/1078. p.
619. PAYER Imre: *Külvárosi nappal*. = Holmi, 9/1078. p.
620. PAYER Imre: *Szemgolyóimhoz*. = Jelenkor, 10/1101. p.
621. PETŐCZ András: *Az öregedő Isten*. = Eső, 3/3–4. p.
622. PETRIK Iván: *ontológiai passzívum*. (szakszerűtlen észrevételek a sertésorjaleves elkészítéséhez). (bizonyítékok lebontás alatt álló épületek ellen). (a pontszámok leszaladnak). (használati utasítás a másik lift-hez). (a megállók előszámálása). Az ágyam fölött hold károg. Tízig elszámolsz. Köz helyvariációk pocsk hangulatra. = Prae, 1/49–53. p.
623. PINTÉR Lajos: *Fekete madonna*. Anagrammák B. I. anyaság-kepeire. = Forrás, 9/18–19. p.
624. PODMANICZKY Szilárd: *Altatódal*. = Forrás, 10/3–7. p.
625. POÓS Zoltán: *Eperfa*. = Holmi, 9/1077. p.
626. POÓS Zoltán: *Füstság*. = Holmi, 9/1077–1078. p.
627. PROHÁSZKA László Máté: *Disznótör helyett*. = Ezredvég, 5/13–14. p.
628. PROHÁSZKA László Máté: *Tétlenül*. = Ezredvég, 5/14. p.
629. PUCHNER Bálint: *A szamaritánus*. (alternatív cím: Szökési sebesség). = Hévíz, 4–5/299. p.
630. PUSZTAI Zoltán: *Szürreál*. = Parnasszus, 3/107. p.
631. PUSZTAI Zoltán: *Utószeton*. = Parnasszus, 3/107. p.
632. RADNAI István: *Mérgezett tavaszok*. = Napút, 8/97. p.
633. RADNAI István: *Sírkert üzemidőben*. = Napút, 8/97. p.
634. RAKOVSKY Zsuzsa: *Fortepan (I)*. Tárgyak. = Holmi, 10/1122–1123. p.
635. REGÉNYI Huba: *[Amikor láttalak, de még...]*. = Hítel, 10/61–63. p.
636. RÉKASY Ildikó: *Mindenre jó*. = Eső, 3/43–44. p.
637. RÓNAI-BALÁZS Zoltán: *[cím nélkül]*. = Irodalmi Jelen, 10/48–49. p.
638. RÓRAY György: *Psalm. LXX*. = Vigilia, 10/748. p.
639. RÓRAY György: *Psalm. CXXXVII*. = Vigilia, 10/749–750. p.
640. SÁNDOR Szilárd: *Cím nélkül*. = Partium, 2/22. p.
641. SÁNDOR Szilárd: *A megvetett szerető*. = Partium, 2/21. p.
642. SÁRKÖZI László: *A hajnal*. Glossza – szonettciklus Nemes Nagy Ágnes versére. = Ezredvég, 5/4–7. p.
643. SCHEIN Gábor: *Búcsúzás orosz módra*. = Jelenkor, 9/940. p.
644. SCHEIN Gábor: *A fájdalom színe*. = Jelenkor, 9/939. p.
645. SCHEIN Gábor: *Készülődés a varjak ünnepe*. = Jelenkor, 9/939. p.
646. SHREK Tímea: *107*. = Partium, 2/89. p.
647. SIMAI Mihály: *Bákványok bálja*. = Magyar Napló, 9/12–13. p.
648. SIMAI Mihály: *Karthauzi*. = Magyar Napló, 9/13. p.
649. SIMAI Mihály: *Lét-meditáció a tengerparton*. = Magyar Napló, 9/14. p.
650. SOLYMOSI Bálint: *A Rózsafűzér Királynője avagy egy utazó napjai*. [Baščaršija, Szarajevó, BiH]. [Poljana kneza Trpimira, Split, HR]. [Krki híd, Omišalj, HR]. [Viale Miramare, Trieszt, I]. = Jelenkor, 9/941–943. p.
651. SOLYMOSI Bálint: *A Rózsafűzér királynője, avagy egy utazó napjai*. [Drünstein, Wachau, A]. [Holzöstersee, A]. [Nebelstein, Nordwald, A]. [Schrems, Waldviertel, A]. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 14. p.

652. Soós József: *Augusztusi árnyak*. = Napút, 8/15. p.
653. SOPOTNIK Zoltán: *Esetleges számurai*. = Jelenkor, 10/1102. p.
654. SOPOTNIK Zoltán: *Hamvas Béla/film/nap/kert*. = Tiszatáj, 10/16. p.
655. SOPOTNIK Zoltán: *Hamvas Béla/film/nap/vízöntő*. = Tiszatáj, 10/16. p.
656. SOPOTNIK Zoltán: *Orbán Ottó / film / lépések*. = Holmi, 10/1157. p.
657. SOPOTNIK Zoltán: *Orbán Ottó / film / Moszkvics / matt*. = Holmi, 10/1156–1157. p.
658. STANCIK-STARECZ Ervin: *Fényemlék*. Esővarázslás a mapuce indiánoknál. = Napút, 8/93. p.
659. STILLER Kriszta: *Amorf akrosztikon Mátyosi Endréhez*. = Irodalmi Jelen, 10/37. p.
660. SZABADY Shira: *senki nem figyel*. = Parnasszus, 3/108. p.
661. SZABADY Shira: *vizit*. = Parnasszus, 3/108. p.
662. SZABÓ Ádám: *Megbocsátás*. = Jelenkor, 10/1104–1105. p.
663. SZABÓ Ádám: *Nem voltam ott*. = Jelenkor, 10/1103–1104. p.
664. SZABÓ Krisztina: *a dzsinn*. = Hévíz, 4–5/278. p.
665. SZABÓ Márton István: *Nyugalom*. = Hévíz, 4–5/267. p.
666. SZABÓ T. Anna: *Eposz (vagyis inkább elbeszélő költemény)*. = 2000, 10/39. p.
667. SZABÓ T. Anna: *Köszöntő szonett*. = 2000, 10/40. p.
668. SZABÓ T. Anna: *Petri: A napsütötte Sárít*. = 2000, 10/23. p.
669. SZABÓ T. Anna: *Rozika, a rúdtáncos*. Halod-e Rozika, te dallamára. = 2000, 10/32. p.
670. SZABÓ T. Anna: *A szakma dalnoka*. = 2000, 10/37. p.
671. SZABÓ T. Anna: *Szappanbuborék*. = 2000, 10/38. p.
672. SZABÓ T. Anna: *A szélirány*. A Várady-féle villanyél. = 2000, 10/27–28. p.
673. SZABÓ T. Anna: *Szlogen, avagy Ifjú költő-pár egyik tagját közli a lap, a másikat nem*. = 2000, 10/35. p.
674. SZABÓ T. Anna: *Tandori: A segéttörendő*. (Obszcén húzás). = 2000, 10/18. p.
675. SZABÓ Tünde: *Búvádrút*. = Napút, 8/99. p.
676. SZALAI Zsolt: *Forró csoki*. = Eső, 3/11–12. p.
677. SZAUER Ágoston: *Bámszékodás*. = Parnasszus, 2/94. p.
678. SZAUER Ágoston: *A lényeg*. = Parnasszus, 2/94. p.
679. SZAUER Ágoston: *Papucsban*. = Napút, 8/92. p.
680. SZAUER Ágoston: *Ülepedés*. = Napút, 8/92. p.
681. SZÉKELYHIDI Zsolt: *Összefesz*. = Parnasszus, 3/112–113. p.
682. SZÉKELYHIDI Zsolt: *Összefesz 2*. = Parnasszus, 3/113–114. p.
683. SZÉKELYHIDI Zsolt: *Összefesz 3*. = Parnasszus, 3/114. p.
684. SZELES Judit: *Szürke irodalom*. = Ex Symposion, 1/51. p.
685. SZELES Judit: *Távolság*. = Kortárs, 9/8–9. p.
686. SZELES Judit: *Vándorlók*. = Ex Symposion, 1/52–53. p.
687. SZELES Judit: *Virtuális élet*. = Új Forrás, 9/63–66. p.
688. SZENTMÁRTONI János: *Prospero bajnala*. = Magyar Napló, 9/3. p.
689. SZEPESI Attila: *Gombóc*. (egy tápai pulira). = Parnasszus, 3/62. p.
690. SZEPESI Attila: *Jeruzsálem tornyai*. Szentgyörgypusztán. Jégcsapok. Béla, Béla. Picasso. Petruska. Jeruzsálem tornyai. Kallangya. De natura sonoris. Szent kutya. A Sárkány Lovagrend. Földönfutó. Titusz. A rohadt vízcepp. A föld rétegei. A bálványok neve. Kyagiokén. Filtol. = Forrás, 9/41–48. p.
691. SZIJJ Ferenc: *Fényírás / Napfény*. Biztos tudat. = Tiszatáj, 9/18–19. p.
692. SZIJJ Ferenc: *Fényírás / Napfény*. Hajnal. = Tiszatáj, 9/19–20. p.
693. SZIJJ Ferenc: *Szünetminta*. = Ex Symposion, 2/41. p.
694. SZILÁGYI Ákos: *(Félprofilból)*. = Hévíz, 3/179–180. p.
695. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Díjkiosztóra*. = 2000, 10/40. p.
696. SZLUKOVÉNYI Katalin: *[Egymondatos eposz]*. = 2000, 10/39. p.
697. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Ferencz Győzőnek*. = Holmi, 9/1033–1034. p.
698. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Fokozat*. = Holmi, 9/1034–1035. p.
699. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Gyalog a központi okmányirodaba*. = Holmi, 9/1035. p.
700. SZLUKOVÉNYI Katalin: *„Hogy elérjek a napsütötte sávig”*. Petri-parafrazis. = 2000, 10/20. p.
701. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Művészet*. = 2000, 10/38. p.
702. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Teendőlista*. = 2000, 10/29–30. p.
703. SZLUKOVÉNYI Katalin: *Türelőkeszlet*. = Holmi, 9/1035–1036. p.
704. SZOLCSÁNYI Ákos: *Akaszt*. (short drop). (long drop). (standard drop). = Élet és Irodalom, szeptember 26., 17. p.

705. SZOLCSÁNYI Ákos: *Ír*. = Élet és Irodalom, szeptember 26., 17. p.
706. SZOLCSÁNYI Ákos: *Pisil*. = Élet és Irodalom, szeptember 26., 17. p.
707. SZOLCSÁNYI Ákos: *Szül*. = Élet és Irodalom, szeptember 26., 17. p.
708. SZOMBATI István: *Közjáték az utcán*. = Ezredvég, 5/16–17. p.
709. SZŐCS Petra: *Karácsony*. = Hévíz, 3/169. p.
710. SZŐKE Imre Mátyás: *őrségváltás*. = Irodalmi Jelen, 10/53–54. p.
711. SZÖLLÖSI Mátyás: *Purgatórium (15.)*. = Élet és Irodalom, szeptember 26., 14. p.
712. TABÁK András: *(Egy kis collie-ra)*. = Ezredvég, 5/3. p.
713. TABÁK András: *(Kutyánk árva kincseiről)*. Tóbiás, élt 17 évet. = Ezredvég, 5/3. p.
714. TABÁK András: *(Öreg kutyánk elaltatásakor)*. Tóbiás, élt 17 évet. = Ezredvég, 5/3. p.
715. TÁBOR Ádám: *Morbus Pannonius*. = Parnasszus, 3/97. p.
716. TÁBOR Ádám: *Olasz ég*. = Parnasszus, 3/97. p.
717. TÁBOR Ádám: *Városmező*. Mert. Városi liget. metanoia. színét a fonáknak. vérsmező. ez a vers. ihletőrv. Tétélő(ny). = Élet és Irodalom, október 17., 17. p.
718. TAMÁS Menyhért: *Gyolcsünnep*. = Magyar Napló, 10/16. p.
719. TAMÁS Menyhért: *Hetven fjas év*. = Magyar Napló, 10/16. p.
720. TAMÁS Menyhért: *J. A.* = Magyar Napló, 10/16. p.
721. TANDORI Dezső: *A rózsák*. = Forrás, 9/17. p.
722. TARCSAY Zoltán: *A harmadik eljövétel*. = Apokrif, 3/12. p.
723. TARCSAY Zoltán: *Por*. = Apokrif, 3/11. p.
724. TARNAI László: *Szitaló szótlanúság*. = Ezredvég, 5/8–9. p.
725. TATÁR Sándor: *Magyarab lejárát [...]*. = Élet és Irodalom, október 31., 17. p.
726. TATÁR Sándor: *Mire vesztegetsz tenort és toner*. = Élet és Irodalom, október 31., 17. p.
727. TÉREY János: *Kampány Szuperanova*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
728. TÉREY János: *Világos indul*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 17. p.
729. THIMÁR Attila: *Ablakok*. = Parnasszus, 3/46. p.
730. TOLVAJ Zoltán: *Tört alap*. = Hévíz, 4–5/256–257. p.
731. TORNAI József: *XXI. századi Dózsa György*. = Forrás, 9/50–51. p.
732. TORNAI József: *Beszélgetekse magammal*. = Tekintet, 5/3–4. p.
733. TORNAI József: *Elkärhözhatatlan*. = Forrás, 9/51–52. p.
734. TORNAI József: *A balálfej szemüvege*. = Forrás, 9/49. p.
735. TORNAI József: *Vidám angyal, szárnyas tisztaság*. = Forrás, 9/49–50. p.
736. TORNAI József: *Zöld szem asszony*. = Tekintet, 5/4–5. p.
737. TOROCZAY András: *Doug, Peter*. = Hévíz, 3/172–173. p.
738. TÓTH Ervin: *Napnyugtalan*. = Parnasszus, 2/108. p.
739. TÓTH Ervin: *Örök lidércek*. = Parnasszus, 2/108. p.
740. TÓTH Imre: *Megfosztottság*. = Mozgó Világ, 10/53. p.
741. TÓTH Imre: *Párkák*. = Mozgó Világ, 10/54. p.
742. TÓTH Kinga: *All machine*. Arató. Betonető. Gázkitermelő. = Ex Symposion, 1/17. p.
743. TÓTH Klári, B.: *Hagyaték*. = Életünk, 9/45. p.
744. TÓTH Klári, B.: *Küllőglória*. = Életünk, 9/46–47. p.
745. TÓTH Klári, B.: *„Régimódi ruhabolt”*. = Életünk, 9/48–49. p.
746. TÓTH Krisztina: *Kamera*. = Ex Symposion, 1/43. p.
747. TÖRÖK László Dafti: *Lelekongák*. = Kortárs, 9/37–38. p.
748. TURAI Laura: *Bársony*. = Parnasszus, 3/106. p.
749. TURAI Laura: *Mégis*. = Parnasszus, 3/106. p.
750. TURAI Laura: *Zsoltárok*. = Forrás, 10/38–40. p.
751. TURÁNYI Tamás: *Célnára, cinegére*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 14. p.
752. TURÁNYI Tamás: *Holdkifji kisasszony*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 14. p.
753. TURBULY Lilla: *Ameddig a szem ellát*. = Mozgó Világ, 9/67. p.
754. TURBULY Lilla: *„... csak szélein járunk”*. = Holmi, 9/1076. p.
755. TURBULY Lilla: *Nyomolvasó*. = Mozgó Világ, 9/67–68. p.
756. TURBULY Lilla: *Vibartörte sebek kezelése*. Gyümölcsfákra és egyebekre. = Holmi, 9/1076. p.
757. TURCZI István: *Édes szája*. = Eső, 3/10–11. p.
758. TURCZI István: *(Emlékmakett)*. = Vigília, 10/756–757. p.
759. TURCZI István: *(Kápolna nyitlik a szívbén)*. = Vigília, 10/756. p.
760. TURCZI István: *(Miféle épület az a katarzis)*. = Vigília, 10/756. p.

761. TURI Tímea: *Férfiak ülnek a kertben.* = Élet és Irodalom, október 17., 14. p.
762. TURI Tímea: *Az örökkévalóság: félelem.* = Élet és Irodalom, október 17., 14. p.
763. TURI Tímea: *Tükörkép.* = Ex Symposion, 2/43. p.
764. VAJNAI Ádám: *Verdun.* = Pannon Tükör, 4/24. p.
765. VÁRADY Szabolcs: „Alternatív szakma dalnoka 2014.” = 2000, 10/36. p.
766. VÁRADY Szabolcs: *Hogy értem el a napsütötte sávig?* = 2000, 10/19. p.
767. VÁRADY Szabolcs: *Hogyan készítsünk villanellát.* = 2000, 10/25–26. p.
768. VÁRADY Szabolcs: *Szlogen.* = 2000, 10/34. p.
769. VASADI Péter: *Angyaldal(lam).* = Vigilia, 10/755. p.
770. VASADI Péter: *A remény szentje.* = Magyar napló, 10/5–7. p.
771. VASADI Péter: *Tanítás.* = Vigilia, 10/754–755. p.
772. VASS Tibor: <Bibinke és> a fehér csoki. Kézsceske A Nagy Bibinből. = Eső, 3/23–24. p.
773. VASS Tibor: <Bibinke és> egy tintanyom Kézsceske A Nagy Bibinből. = Parnasszus, 2/80–82. p.
774. VASSNÉ SZABÓ Ágota: *Vendetta.* = Napút, 8/96. p.
775. VÉCSEI Rita Anna: *Levegőn száradó pink gyurmafej.* = Székelyföld, 9/28–29. p.
776. VÉCSEI Rita Anna: *Nitro.* = Székelyföld, 9/29–30. p.
777. VÉCSEI Rita Anna: *Oregánóspré.* = Székelyföld, 9/30–31. p.
778. VÉGH Attila: *Bóbita lájkol.* = Új Forrás, 9/19. p.
779. VÉGH Attila: *Az élet értelme.* = Új Forrás, 9/16–17. p.
780. VÉGH Attila: *Love story.* = Új Forrás, 9/21. p.
781. VÉGH Attila: *Mit unok?* = Új Forrás, 9/22. p.
782. VÉGH Attila: *Múltkor.* = Új Forrás, 9/18. p.
783. VÉGH Attila: *Zeusz dala Homéroszhoz.* = Új Forrás, 9/20. p.
784. VESZELKA Attila: *Rőzséfűst.* = Parnasszus, 3/91. p.
785. VESZTERGOM Andrea: *Emlékbáz, éjszaka.* = Irodalmi Jelen, 10/5. p.
786. VESZTERGOM Andrea: *Képeslap.* = Irodalmi Jelen, 10/3. p.
787. VESZTERGOM Andrea: *Szétfolyt.* = Irodalmi Jelen, 10/6. p.
788. VESZTERGOM Andrea: *Szünet.* = Irodalmi Jelen, 10/4–5. p.
789. VIDA Kamilla: *Egy másik búsvét előtt.* = Műút, 5/26–27. p.
790. VIDA Kamilla: *tisza.* = Műút, 5/28–29. p.
791. VIDRA Réka: *Nem az a baj,* = Eső, 3/41. p.
792. VIDRA Réka: *Rétegek.* = Eső, 3/41. p.
793. VILLÁNYI László: *Írás.* = Kortárs, 10/43–44. p.
794. VILLÁNYI László: *Merengő.* = Kortárs, 10/43. p.
795. VILLÁNYI László: *Tweed.* = Kortárs, 10/43. p.
796. VÖRÖS István: *C. zsoltár.* = Helikon, szeptember 10., 6. p.
797. VÖRÖS István: *A csokoládé teste és lelke.* = Eső, 3/9–10. p.
798. VÖRÖS István: *A kitalált ország.* Kezdetben. A délutáni nap. Zsugorodás. A művészet értelmezése. A művészet értelmezése II. Az evangélium értelmezése. Az emberek értelmezése. Képzelt idő. A főtér. Betelepülők. Kilométerkövek. Schol. Beköltözés. Defláció. Defláció II. Defláció III. Schol. semmi, soha. Honvágy. Honvágy II. Egy példa. Honvágy III. Óda egy angol vershez. Isten a kitalált városban. Tanácsok kezdő teremtőknek. A kiegészítők. Egy jobb világ felé. Olvasatlanság. Könyvből vagyok. Könyvvé leszek. A vödör. Téves döntések. Emeletes. = Jelenkor, 10/1054–1065. p.
799. VÖRÖS István: *Példázat a tevérlől.* = Hévíz, 4–5/254–255. p.
800. ZALÁN Tibor: *Akrosztichon-vázlat. a batvanéves Mányoki Endre nevére.* = Irodalmi Jelen, 10/32–33. p.
801. ZALÁN Tibor: *Alkalmi vers.* = Kortárs, 10/41–42. p.
802. ZALÁN Tibor: *Bobó-versek.* Áll a bál. Bobó méreteiről. Bobó, a felfedező. Bobó nem érti. Bobó azt sem érti. Ha Bobó úgy akarja. Csecsemő-történelem. Bobó lovagol. Apukám másfajta ember. Éjszakai beszélgetés. = Parnasszus, 3/25–33. p.
803. ZALÁN Tibor: *Csoki.* = Eső, 3/15–17. p.
804. ZALÁN Tibor: *Az ébrenlét mögött.* = Parnasszus, 3/37. p.
805. ZALÁN Tibor: *Havazásban ragyogás.* = Parnasszus, 3/92–94. p.
806. ZALÁN Tibor: *Márvány gondolák.* = Parnasszus, 3/36–37. p.
807. ZALÁN Tibor: *Pókbálóban templomi üvegcserepek.* = Parnasszus, 3/5–6. p.
808. ZALÁN Tibor: *Vesztelés.* = Parnasszus, 3/40. p.
809. ZÁVADA Péter: *A befalazott ajtó.* = Alföld, 9/24. p.
810. ZÁVADA Péter: *Egy gallyat próbált.* = Alföld, 9/24–25. p.

Rövidpróza

811. ACZÉL Géza: *A szegénység.* = Élet és Irodalom, október 10., 14. p.
812. ACZÉL Géza: *Az utazás.* = Élet és Irodalom, szeptember 12., 14. p.
813. ADORJÁN Panna: *Tízéves vagyok és cigiűsöket gyűjtök a templom udvarán.* = Helikon, szeptember 10., 11. p.
814. BAGI Iván: *A megszabadított gyöngyvirág.* = Vigilia, 10/765–766. p.
815. BAKACSI Ernő: *Vonaton.* = Partium, 2/10–13. p.
816. BALOGH Ádám: *Vörös.* = Műút, 5/34–35. p.
817. BÁN Zsófia: *Döglünk.* = Élet és Irodalom, október 17., 14. p.
818. BÁN Zsófia: *Az elvackolódás módjai.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 14. p.
819. BENCSIK Orsolya: *Zsigerralizmus.* (couleur local). = Tiszatáj, 10/42–43. p.
820. BENE Zoltán: *Limbus.* = Palócföld, 5/23–28. p.
821. BENE Zoltán: *Szurokeső.* = Helikon, október 25., 23. p.
822. BENE Zoltán: *Vasgomba.* = Székelyföld, 9/10–17. p.
823. BENEDEK Szabolcs: *A hintaló.* = Hévíz, 4–5/280–282. p.
824. BENEDEK Szabolcs: *Retroszoki.* (Ami egy regényből kimaradt). = Eső, 3/17–20. p.
825. BERTA Ádám: *Mosquitoes on the beach.* = Hévíz, 4–5/284–289. p.
826. BÍRÓ Zsuzsa: *Az élet rendje...* = Liget, 10/16–17. p.
827. BOD Péter: *Addig tart, amíg élek.* = Tiszatáj, 10/20–34. p.
828. BÓDIS Mária: *Bujdosó színészek.* Világos után, 1849 augusztusának végén. = Lyukasóra, 4/22–23. p.
829. BÖRZ Domonkos: *Eddig előhívatlan képek.* Kirándulás – lerekesztve, nagy mélységgel. Vonaton – üveg alatt, óranap keretben. Hinta-palinta – automata géppel készült felvétel. Ebédidőben – önkidővel expozálva. Nő a tükörben – életlen felvétel. Minden perc számít – Fekete-fehér felvétel. Önarckép – nyitott rekesz. „Csigaház” – elkapott felvétel. Éjszakai felvétel – hosszú expozíciós idővel. Ec-pec kimehetsz – epilógus. = Hitel, 10/46–49. p.
830. BOZSIK Péter: *Csingagosi cigánysztorik.* = Ex Symposion, 1/18–20. p.
831. CZEGŐ Zoltán: *Csillag ragyog hol ott, hol itt.* = Helikon, október 10., 7. p.
832. CSÁK Gyula: *Emelkedők.* = Tekintet, 5/6–23. p.
833. CSENDER Levente: *Világítók.* = Eső, 3/69–71. p.
834. DANKÓ Zoltán: *A helyzet változatlan.* = Ezredvég, 5/26. p.
835. DANYI Zoltán: *Európa.* = Műhely, 5–6/212–220. p.
836. DARVASI László: *Egy probléma megoldása.* Kleist átirat. = Műhely, 5–6/169–172. p.
837. SZÍV ERNŐ [Darvasi László]: *Ötven gyerekcsontváz.* = Élet és Irodalom, október 22., 14. p.
838. SZÍV ERNŐ [Darvasi László]: *Vicces dolgok, humoros oldalak.* = Élet és Irodalom, szeptember 26., 14. p.
839. DEMÉNY Péter: *Párákeret.* = Élet és Irodalom, szeptember 19., 15. p.
840. DEZSŐ Anna: *Az Öreg Író.* = Ezredvég, 5/12–13. p.
841. DONÁTH Fanni Veronika: *Szűdobbanás.* = Magyar Napló, 10/46. p.
842. DÖME Barbara: *Anyám haj.* = Magyar Napló, 10/43–44. p.
843. DRAGOMÁN György: *Kukker.* = Élet és Irodalom, szeptember 26., 15. p.
844. EGRESSY Zoltán: *Csillag sehol.* = Élet és Irodalom, október 22., 16. p.
845. EGRESSY Zoltán: *Elágazás.* = Mozgó Világ, 10/56–67. p.
846. ERŐS KINGA: *A diófa.* = Helikon, október 25., 11. p.
847. ERŐS KINGA: *Ébredés.* = Helikon, október 25., 11–12. p.
848. ERŐS KINGA: *Míg végül semmink sem marad.* = Helikon, október 25., 11. p.
849. ERŐS KINGA: *A szabadság szemfényvesztése.* = Helikon, október 25., 11. p.
850. ERŐS KINGA: *Szorongásaink.* = Helikon, október 25., 11. p.
851. FARKAS BALÁZS: *Kánikula.* = Hévíz, 4–5/290–294. p.
852. FARKAS Judit: *Üvegszilánkok.* = Vigilia, 9/688–695. p.
853. FELUGOSSY László: *az özkező ember furcsa kulcsa.* = Műút, 5/38–39. p.
854. FERDINANDY György: *Búcsú Galliától.* = Alföld, 9/26–32. p.
855. FILIP TAMÁS: *Mélyből a magasba.* = Eső, 3/9. p.
856. FORGÁCH András: *A verekedés.* = Alföld, 10/7–13. p.
857. GÁL Soma: *Hó.* = Forrás, 10/42–43. p.
858. GÁL Soma: *Iszapcsinálók.* = Forrás, 10/41–42. p.
859. GÁL Soma: *Szerencsejáték.* = Forrás, 10/43–45. p.

860. GARACZI László: *Apu ideges*. = Élet és Irodalom, október 31., 15. p.
861. GÁSPÁR-SINGER Anna: *Strand*. = Jelenkor, 10/1083–1086. p.
862. GELÉNYI Imre: *Hétpettyes*. = Mozgó Világ, 9/83–87. p.
863. GERLÓCZY Márton: *Elveszett jelentés*. = Hévíz, 4–5/296–298. p.
864. GOMBKÖTŐ MAGDÁS Emőke: *Életről, balról*. = Helikon, szeptember 25., 11–12. p.
865. GYÁRFÁS Endre: *Sárkányozni akartam*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 16. p.
866. GYIMESI László: *Történelem töröksípra*. = Pannon Tükör, 4/80–84. p.
867. HAJDÚ-PATAKY Béla: *Allok itt a Délinél... és várom Krisztinát*. = Magyar Napló, 10/50–52. p.
868. HALMAI Tamás: *A sárkányfejés pipa*. = Vigilia, 10/767–768. p.
869. HARGITAI Ildikó: *Paszuly*. = Irodalmi Jelen, 10/50–52. p.
870. HÁY János: *Elem*. = Élet és Irodalom, október 10., 15. p.
871. HEGEDŰS Ágota: *Lovebox.hu/szabályos szex*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 15. p.
872. HEGEDŰS Gyöngyi: *[cím nélkül]*. = Irodalmi Jelen, 10/66. p.
873. HIDAS Judit: *Bovaryék*. = Mozgó Világ, 9/79–82. p.
874. HORVÁTH Péter: *Levelek Stórr kapitánynak*. = Élet és Irodalom, október 17., 16. p.
875. INCZÉDY Tamás: *A béke határain*. = Liget, 9/27–31. p.
876. JÁSZBERÉNYI Sándor: *Baraka*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 15. p.
877. JENEI László: *Temet, érlel*. = Tiszatáj, 9/6–17. p.
878. JÓNÁS Tamás: *Jóval edőbb szoktak viharok lenni*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 15. p.
879. KABAI Lóránt: *Mintha élném (02)*. (Kasztrofaturizmus). (A vereség őszinte öröme). (Most harmincnyolc éves vagyok). (Bizonytalansági együtttható). (Légypapír). (Fantomas). (Zsírpapír). (Belátások újev napján). (Indigó). (Nem sok minden jut eszembe). = Élet és Irodalom, október 10., 16. p.
880. KALÁSZ István: *Közös dolgok*. = Tekintet, 5/35–39. p.
881. KÁNTOR Zsolt: *Kontempláció és diszcrepancia*. = Ezredvég, 5/19. p.
882. KARNER András: *Holdújév Szeginőban*. = Műhely, 5–6/189–190
883. KARVALIS László, Z.: *Egy csendes, nyári délelőtt*. = Liget, 10/21–27. p.
884. KERTÉSZ Dávid: *Játék*. = Partium, 2/86–87. p.
885. Kis Antónia: *Éhség*. (Variációk egy témára). = Ezredvég, 6/20–23. p.
886. Kiss László: *Bobóc*. = Eső, 3/25–28. p.
887. Kiss Noémi: *Fiam, hazudtam neked*. = Ex Symposion, 2/64–65. p.
888. Kiss Noémi: *Leült az ágyam szélére és kérdezgett*. = Élet és Irodalom, október 31., 16. p.
889. KISSLAKI László: *A halotti tor*. = Hítel, 10/80–86. p.
890. KÓRISZ Imre: *Presztízs*. = Élet és Irodalom, szeptember 26., 15. p.
891. KÖRÖSSI P. József: *A szép bankkasszony*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 15. p.
892. KÖTTER Tamás: *Buonasera*. = Apokrif, 3/36. p.
893. LAIK Eszter: *A Százéves Mester, aki megalkudott a Jóistennel*. = Irodalmi Jelen, 10/45–47. p.
894. LAMOS Krisztina, M.: *Kacsaszőr*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 16. p.
895. LÁNG Zsolt: *Lexi*. = Élet és Irodalom, október 17., 15. p.
896. LENGYEL János: *Rokonok közt*. = Partium, 2/18–20. p.
897. LENGYEL János: *Sárkányra várva*. = Partium, 2/20. p.
898. MAJOR Nándor: *Szombat este a járda szélén*. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 16. p.
899. MAJOROS Sándor: *Hernán Cortés találkozás a csokoládéval*. = Eső, 3/5–8. p.
900. MAJOROS Sándor: *Az utolsó atomredaktor*. = Irodalmi Jelen, 10/42–44. p.
901. MAKKAJ Flóra Ágnes: *EMTU*. = Liget, 9/19–20. p.
902. MAKKAJ Flóra Ágnes: *Időzített döntés*. = Liget, 9/20–22. p.
903. MÁNTA György: *Fekete orgonák*. = Életünk, 9/50–67. p.
904. MAROS András: *Pezsgő és pogácsa*. = Alföld, 10/26–31. p.
905. MÁRTON László: *Kik fognak jönni?* = Élet és Irodalom, szeptember 26., 16. p.
906. MÁRTON László: *A madárlátta ezredes*. = Forrás, 9/20–37. p.
907. MÉHES Károly: *Magdi, Sanyi, Zsuzsika, Lali, Erzsé, Mari, Szabi, Timi*. = Holmi, 9/1068–1075. p.
908. MÉHES Károly: *Tekintetek*. = Műhely, 5–6/202–206. p.
909. MESÉS Péter: *Két etűd gépmagyarra*. = Ex Symposion, 1/21–23. p.
910. MÉSZÁROS József: *Hé! Paraszt!* = Magyar Napló, 10/47–48. p.

911. MOLNÁR Csaba: *Mindenféle állatok*. = Hítel, 10/53–60. p.
912. MOLNÁR Vilmos: *Áblez Dzsibán balladája*. = Hévíz, 3/188–192. p.
913. MUSKOVICS Marianna: *Spicc*. = Liget, 10/46–47. p.
914. NACSIÁK Gergely András: *Az árulók*. Takáts Márton képeihez. = Liget, 9/13–14. p.
915. NÁDASDY Ádám: *A gyorsan oldódó bölcsesség*. = Élet és Irodalom, szeptember 5., 14. p.
916. NÁDASDY Ádám: *A lengyel hadnagy szeretője*. = Élet és Irodalom, október 31., 14. p.
917. NÁDASDY Ádám: *Reménység és dicsőség hazája*. = Élet és Irodalom, október 3., 14. p.
918. NÉMETH Tamás: *Szilánkok*. = Apokrif, 3/13–23. p.
919. NÉMETHI Lajos: *A szobor*. = Ezredvég, 5/30–32. p.
920. NOVÁK Gábor: *Befogadás*. = Liget, 10/5–8. p.
921. NOVÁK Zsüliet: *Fekete fény*. = Eső, 3/20–22. p.
922. NYERGES Gábor Ádám: *Kamaszok*. = Palócföld, 5/20–22. p.
923. ONAGY Zoltán: *A csokoládéfőző lánya*. = Eső, 3/33–40. p.
924. ONAGY Zoltán: *A dokerbői hős*. = Hévíz, 3/174–178. p.
925. ONAGY Zoltán: *Temetés alatti kisdolgozat*. = Tekintet, 5/26–32. p.
926. ORAVECZ Imre: *Ökontri*. = Élet és Irodalom, október 22., 15. p.
927. PALLAG Zoltán: *Hogyan kell élni*. A Katák elutasítása. Az Északi Lány. A Tuttingen nővérek elkülönítése. = Hévíz, 4–5/246–250. p.
928. PAPP Sándor Zsigmond: *Fogak*. = Hévíz, 4–5/258–264. p.
929. PAPP Sándor Zsigmond: *Javítás*. = Jelenkor, 9/963–971. p.
930. PENTE Barbara: *Illat*. = Mozgó Világ, 9/88–89. p.
931. PENTE Barbara: *Kérés*. = Mozgó Világ, 9/89–90. p.
932. PÉNTÉK Orsolya: *Kályha*. = Ex Symposion, 1/53–57. p.
933. PREDRÁG, Stepanović: *Halló, itt Beverick!* = Magyar Napló, 9/28–32. p.
934. PRUZSINSZKY Sándor: *Betűk az égen*. = Ezredvég, 5/8–9. p.
935. RADICS Viktória: *A balál két pillanata*. élet-törédek. = Ex Symposion, 1/3–16. p.
936. RIMÓCZI László: *Milyen a mai magyar átlagíró?* = Partium, 2/32–33. p.
937. ROBOZ Gábor: *Csak ezek vannak*. = Jelenkor, 10/1080–1083. p.
938. ROSS Károly: *A daráló*. = Új Forrás, 9/42–49. p.
939. ROSS Károly: *A kétezer*. = Új Forrás, 9/29–33. p.
940. ROSS Károly: *Vadászat*. = Új Forrás, 9/33–42. p.
941. SÁNTHA József: *A szövegő*. = Műút, 5/12–17. p.
942. SCHREIBER András: *30*. = Hévíz, 4–5/273–277. p.
943. SEBESTYÉN Mihály: *A Place Pigalle összeillesztései*. = Helikon, szeptember 10., 5–6. p.
944. SERFŐZŐ Simon: *A magam útja*. = Lyukasóra, 3/26–28. p.
945. SHREK Tímea: *Az eltűnt nő esete*. = Partium, 2/89–91. p.
946. SZABÓ Imola Julianna: *Lisica útjai*. = Műút, 5/8. p.
947. SZABÓ Imola Julianna: *Liszka hintája*. = Élet és Irodalom, október 17., 15. p.
948. SZABÓ T. Anna: *Malom a pokolban*. = Eső, 3/47. p.
949. SZABÓ T. Anna: *Steril gyulladás*. = Mozgó Világ, 10/68–70. p.
950. SZAKÁCS István Péter: *Disznóságom története*. = Székelyföld, 10/7–10. p.
951. SZAKÁCS István Péter: *Egy vibrátor emlékirataiból*. = Székelyföld, 10/10–13. p.
952. SZAKONYI Károly: *Dohányjövődék*. = Lyukasóra, 3/1. p.
953. SZÁNTÓ Gábor: *Hinni kell az irodalomban*. = Élet és Irodalom, szeptember 12., 16. p.
954. SZÁNTÓ Kamilla: *Különc*. = Magyar Napló, 10/41. p.
955. SZÁRAZ Pál: *Nem ér a nevem*. = Új Forrás, 9/67–68. p.
956. SEBERÉNYI Lehel: *Elterül rajtunk a béke*. = Lyukasóra, 3/18–19. p.
957. SZÉCSI Noémi: *Bízva bízzál*. = Palócföld, 5/35–41. p.
958. SZEIFERT Natália: *Nem én*. = Élet és Irodalom, október 31., 16. p.
959. SZÉKRÉNYES Miklós: *Óda*. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 16. p.
960. SZILASI László: *Palavas flamingói*. = Jelenkor, 9/944–948. p.
961. SZŐKE Lidia: *Várakozás*. = Partium, 2/23–30. p.
962. SZVOREN Edina: *Frtlm és szgyn*. = Hévíz, 3/165–168. p.
963. TAMÁS Dénes: *Egy pillanat*. = Székelyföld, 10/17–20. p.
964. TAMÁS Kincsó: *Brownie*. = Eső, 3/28–32. p.
965. TASNÁDI-SÁHY Péter: *Ice*. = Élet és Irodalom, október 10., 15. p.
966. TELLÉRY Márton: *Diadal*. = Liget, 10/41–45. p.
967. TORNÁI József: *Apám*. = Forrás, 10/8–13. p.

968. TÓTH Kinga: *A holdvilágképek*. (NÉNI I.). (MÁSİK NÉNIK). (SZÁRNYASTÚ). (BUBORÉK). (LEBEGÉS). (MERÜLÉS I.). (MERÜLÉS II.). = Élet és Irodalom, október 10., 16. p.
969. TÓTH Krisztina: *Lift*. In memoriam Mándy Iván. = Holmi, 10/1135–1137. p.
970. TÓTH Timea: *Szobában*. Ajtó? Tapéta. Ég és felhők. Sokréti élet. Egy város – egy világ. Kis kék négyzet. Kiút. = Új Forrás, 9/74–76. p.
971. TOTTH Benedek: *Holtverseny*. 4 × 100. = Élet és Irodalom, október 31., 15. p.
972. VALACHI Anna: *Párizsi anxiz*. = Liget, 10/11–14. p.
973. VARGA Melinda: *Továbbraozni a természetet*. = Irodalmi Jelen, 10/56–58. p.
974. VÉCSEI Rita Andrea: = *Bocsás meg, Katika, Szamba, rigójancsi!* = És, 3/44–45. p.
975. VÖRÖS István: *Egy varjú Terezin fölött*. = Élet és Irodalom, szeptember 19., 15. p.
976. ZOLTÁN Gábor: *Zizeg a szalma*. = Hévíz, 3/182–185. p.

Hosszúpróza

977. ÁBEL Kornél: *Nagy háború a doberdói karsztion*. (Részlet a kiadás előtt álló frontregényből). A csata. = Pannon Tükör, 4/35–37. p.
978. BALÁZS Attila: *Magyar Fauszt*. (az ördögi színjátékból). = Forrás, 9/55–61. p.
979. BALÁZS Attila: *Magyar Fauszt*. az ördögi színjátékból. = Jelenkor, 10/1087–1096. p.
980. BÓDIS Kriszta: *Völgy*. = Ex Symposion, 1/40–47. p.
981. DRAGOMÁN György: *A kancsó*. = 2000, 9/27–30. p.
982. DRAGOMÁN György: *Szembefutás*. = Mozgó Világ, 9/72–78. p.
983. FERDINANDY György: *A koronaőr lánya*. = Magyar Napló, 9/15–24. p.
984. FERDINANDY György: *Lábjegyzetek VI*. (Aranyhajó...). (Találkozás a Millenárison...). (Hol, mikor, mit, hogyan?). (Gyűlöletbeszéd...). (Átesni a ló másik oldalára...). (Tévedések...). = Lyukasóra, 3/22–23. p.
985. FERDINANDY György: *Lábjegyzetek VII*. = És, 3/63–69. p.
986. GÉCZI János: *A bang*. = Műút, 5/21–25. p.
987. GERGELY Sándor: *Dózsa György*. = Ezredvég, 5/72–79. p.
988. HIDAS Judit: *Amikor nincs mit tenni*. = Ex Symposion, 1/58–62. p.

989. HORVÁTH Tamás, P.: *Párizsi világkiállítás, 1900*. = Prae, 1/41–48. p.
990. JÁSZBERÉNYI Sándor: *Halottak könyve*. (Részlet egy készülő regényből). = És, 3/58–62. p.
991. KONDOR Vilmos: *A koronaőr második tévedése*. (részlet). = Új Forrás, 9/8–15. p.
992. KONDOR Vilmos: *A koronaőr második tévedése*. (részlet). = Új Forrás, 9/97–102. p.
993. KÖRÖSI Zoltán: *Szófelekvár*. részlet. = Jelenkor, 9/949–962. p.
994. LADIK Katalin: *Kerub*. (Részlet a Vadhús című készülő regényből). = Forrás, 10/33–37. p.
995. LANTOS László: *Önarckép létrával*. (Szabodka, 1963.). = Vigilia, 10/759–762. p.
996. LŐRINCZ György: *Bécs fölött a Hargitát...* = Magyar Napló, 10/8–16. p.
997. MÁRTON Evelin: *Filemon*. = Székelyföld, 9/32–37. p.
998. MÁRTON Evelin: *Godán Ezeke*. = Heliikon, október 10., 17–18. p.
999. MÉNES Attila: *Folyosó a Holdra*. regényrészlet = Jelenkor, 10/1066–1079. p.
1000. NÁDAS Péter: *Világoló részletek (III)*. Emléklapok egy elbeszélő életéből. = Holmi, 9/991–1012. p.
1001. NYERGES András: *Batyu*. (Részlet a készülő regényből). = Tiszatáj, 10/8–15. p.
1002. ORCSIK Roland: *Föld alól a kód*. = Műút, 5/5–7. p.
1003. PALÁGYI Ildikó Brigitta: *Ha belefulladsz, megöllek*. [mocskos]. [a karomban]. = Műút, 5/30–33. p.
1004. PATAK Márta: *A test mindent tud*. Egy beféjezetlen portré története. = Jelenkor, 9/972–978. p.
1005. POTOZKY László: *Tigriscsikok*. = Székelyföld, 9/23–27. p.
1006. SÁRFI N. Adrienn: *Papírmadarak*. = Magyar Napló, 9/34–35. p.
1007. SZALAY Károly: *Szent Jeromos éjszakája*. Spirituális pikareszk regény (részlet). = Életünk, 9/77–84. p.
1008. SZÉKELY János: *Dózsa*. (részlet). Temesvár. = Ezredvég, 5/55–62. p.

Közönség előtt előadásra szánt mű

1009. ÁRPÁS Károly: *Lelekpróba idő*. Dózsa-dráma három felvonásban. = Napút-füzetek (a 8. szám melléklete), 88/1–28. p.
1010. BEREMÉNYI Géza: *Kincsem*. II. rész. = Alföld, 9/6–22. p.

1011. GYÖRE Imre: *Dózsa koporsói*. (részlet). = Ezredvég, 5/80–83. p.
1012. ILLÉS Gyula: *Bihari lakodalom*. (vázlat). = Hítel, 9/8–34. p.
1013. MOLNÁR Miklós: *Drekh úr házasság*. Lírai bohózat Federico García Lorca tiszteletére. = Életünk, 9/10–33. p.
1014. SZÁLINGER Balázs: *Tübbör kabaré – 1917*. = Pannon Tükör, 4/40–48. p.

Átmeneti műfajok

1015. BUDA Ferenc: *Magán-karma*. (anagrammák). Artis jus. Automata. Gépsor. Csibekeltető. Falukép. Fizikaszertár. Haditanács. Hibajelentés. Hírmagazin. Hízómarha. Iskolatej. Lakáshitel-akció. Látványpékség. Megelőző csapás. Paradigmaváltás. Rendezvényiroda. Stadionavató. Szakrális erő. Tilalomfeloldás. Tekintet. Tervezőiroda. Törökverő. Trianoni diktátum. Vasúti resti. = Tekintet, 5/40–42. p.
1016. HALMI Tibor: *Mese*. [Verses mese.] = Prac, 1/55. p.
1017. LAKATOS István: *Bab*. [Képregény.] = Műút, 5/89–96. p.
1018. MÁRTON László: *Ezek bejönnek*. [Részlet egy verses drámából.] = Élet és Irodalom, október 10., 17. p.
1019. PAPP János (Jappános): *Színészanagrammák*. = Tekintet, 5/43. p.
1020. SOPOTNIK Zoltán: *Kolónia*. [Részlet egy készülő verses regényből.] = Élet és Irodalom, október 10., 17. p.

1021. SOPOTNIK Zoltán: *Kolónia*. (6.) (7.). [Részlet egy készülő verses regényből.] = Alföld, 9/33–36. p.
1022. TÉREY János: *Az alvó Apolló, a szétszéledő műszak és az elröppenő hírnév*. Részlet „A Legkisebb Jégkorszak” című [verses] regényből. = Holmi, 9/1055–1068. p.
1023. TÉREY János: *A Legkisebb jégkorszak. Pánik klub*. [Részlet egy készülő verses regényből.] = Alföld, 10/14–25. p.
1024. TÉREY János: *Sötétben síelni*. [Részlet egy készülő verses regényből.] = Kortárs, 10/17–22. p.
1025. TÉREY János: *Szép svájci nő*. (részlet A Legkisebb Jégkorszak című [verses] regényből). = Hévíz, 4–5/268–271. p.

Kevert műfajok

1026. CSEPCSYÁNYI Éva: *Két akvarell Endrének*. Mányoki hangulatai. Mányoki elmélkedései. = Irodalmi Jelen, 10/60–62. p.
1027. LÁSZLÓFFY Csaba: *Asszociációk négy Mányoki-idézetre*. Az összetart(oz)ás kudarca. A tévutak. Térmágia. Megoldás nincs. = Irodalmi Jelen, 10/38–41. p.
1028. NYILAS Atilla: *Egynyári jegyzetek*. (2010). = Palócföld, 5/10–13. p.
1029. SIMOR András: *Derkovits, 1514*. Menetelők. Kaszafenő paraszt. Kapudöngető. Fölkelő paraszt. Dózsa a várfalon. Öszszecsapás. Leveretés. Máglyák. Dózsa György. Verbőczy. Lőrincz Pap. = Ezredvég, 5/65–71. p.

(Összeállította: ZAHARI ISTVÁN)

SZÁMUNK SZERZŐI

ANGYALOSY ESZTER (1980) kulturális antropológus

BARNA PÉTER (1988) újságíró, kritikus

BÁBA TIBOR (1984) kritikus

PATAKI VIKTOR (1989) kultúrakutató, az ELTE doktorandusza

POÓS ZOLTÁN (1970) író, költő

RÉDAI GERGELY (1988) kritikus, MC

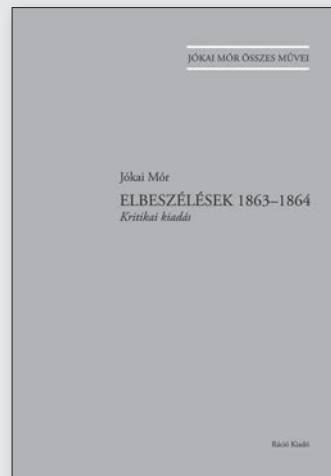
RÓNAI ANDRÁS (1976) filozófus, zenei újságíró

TINKÓ MÁTÉ (1988) költő, kritikus

JÓKAI MÓR *Elbeszélések 1863–1864*

Kritikai kiadás

2014, 560 oldal, 3750 Ft

Jókai Mór műveinek újraindult kritikai kiadása ezúttal az 1863-ban és 1864-ben napvilágot látott elbeszéléseket adja közre, Rózsafalvi Zsuzsanna sajtó alá rendezésében. E két év termése – a *Politikai divatok* című regényen kívül – eddig csak igen kevésbé vonta magára a kutatás figyelmét, holott mind tematikus-motivikus szempontból, mind pedig prózapoétikailag roppant érdekes, a romantikakutatás számára is fontos szövegek jelentek meg ekkor. A folyóiratokban, majd két gyűjteményben (*Milyenek a nők?* és *Milyenek a férfiak?*) közzétett novellák az intertextuális átköltés lehetőségeit használták ki, több

mint ezer év amerikai, európai és ázsiai kultúrájának szövegelőzményeire támaszkodva. Legtöbbjük fő forrása a *Dictionnaire contenant les anecdotes historiques de l'amour* című lexikon második kiadása (1811) volt, vagyis szerelmi témájú, anekdotikus históriák újraírásáról beszélhetünk. Az egzotikus témákat, például az *Ezeregyéjszaka* kalandosságát vagy a véres Pugacsov-felkelést felidéző történeteket Jókai a rá jellemző, bravúrosan olvasmányos stílusban, a romantikus világlátás minden gazdagságát felvonultatva dolgozta fel. Mivel az elbeszélések recepciója csekély, jelen kritikai kiadás az eddigi szakmai eredmények összegzése mellett sem törekedhetett az időben és térben rendkívüli szerteágazó irodalom- és kultúratörténeti mozzanatok teljeskörű tárgyalására, észrevételei esetenként inkább a további kutatásokat kívánják elősegíteni. A jegyzetek feltüntetik a fennmaradt kéziratföredékek eltéréseit is, így az olvasó e téren további ismereteket szerezhet Jókai Mór korabeli szövegalkotó tevékenységéről és helyesírásáról.

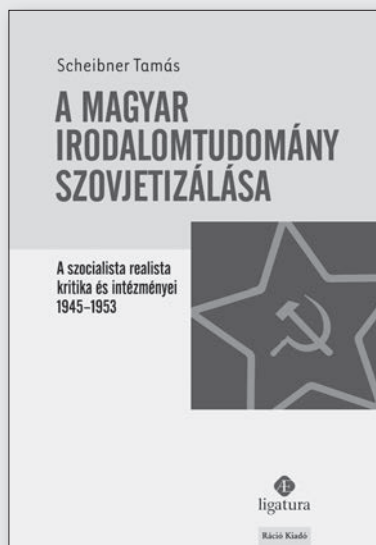
A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

SCHEIBNER TAMÁS

A magyar irodalomtudomány szovjetizálása

A szocialista realista kritika és intézményei, 1945–1953

2014, 316 oldal, 2750 Ft

Az államszocialista rendszerek kiépítői Lenin óta általában kiemelkedő jelentőséget tulajdonítottak az irodalomnak mint propagandaeszköznek. A második világháború utáni Kelet- és Közép-Európa államaiban a kommunisták így arra törekedtek, hogy a szovjet irodalom mintáját követve megteremtsék a – más művészeti ágakra is kiterjedő – szocialista realizmus helyi változatait. Ez nemcsak az 1930-as évek elején nevet kapott szovjet irodalmi modell utánzását jelentette: szocialista realizmuson nem pusztán művészeti terméket értünk, hanem az ezekhez

kapcsolódó kommentárirodalmat is. Ez a könyv utóbbinak ered a nyomába, azzal a céllal, hogy bemutassa, miként alakult át az irodalomkritika beszédrendje az 1945 és 1953 közötti időszakban. A szocialista realizmus magyarországi terjesztésében kulcsszerepet játszó intézmények vizsgálata mellett az irodalmi kánon átalakításának folyamatait, a Lukács-vitát és elágazásait, illetve a jelentősebb irodalmi eseményeket elemezve a kötet arra törekszik, hogy újra érzékelhetővé tegye a korszak mára alig észrevehető vagy sokszor félreértett utalásrendszerét, s a kiüresedett frázisok köré újraépítse az egykori nyelvi kontextust. A tárgyalt korszak kritikai diskurzusának pontosabb elemzésével a kötet fogódzót ad az egyes írók és költők további irodalomtörténeti értékeléséhez.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

SZILÁGYI MÁRTON

A költő mint társadalmi jelenség

Csokonai Vitéz Mihály pályafutásának
mikrotörténeti dimenziói

2014, 508 oldal, 3500 Ft

Ez az új Csokonai-életrajz más-ként közelít tárgyhöz, mint az eddigi biográfiák. Amellett, hogy igyekszik kritikailag felülvizsgálni a költőre vonatkozó eddigi tudásunkat, s reflexív módon viszonyul az életrajz műfajához, Csokonai kapcsán egy irodalomtörténeti tárgyú, mikrotörténelmi léptékű biográfiára tesz kísérletet. Arra kíváncsi, melyek voltak azok a kontextusok, amelyek meghatározták a tárgyul választott író életét és pályafutását, milyen konfliktusok adódtak a környezet és a költő interakciói során, s ebből a helyzetből miféleképpen következett

Csokonai írói ambíciójának és életművének a kialakulása. A könyv Csokonai népszerűségét és egykori populáris recepcióját mérlegelve általánosabb és tágabb érvényű következtetésekhez jut el. Vajon hogyan gondolták el a 18. század végén, a 19. század elején az ideáltipikus költőt? Milyen költői szereplehetőségeket hagyott maga után Csokonai? Ezzel miként tudta befolyásolni hosszú időre a népszerű, nemzeti irodalom befogadásának lehetőségeit? A hagyományos életrajzi narrációt felbontó monográfia sokféle megközelítést alkalmazva, irodalomtörténeti, intézménytörténeti és folklorisztikai szempontokat is fölhasználva alkotja újra egy látszólag jól ismert, valójában nagyon sok ismeretlen mozzanatot tartalmazó életút képét.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

GÉHER ISTVÁN LÁSZLÓ

Dekonstruált ritmika

A vers szótagidőtartam-lüktetésének szimmetriarendje
Weöres Sándor *Magyar etűdök*-verseinek 1. sorozatában

2014, 216 oldal, 2500 Ft

„Minden költészet belső ellentmondásból születik, és a vers nem más, mint a két ellentétes erő, a pozitív és a negatív ideiglenes kiegyenlítődése, akárcsak az elektromos kisülés – ennelfogva egy költészet lelki arcát csak vibráló és ellentmondó mozaikdarabokból tudom összerakni.” (Weöres Sándor levele Kosztolányi Dezsőhöz, 1932)

Ez a munka a 2010-ben megvédett doktori disszertáció könyvalakban megjelenő változata. A disszertáció célja kettős. Egyrészt a leíró vers-tanban a versritmus határjelző nyomatékozhatósága leírásának elméleti és gyakorlati kiterjesztésére, illetve dekonstrukciójára vállalkozik, amennyiben a Kecskés András és Szuromi Lajos által kidolgozott, a sormértékek, mértékváltoza-

tok és elvont versmértékek leírását a határjelző nyomatékozhatóság valószínűségi mutatószámaival ellátó, versritmusleíró gyakorlata mellé az alkotáslélektan tudat-talan zenei szimmetriaképző mechanizmusának kimutatására dolgoz ki elméleti és gyakorlati-számítástechnikai háttérrel. (SZILSZ) Ugyanehhez az első célhoz tartozik a második fejezet, amely ennek a leíró vizsgálatnak az irodalomelméleti és egyéb tudományos kontextusát kívánja vázlatosan kibontani. Könyvem első-sorban a vizsgálati módszer kidolgozására és bemutatására vállalkozik, az elméleti kontextus kifejtésére ennek megfelelően szűkebb tér jutott. A másik cél az elméleti fejezet utáni leíró verstani elemzés. Elkészítettem a kiterjesztett leíró verstani vizsgálatot Weöres Sándor *Magyar etűdök* első sorozatán, közülük tizenkét darabot szövegesen is értékeltem, s ezeket olykor (semmiképp sem a rendszeresség igényével) funkcionális verstani sugallatokkal is kiegészítettem. A nyomatékozhatósági valószínűségi mutatószámok a sorképzés mint versminimum elvéből ki-indulva komplex elemzési szempontok szerint súlyozzák a szótagok nyomatékértékét. A zenei szimmetriavizsgálat a sorképzés, a szegmentálhatóság, a vers létrejöttének hangzásminimumával szemben, pontosabban ennek keretétől, a ritmika dekonstrukciós háttereként a nyelv kaotikus szimmetriaképző tulajdonságaira épít: a vizsgálat az egymás mellé kerülő szótagok soroktól és értelemtől független lüktetésrendjének komplex zenei struktúráit bontja ki, melyeknek előterében a sorképzés mint versminimum, a vershangzás tagolt nyomatékrendje, a metrikai, valamint a szintaktikai struktúra felépülhet.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

KOMMENTÁR: A MAGYARÁZAT

A 2014/4. SZÁM TARTALMÁBÓL

Politikai kultúra és a művészetek

Balázs Zoltán

Egy csoportkép 1956-ból

Müller Rolf

Molekuláris világháborúk kora

Békés Márton

Cs. Szabó László búcsúi

Sárközi Máttyás

www.kommentar.info.hu

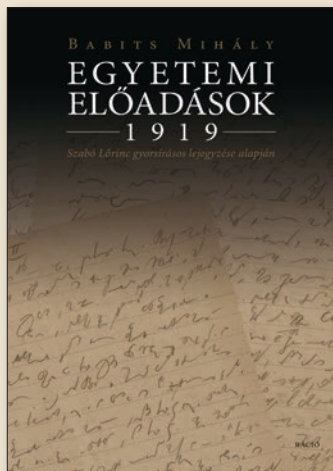
SZIFonline

A Szépirodalmi Figyelő
online testvérlapja
önálló tartalommal,
irodalmi első közlésekkel

www.szifonline.hu

Kövess a Facebookon is!

BABITS MIHÁLY
Egyetemi előadások 1919
Szabó Lőrinc gyorsírásos lejegyzése alapján
2014, 296 oldal, 2750 Ft

E kötet Babits Mihály 1919-es egyetemi előadásait kínálja olvasásra Szabó Lőrinc gyorsírásos lejegyzései alapján, melyek egy kivételével az összes Babits-óra anyagát tartalmazzák. Az elsőként előkerült füzetben négy Babits-előadás olvasható, ezeket dr. Gergely Pál fejtette meg és Gál István publikálta a Tiszatájban. A másodikként megfejtett előadások gyorsírásos lejegyzésére először Kabdebó Lóránt hívta fel a figyelmet az *Érlelő diákévek* című kötetében. Ebben a füzetben annak az öt előadásnak a lejegyzése található, amelyek közvetlenül megelőzték a Tiszatájban megjelenteket. Ezeket az előadásokat

Schelken Pálma fejtette meg, és Kelevéz Ágnes, valamint Sárdy Jánosné szöveggondozói munkája segítségével a *Mint különös hírmondó* című kötetben láttak napvilágot. A harmadik, itt először bemutatásra kerülő füzet Szabó Lőrinc testvérének, Szabó Zoltánnak a hagyatékában, Miskolcon került elő, és a fejtést Lipa Tímea végezte. E harmadik füzetrel rendelkezésünkre áll egy újabb teljesnek tekinthető dokumentum a kurzusról. Az elsődlegesség kérdése is újragondolásra érdemes. Fábry Zoltánnak az előadásokról készített kivonata kiválóan töltötte be az alapszöveg szerepét, azonban a Szabó Lőrinctől származó teljes gyorsírásos lejegyzés ismeretében már ez utóbbit tekinthetjük elsődlegesnek, hiszen ez szó szerint rögzítette az előadáson elhangzottakat.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

ISSN 1585-3829

9 771585 382140

Ára: 600 Ft

nka

delftgroup